

ΕΘΝΙΚΟ
ΚΕΝΤΡΟ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ &
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΙΕ΄ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ

ΤΜΗΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΕΛΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα:
ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥΣ ΣΤΟ Γ΄
ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

Επιβλεπων: ΠΑΠΑΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

Σπουδαστρια: ΛΑΣΣΗΘΙΩΤΑΚΗ ΕΥΣΤΑΘΙΑ

ΑΘΗΝΑ - 2004

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι περιφερειακές ανισότητες στην Ελλάδα και οι τρόποι αντιμετώπισης τους στο Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, αποτελούν το αντικείμενο της παρούσας εργασίας.

Πρωταρχικό στόχο στην προσπάθεια διερεύνησης των περιφερειακών ανισοτήτων, αποτέλεσε ο εντοπισμός των βασικών αίτιων που προκαλούν τις οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες, σε διαπεριφερειακό και ενδοπεριφερειακό επίπεδο. Αυτό επιχειρήθηκε, μέσα από την παρουσίαση της υφιστάμενης κατάστασης -όσον αφορά τα διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης των ελληνικών περιφερειών- και τη διερεύνηση του τρόπου εξέλιξης του περιφερειακού προβλήματος στη χρονική περίοδο 1981-2001, με την ανάλυση βασικών περιφερειακών μεγεθών και τη χρήση στατιστικών μέτρων και δεικτών.

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι βασικές κατευθύνσεις του περιφερειακού προγραμματισμού και οι κύριες προτεραιότητες της περιφερειακής πολιτικής, για την περίοδο προγραμματισμού 2000-2006. Επίσης, εξετάζεται ο βαθμός ομοιογένειας των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, μέσα από την συγκριτική διερεύνηση των κύριων αξόνων προτεραιότητας και των μέτρων που εντάσσονται στα συγκεκριμένα προγράμματα. Η συμπληρωματικότητα που παρουσιάζουν τα Τομεακά σε σχέση με τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, αποτελεί άλλο ένα ζήτημα το οποίο αναλύεται στην παρούσα εργασία.

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν καταδεικνύουν ότι, παρά τη σημαντική βελτίωση που παρατηρείται σε βασικά μεγέθη της οικονομίας, οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες εξακολουθούν να ταλανίζουν την Ελληνική περιφέρεια, επιβραδύνοντας τους ρυθμούς ανάπτυξης της χώρας και την προσπάθεια σύγκλισης με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

SUMMARY

The major topics of the present study, concern the regional disparities in Greece and the methods applied through the 3rd Community Support Framework, for diminishing unequal spatial distribution.

The identification of the factors that cause economic and social inequalities, at interregional and intra regional level, was one of the primary objectives of this survey. The analysis of the current situation –regarding the different levels of development of the Greek regions- and the evolution that regional inequalities exhibited within the

period 1981-2001, are thoroughly presented. In the latter part, description of basic regional characteristics and the use of statistical and concentration means, are included. The basic principles of regional programming as well as the main priorities of the regional policy in Greece, for the period 2000-2006, is another issue extensively presented, within the framework of regional disparities. Furthermore, a comparative study of the main priorities and measures included in the Regional Development Programs was conducted, in order to identify the degree of homogeneity that the Regional Development Programs present. In addition, the complementarity between Sectoral and Regional Development Programs, was also explored. The results of the survey indicate that, despite the improvement that basic economic indicators present, economic and social inequalities still remain a major issue, that dominates Greek regions. As a result, regional disparities have a negative impact on the country's development process as well as on Greece's convergence with the other EU's member states.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ:

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: *Περιφερειακές Ανισότητες, Πρότυπα Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πολικό Πρότυπο, Πρότυπο Ενδογενούς ή Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης.*

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: *Περιφερειακή Πολιτική Ε.Ε., Χώρες Συνοχής, Στόχος 1, Περιοχές NUTS II και III, Περιφερειακά Μεγέθη, Πληθυσμιακά Χαρακτηριστικά, Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, Παραγωγικότητα στην Εργασία, Απασχόληση, Ανεργία, Δυναμισμός Περιφερειών, Μέτρα Απόκλισης, Δείκτες Συμμετοχής, Δείκτες Συγκέντρωσης.*

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: *Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, Περιφερειακή Πολιτική, Διαρθρωτικά Ταμεία.*

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: *Περιφερειακός Προγραμματισμός, Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006, Σχέδια Ανάπτυξης Μητροπολιτικών, Ορεινών και Νησιωτικών Περιοχών, Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα.*

5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: *Αναπτυξιακοί Στόχοι, Άξονες και Μέτρα Προτεραιότητας, Βαθμός Ομοιογένειας, Συμπληρωματικότητα ΠΕΠ και ΤΕΠ.*

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	3
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ &	3
ΠΡΟΤΥΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	3
1.1 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ	3
1.2 ΠΡΟΤΥΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	5
1.2.1 Το Πολικό Πρότυπο	6
1.2.2 Το πρότυπο της Ενδογενούς Ανάπτυξης	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	9
ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	9
2.1 Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Ε.	9
2.2 ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	10
2.2.1 Περιγραφή της Υφιστάμενης Κατάστασης	10
2.2.2 Ανάπτυξη των μεγάλων αστικών κέντρων	12
2.2.3 Οι Ελληνικές Περιφέρειες	14
2.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	17
2.3.1 Πληθυσμιακά Χαρακτηριστικά των Ελληνικών Περιφερειών και Νομών	17
2.3.2 Σύνθεση και Μεταβολή του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος	21
2.3.3 Σύνθεση και Μεταβολή του Κατά Κεφαλή Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος	25
2.3.4 Παραγωγικότητα	29
2.3.5 Απασχόληση	30
2.3.6 Ανεργία	34
2.3.7 Δυναμισμός των Περιφερειών της Χώρας ως προς το κ.κ. ΑΕΠ και την Παραγωγικότητα της Εργασίας	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο	39
Η ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ	39
ΣΤΟ Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ	39
3.1 ΓΕΝΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΟ Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ	39
3.2 ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο	51
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ 2000-2006	51
4.1 ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ – ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2000-2006	51
4.1.1 Ο Περιφερειακός Προγραμματισμός 2000-2006	51
4.1.2 Βασικές Κατευθύνσεις της Προγραμματικής Περιόδου 2000-2006	53
4.2 Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΟΥ Β' ΚΠΣ	60
4.3 ΤΟΜΕΑΚΑ - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	66
4.3.1 Στόχοι & Χρηματοδοτικά Στοιχεία Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων	66
4.3.2 Στόχοι & Χρηματοδοτικά Στοιχεία Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων	69

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο	72
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	72
5.1 ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΡΩΝ ΠΕΠ.....	72
5.2 ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΗ ΑΞΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ.....	82
5.3 ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΜΕ ΤΑ ΤΟΜΕΑΚΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	85
5.4 ΟΜΟΙΟΓΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	93
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	95
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	101

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ	ΣΕΛ.
Πίνακας 2.1. Έκταση, Πληθυσμός, Ποσοστιαία Μεταβολή & Πυκνότητα του Πληθυσμού κατά Περιφέρεια για τα Έτη 1981,1991 & 2001.....	18
Πίνακας 2.2. Ποσοστιαία Πληθυσμιακή Μεταβολή Νομών στην Περίοδο 1981-2001.....	21
Πίνακας 2.3. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν των Περιφερειών της Χώρας για τα Έτη 1981,1991 & 2001.....	23
Πίνακας 2.4. Κατά Κεφαλή ΑΕΠ - Μέσος Όρος Χώρας Για Τα Έτη 2000-2002.....	27
Πίνακας 2.5. Θέση των Περιφερειών της Χώρας με βάση το κ.κ. ΑΕΠ των ετών 1981,1991 & 2001.....	27
Πίνακας 2.6. Διανομαρχιακή Κατανομή κ.κ. ΑΕΠ & Πληθυσμού – Εκτίμηση Μέτρων Διασποράς Για Τα Έτη 1981, 1991 & 2001.....	29
Πίνακας 2.7. Στοιχεία Απασχόλησης κατά Περιφέρεια για τα Έτη 1995,1999, 2000 & 2001.....	31
Πίνακας 2.8. Περιφερειακή Απασχόληση (σε %) κατά Τομέα Παραγωγής για Τα Έτη 1995, 1999, 2000 & 2001.....	33
Πίνακας 2.9. Συντελεστές Συμμετοχής των 13 Περιφερειών.....	34
Πίνακας 2.10. Ταξινόμηση των Περιφερειών της Χώρας ως προς το κατά κεφαλή ΑΕΠ.....	37
Πίνακας 2.11. Ταξινόμηση των περιφερειών της Χώρας ως προς το κατά κεφαλή ΑΕΠ.....	38
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	ΣΕΛ.
Διάγραμμα 2.1. Κατανομή Πληθυσμού στις Περιφέρειες της Χώρας.....	20
Διάγραμμα 2.2. Ποσοστιαία Μεταβολή Πληθυσμού της Χώρας	20
Διάγραμμα 2.3. Μέσος Ετήσιος Ρυθμός Αύξησης του ΑΕΠ.....	22
Διάγραμμα 2.4. Καμπύλη Lorenz Περιφερειακών ΑΕΠ ετών 1981,1991, 2001.....	25
Διάγραμμα 2.5. Κατανομή κατά κεφαλή ΑΕΠ κατά Περιφέρεια για τα Έτη 1981, 1991 & 2001.....	28
Διάγραμμα 2.6. Ποσοστιαία Κατανομή της Παραγωγικότητας στην Εργασία για τα Έτη 1981, 2001.....	30
Διάγραμμα 2.7. Ποσοστά Ανεργίας κατά Περιφέρεια για τα Έτη 1992 & 2002.....	35
Διάγραμμα 2.8. Ποσοστά Ανεργίας κατά Περιφέρεια και Ομάδες Ανέργων.....	36
Διάγραμμα 3.1. Κατανομή Χρηματοδότησης Γ΄ΚΠΣ ανά Άξονα Προτεραιότητας.....	40
Διάγραμμα 3.2. Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006: Παρεμβάσεις ανά κάτοικο.....	41
Διάγραμμα 4.1. Κατανομή Χρηματοδότησης ΤΕΠ 2000-2006.....	69
Διάγραμμα 4.2. Κατανομή Χρηματοδότησης ΠΕΠ 2000-2006.....	71

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η άμβλυνση των διαφορών που παρατηρούνται στην κατανομή του εισοδήματος και στα επίπεδα ευημερίας, μεταξύ των περιφερειών της χώρας αλλά και στο εσωτερικό αυτών, αποτελεί μείζονος σημασίας προτεραιότητα της προγραμματικής περιόδου 2000-2006.

Η παρούσα εργασία, σε πρώτο επίπεδο πραγματεύεται το ζήτημα των περιφερειακών ανισοτήτων στην Ελλάδα. Διερευνώνται τα βασικά αίτια για την άνιση ανάπτυξη των περιφερειών, οι διαρθρωτικές αδυναμίες που αντιμετωπίζουν οι ελληνικές περιφέρειες και ο τρόπος εξέλιξης του περιφερειακού προβλήματος στις τελευταίες δεκαετίες. Σε επόμενο στάδιο, παρουσιάζεται η στρατηγική για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των περιφερειών και οι βασικές αναπτυξιακές προτεραιότητες, όπως αυτές τίθενται σε κεντρικό και σε περιφερειακό επίπεδο, στα πλαίσια του Γ' ΚΠΣ.

Αναλυτικότερα, η συγκεκριμένη εργασία διαρθρώνεται σε πέντε επιμέρους ενότητες. Η πρώτη ενότητα, περιλαμβάνει τη θεωρητική προσέγγιση του περιφερειακού προβλήματος, με την παρουσίαση των κυριότερων απόψεων, σε σχέση με τη λειτουργία των μηχανισμών αγοράς και το ρόλο του κράτους, στην άνιση ανάπτυξη διαφορετικών περιοχών. Ακολουθεί μία σύντομη περιγραφή του περιφερειακού προβλήματος, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο τέλος αυτής της ενότητας, αναλύονται τα δύο βασικά πρότυπα περιφερειακής ανάπτυξης: το πολιτικό πρότυπο και το πρότυπο της ενδογενούς ή ολοκληρωμένης ανάπτυξης.

Η δεύτερη ενότητα, επικεντρώνεται στη διερεύνηση των περιφερειακών ανισοτήτων, στην Ελλάδα. Στο πρώτο μέρος της ενότητας, γίνεται παρουσίαση της υφιστάμενης κατάστασης και της θέσης των Ελληνικών περιφερειών, τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο. Για την πληρέστερη προσέγγιση του θέματος, ακολουθεί ανάλυση βασικών περιφερειακών δεδομένων και ειδικότερα των πληθυσμιακών χαρακτηριστικών, του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, του κατά κεφαλή ΑΕΠ, όπως επίσης στοιχείων παραγωγικότητας, απασχόλησης και ανεργίας. Περαιτέρω, γίνεται χρήση στατιστικών μέτρων και δεικτών, ενώ εξετάζεται ο δυναμισμός των περιφερειών της χώρας, ως προς το κατά κεφαλή ΑΕΠ και την παραγωγικότητα στην εργασία.

Η διερεύνηση του περιφερειακού προβλήματος γίνεται κυρίως για τη χρονική περίοδο 1981-2001.

Στην τρίτη ενότητα της εργασίας, γίνεται παρουσίαση των περιφερειακών ανισοτήτων, μέσα από το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης. Καταγράφονται οι βασικές προτεραιότητες της παρούσας προγραμματικής περιόδου, σε σχέση με την ενίσχυση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας, ενώ σε επόμενο στάδιο παρουσιάζονται οι βασικές αδυναμίες των Ελληνικών περιφερειών, σε βασικούς τομείς όπως, στις υποδομές, στο ανθρώπινο δυναμικό, στις κύριες παραγωγικές δραστηριότητες και στην ποιότητα ζωής. Στην τέταρτη ενότητα, καταγράφονται οι βασικές κατευθύνσεις του περιφερειακού προγραμματισμού για την περίοδο 2000-2006, εστιάζοντας ιδιαίτερα στα σχέδια ανάπτυξης των μητροπολιτικών, ορεινών και νησιωτικών περιοχών, όπως επίσης στις ειδικές κατηγορίες δράσεων, οι οποίες ενσωματώνονται στο σύνολο των περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων. Ακολούθως, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν σε βασικούς αναπτυξιακούς τομείς, στα πλαίσια του Β' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης. Στο τελευταίο μέρος της ενότητας, παρουσιάζονται οι βασικοί στόχοι και τα χρηματοδοτικά στοιχεία των τομεακών και περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων, για την προγραμματική περίοδο 2000-2006.

Η πέμπτη ενότητα της εργασίας, επικεντρώνεται στην πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης, όπως αποτυπώνεται μέσα από τα περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα. Αρχικά, γίνεται συγκριτική διερεύνηση των βασικών στόχων και μέτρων των επιμέρους ΠΕΠ, ενώ σε επόμενο στάδιο πραγματοποιείται ομαδοποίηση των αξόνων προτεραιότητας. Με τη διερεύνηση της συμπληρωματικότητας που παρουσιάζουν τα περιφερειακά σε σχέση με τα τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα και του βαθμού ομοιογένειας των ΠΕΠ, ολοκληρώνεται η εξέταση των περιφερειακών ανισοτήτων στην Ελλάδα και των τρόπων αντιμετώπισης τους στο Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ & ΠΡΟΤΥΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

1.1 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ

Ο όρος περιφερειακές ανισότητες, χρησιμοποιείται για να περιγράψει τις διαφορές που υφίστανται, στην ανάπτυξη και στην ευημερία διαφορετικών περιφερειών¹. Επίσης, ο όρος αυτός προσδιορίζει «την ανισότητα στο βαθμό ελκτικότητας μιας περιοχής, σε συνάρτηση με την εκάστοτε κυρίαρχη μορφή μιας οικονομικής δραστηριότητας²».

Στην οριοθέτηση των περιφερειακών ανισοτήτων, ακολουθούνται κατά κανόνα δύο διαφορετικοί τρόποι προσέγγισης. Ο πρώτος τρόπος, επικεντρώνεται στη διερεύνηση των ανισοτήτων που παρατηρούνται στα επίπεδα ευημερίας και πραγματικού εισοδήματος των περιφερειών. Η δεύτερη προσέγγιση, αφορά κυρίως στην άνιση κατανομή των δραστηριοτήτων, των θέσεων εργασίας και του πληθυσμού, μεταξύ των διαφορετικών περιφερειών της χώρας.

Στην προσπάθεια διερεύνησης των περιφερειακών ανισοτήτων, έχουν αναπτυχθεί δύο απόψεις, οι οποίες συνδέονται άμεσα με τους μηχανισμούς της αγοράς και το ρόλο του κράτους, στην αντιμετώπιση του περιφερειακού προβλήματος.

Η πρώτη άποψη, η οποία στηρίζεται στις αρχές της νεοκλασικής οικονομικής θεωρίας, υποστηρίζει ότι τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των περιοχών και ειδικότερα η άνιση κατανομή των συντελεστών παραγωγής -κεφαλαίου και εργασίας- αποτελεί το βασικό αίτιο στη δημιουργία των περιφερειακών ανισοτήτων. Ως αποτέλεσμα, η αναπτυξιακή διαδικασία ενεργοποιείται μέσω της ανακατανομής και της μετακίνησης των συντελεστών παραγωγής, σε ορισμένες περιοχές. Οι ανισότητες που δημιουργούνται στο περιφερειακό εισόδημα, διορθώνονται αυτόματα μέσω των μηχανισμών της αγοράς, οι οποίοι λειτουργούν με τρόπο τέτοιο, ώστε να επέρχεται αυτόματη μείωση στις χωρικές ανισοροπίες, χωρίς την ανάγκη κρατικής παρέμβασης. Υποστηρικτές της συγκεκριμένης θεωρίας ήταν οι Rostow (1961), Borts και Stein (1964).

Σύμφωνα με τη δεύτερη θεωρία, οι περιφερειακές ανισότητες οφείλονται στην αποσταθεροποιητική επίδραση των μηχανισμών της αγοράς. Η αναπτυξιακή διαδικασία δεν πραγματοποιείται τυχαία σε κάποια περιοχή, αλλά με τρόπο επιλεκτικό, σε

¹ Α. Δ. Παπαδασκαλόπουλος: «Μέθοδοι Περιφερειακής Ανάλυσης», Αθήνα, 2000.

² D. Massey: «Με ποια έννοια περιφερειακό πρόβλημα (1979)», Περιφερειακή Ανάπτυξη και Πολιτική, Κείμενα από τη Διεθνή Εμπειρία, Εξάντας, 1992.

συγκεκριμένα σημεία, τα οποία πληρούν βασικές προϋποθέσεις ως προς τη θέση στην οποία βρίσκονται, τη δυναμικότητα των παραγωγικών κλάδων κ.λ.π.. Σε αντίθεση με την προηγούμενη θεωρία, η κίνηση των συντελεστών παραγωγής γίνεται προς μία κατεύθυνση, έχοντας ως αποτέλεσμα την εγκατάλειψη ορισμένων περιοχών και την συγκέντρωση του κεφαλαίου και της εργασίας σε συγκεκριμένες περιοχές, οι οποίες αποτελούν τους πόλους ανάπτυξης. Περαιτέρω, στα πλαίσια της λειτουργίας της ελεύθερης αγοράς, το κράτος αποτελεί το μόνο εξωτερικό παράγοντα, ο οποίος μπορεί να παρέμβει κατά τρόπο αποτελεσματικό, στην άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων. Οι κυριότεροι υποστηρικτές της φιλελεύθερης θεωρίας, είναι οι Peggoux (1950), Myrdal (1957), Hirschmann (1958) και Boudeville (1966)³.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1970, παρατηρείται μία μεταστροφή στις βασικές αντιλήψεις που διέπουν την περιφερειακή ανάπτυξη, με την απομάκρυνση από τη θεωρία των πόλων ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, η αναδιάρθρωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων, παράλληλα με την τριτογενοποίηση της οικονομίας, την αποβιομηχάνιση και την ενίσχυση της καινοτομίας και της τεχνολογίας, οδήγησαν στον επαναπροσδιορισμό του περιφερειακού προβλήματος, με τη δημιουργία νέων γεωγραφικών και κοινωνικών ανισοτήτων καθώς και νέων τύπων ανάπτυξης. Στη συνέχεια, στη δεκαετία του 1980, οι θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης, επικεντρώνονται κυρίως στην τοπική ανάπτυξη, η οποία στηρίζεται στη φιλοσοφία της «ανάπτυξης από τα κάτω».

Σε επίπεδο Ε.Ε., μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '70, ο σχεδιασμός της περιφερειακής πολιτικής, γινόταν σε επίπεδο κράτους⁴. Η διαδικασία ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς, η οικονομική και νομισματική ένωση των κρατών-μελών και η απουσία οργανωμένης πολιτικής για την οικονομική και κοινωνική συνοχή, προκάλεσαν τη διεύρυνση των περιφερειακών ανισοτήτων και την ανάγκη χάραξης μίας ισχυρής περιφερειακής πολιτικής, από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Βάσει του κατά κεφαλή αλλά και του εθνικού εισοδήματος, οι φτωχότερες περιοχές βρίσκονται στην περιφέρεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι περιφερειακές ανισότητες στα λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη-μέλη της Ε.Ε. είναι περισσότερο έντονες, ενώ οι διαφορές στο εισόδημα και στα επίπεδα ευημερίας είναι μεγαλύτερες σε κοινοτικό επίπεδο, απ' ό,τι στο εσωτερικό των κρατών-μελών της Ένωσης.

³ Κ. Χατζημιχάλης: «Βασικές Προσεγγίσεις στις Θεωρίες και Πολιτικές», Περιφερειακή Ανάπτυξη και Πολιτική, Κείμενα από τη Διεθνή Εμπειρία, Εκδόσεις Εξάντας, 1992.

⁴ Α. Κούτρης: «Περιφερειακά Προβλήματα και Παρεμβάσεις στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Η Περίπτωση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης», Εκδόσεις Παπαζήση, 1985, Αθήνα.

Στην Ελλάδα, η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των περιφερειών, αποτελεί μία από τις κύριες προτεραιότητες της εθνικής πολιτικής. Παρά το γεγονός ότι οι περιφερειακές ανισότητες που παρουσιάζει η χώρα, είναι λιγότερο έντονες σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ένωσης, σε αρκετές περιοχές παρατηρούνται φαινόμενα αποδιοργάνωσης του κοινωνικού ιστού, λόγω των χαμηλών ρυθμών ανάπτυξης και των έντονων φαινομένων κοινωνικής παρακμής και αποκλεισμού⁵.

Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι, οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες συνδέονται άμεσα με τους ρυθμούς ανάπτυξης των περιφερειών και γενικότερα με την έννοια της σύγκλισης. Στην περίπτωση που ακολουθούνται ταχείς ρυθμοί ανάπτυξης, η σύγκλιση των περιφερειών είναι μεγαλύτερη, δοθέντος ότι οι λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές⁶, λαμβάνουν υψηλότερη χρηματοδότηση.

Γενικότερα, παράγοντες όπως η δυναμική, οι ιστορικές συγκυρίες, επιδρούν σημαντικά στους ρυθμούς ανάπτυξης των κρατών-μελών, με αποτέλεσμα την άνιση κατανομή του εισοδήματος και του πλούτου μεταξύ των περιφερειών⁷. Απαραίτητη προϋπόθεση στη διαδικασία άμβλυνσης των περιφερειακών ανισοτήτων, αποτελεί η σύνδεση της προσπάθειας για την επίτευξη της ισότητας μεταξύ των περιφερειών, με τη μεγιστοποίηση της αποδοτικότητας και την αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πόρων, που διαθέτει η εκάστοτε περιφέρεια.

1.2 ΠΡΟΤΥΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η χάραξη αποτελεσματικής περιφερειακής πολιτικής, συνδέεται άμεσα με την επιλογή του κατάλληλου προτύπου περιφερειακής ανάπτυξης.

Οι παράγοντες οι οποίοι καθορίζουν σε σημαντικό βαθμό την επιλογή του προτύπου ανάπτυξης, ταξινομούνται σε δύο κατηγορίες⁸. Στην πρώτη κατηγορία, περιλαμβάνονται τα γεωμορφολογικά, οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά της χώρας. Η δεύτερη κατηγορία, περιλαμβάνει στοιχεία τα οποία προσδιορίζουν το εξωτερικό περιβάλλον μιας χώρας, όπως οι οικονομικές συγκυρίες, η πολιτική και οικονομική θέση που κατέχει σε διεθνές επίπεδο, τα κράτη προς τα οποία κατευθύνονται οι βασικές εξαγωγές της χώρας, η διάρθρωση των εξαγωγών, κ.λ.π..

⁵ Κ. Ζωπουνίδης, Χ. Γαγάνης και Φ. Πασιούρας: «Μακροοικονομικά Μεγέθη και Περιφερειακή Ανάπτυξη», Εργαστήρια Συστημάτων Χρηματοοικονομικής Διοίκησης, ICAP, 15.03.2004.

⁶ Ε. Ανδρικοπούλου: «Οι Περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Η Εξέλιξη της Περιφερειακής Πολιτικής από τη Συνθήκη της Ρώμης έως το Maastricht», Εκδόσεις Θεμέλιο, 1995.

⁷ Κ. Καστάνη και Β. Σκαρμαγκά: «Η Περιφερειακή Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την Ε.Ο.Κ. στην Ο.Ν.Ε.», Κέντρο Έρευνας Περιφερειακής Ανάπτυξης «Ιερώνυμος Πίντος», 1997, Αθήνα.

⁸ Α. Δ. Παπαδασκαλόπουλος: «Πρότυπα και Πολιτικές Περιφερειακής Ανάπτυξης», Εκδόσεις Παπαζήση, 1995, Αθήνα.

Δύο είναι τα κυριότερα πρότυπα περιφερειακής ανάπτυξης, τα οποία κυριαρχούν σε διεθνές επίπεδο. Το πολιτικό πρότυπο και το πρότυπο της ενδογενούς ή ολοκληρωμένης ανάπτυξης.

1.2.1 Το Πολιτικό Πρότυπο

Σύμφωνα με το Γάλλο οικονομολόγο Perroux (1955), η αναπτυξιακή διαδικασία πραγματοποιείται σε ορισμένα σημεία, ή σε πόλους ανάπτυξης. Οι πόλοι αυτοί, λόγω των φυσικών και επίκτητων χαρακτηριστικών που διαθέτουν, ευνοούν τη συγκέντρωση και σε επόμενο στάδιο τη διάχυση της ανάπτυξης, στους χώρους που τους περιβάλλουν, οι οποίοι ορίζονται ως πολικές περιφέρειες. Ειδικότερα, μεταξύ του πόλου και της πολικής περιφέρειας, αναπτύσσεται μια ιεραρχική διάρθρωση και ένα πλέγμα ροών και σχέσεων συμπληρωματικού χαρακτήρα, με έντονα τα στοιχεία της αλληλεξάρτησης και της συνεκτικότητας.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, τα αποτελέσματα από τη διάχυση της ανάπτυξης στην οικονομία, μέσω συγκεκριμένων καναλιών, δεν είναι ομοιόμορφα, αλλά διαφοροποιούνται μεταξύ των επιμέρους περιοχών.

Η δραστηριοποίηση προωθητικών βιομηχανιών στους πόλους ανάπτυξης, αποτελεί βασικό στοιχείο του συγκεκριμένου προτύπου. Ο πόλος όπου αναπτύσσονται δραστηριότητες προωθητικού χαρακτήρα, θα πρέπει να πληροί μια σειρά προϋποθέσεων, όπως επάρκεια υφιστάμενων υποδομών και δικτύου επικοινωνιών, αποκεντρωμένες κρατικές υπηρεσίες, ανεπτυγμένο εμπόριο και πλούσιο πολιτιστικό έργο.

Οι πολλαπλασιαστικές συνέπειες στην πολική περιφέρεια, λόγω της ανάπτυξης των προωθητικών δραστηριοτήτων, μπορεί να είναι θετικές ή αρνητικές.

Ειδικότερα, η δημιουργία θετικών εξωτερικών οικονομιών, αποτελεί μία από τις σημαντικότερες επιδράσεις του πόλου στην περιφέρεια. Η αύξηση της ειδίκευσης των επιχειρήσεων που εγκαθίστανται στους πόλους ανάπτυξης, η δυνατότητα διατήρησης μικρότερου όγκου αποθεμάτων και η χαμηλή τιμή των βασικών προϊόντων, αποτελούν τις τρεις βασικές κατηγορίες εξωτερικών οικονομιών. Επίσης, δυνατή είναι η επίτευξη οικονομικών κλίμακας για τις δευτερεύουσες και βοηθητικές μονάδες, οι οποίες αναπτύσσονται στην περιοχή.

Η δημιουργία αστικής συγκέντρωσης, αποτελεί τη δεύτερη θετική επίπτωση που έχει η λειτουργία των πόλων ανάπτυξης στην περιφέρεια, η οποία κυρίως οφείλεται στην

εξυπηρέτηση των επιχειρήσεων που ειδικεύονται στον τομέα της μεταποίησης, από τις επιχειρήσεις του αστικού κέντρου και τις υπηρεσίες που διαθέτει ο πόλος.

Η θετική επίδραση του πόλου στην περιβάλλουσα περιφέρεια, έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της απασχόλησης, τη δημιουργία επαρκών κινήτρων για τη συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού και την αύξηση του περιφερειακού εισοδήματος.

Εκτός από τις θετικές συνέπειες, η υπερσυγκέντρωση πληθυσμού και παραγωγικών δραστηριοτήτων στον αστικό χώρο, μπορεί να οδηγήσουν στην εμφάνιση αρνητικών εξωτερικών οικονομικών και στη μη διάχυση της ανάπτυξης του πόλου, στην περιφέρεια.

Στην περίπτωση όπου η ανάπτυξη του πόλου επιδράσει περισσότερο αρνητικά παρά θετικά στην ανάπτυξη της περιφέρειας, ενδείνονται οι περιφερειακές ανισότητες, οδηγώντας σε φαινόμενα άνισης ανάπτυξης, με την κυριαρχία του πόλου σε βάρος της περιφέρειας.

1.2.2 Το πρότυπο της Ενδογενούς Ανάπτυξης

Η «εκ των κάτω προσέγγιση», αποτελεί τη βασική φιλοσοφία του προτύπου της ενδογενούς ανάπτυξης, το οποίο συναντάται και ως τοπικό πρότυπο ή πρότυπο ολοκληρωμένης ανάπτυξης. Η αυτοδύναμη ανάπτυξη έγκειται στην ενεργοποίηση του πληθυσμού, ο οποίος αποφασίζει για τους ρυθμούς και το είδος ανάπτυξης της περιοχής, ενώ συμμετέχει ενεργά στην ενίσχυση της τοπικής επιχειρηματικότητας⁹.

Απαραίτητη προϋπόθεση στη διαδικασία περιφερειακής ανάπτυξης, βάσει του συγκεκριμένου προτύπου, αποτελεί η εμπλοκή και συνεργασία των τοπικών αρχών και των εκπροσώπων των οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων της περιοχής.

Η ανάδειξη και αξιοποίηση των τοπικών πλεονεκτημάτων, η ανάληψη δραστηριοτήτων που συνδέονται άμεσα με την ανάπτυξη, στο σύνολο των χωρικών μονάδων της περιοχής, σε επίπεδα που δεν απειλούν την υπάρχουσα ισορροπία και δεν συμβάλλουν στη δημιουργία φαινομένων υπερσυγκέντρωσης, αποτελούν πρωταρχικούς στόχους της περιφερειακής ανάπτυξης, σύμφωνα με το συγκεκριμένο πρότυπο.

Με τον τρόπο αυτό, προκαλείται τόνωση των παραγωγικών κλάδων της οικονομίας, στοιχείο το οποίο ενισχύει σημαντικά την αυτοδύναμη ανάπτυξη της περιοχής, περιορίζοντας ταυτόχρονα την εξάρτηση της, από τους υπάρχοντες πόλους έλξης.

⁹ Α. Δ. Παπαδασκαλόπουλος: «Βασικές Μέθοδοι Περιφερειακής Ανάλυσης», Εκδόσεις Παπαζήση, 1990, Αθήνα.

Παράλληλα, δημιουργούνται ευνοϊκές συνθήκες, για την υποκίνηση δραστηριοτήτων εξαγωγικού χαρακτήρα.

Επίσης, η ολοκληρωμένη ή ενδογενής ανάπτυξη, περιορίζει την εμφάνιση φαινομένων άνισης ανάπτυξης στο χώρο, ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής κρίσης. Συγκεκριμένα, η εφαρμογή του προτύπου αυτού, περιορίζει τις επιπτώσεις που προκαλούνται από την εμφάνιση αρνητικών οικονομικών συγκέντρωσης. Παράλληλα, μέσω της διαφοροποίησης της παραγωγής, της χρήσης της τεχνολογίας και τη διάχυση της καινοτομίας, δίδεται η δυνατότητα εξάπλωσης της ανάπτυξης σε περιοχές στις οποίες, λόγω του χαμηλού κόστους των παραγωγικών συντελεστών που διαθέτουν, ευνοείται η επίτευξη σημαντικών κερδών και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας. Επίσης, στις περιοχές αυτές υπάρχει δυνατότητα ανάπτυξης βιομηχανικών δραστηριοτήτων.

Περαιτέρω, βασικό στοιχείο της ολοκληρωμένης ανάπτυξης, αποτελεί η δυνατότητα οριοθέτησης και υλοποίησης στόχων, οι οποίοι δεν αποτελούν μέρος της πολιτικής που καθορίζεται σε κεντρικό επίπεδο, αλλά όμως είναι μείζονος τοπικής σημασίας.

Συνεπώς, η ορθολογική αξιοποίηση των πόρων, η ενίσχυση της απασχόλησης, η άνοδος του βιοτικού επιπέδου και η παροχή ικανών κινήτρων για τη συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού, αποτελούν τα κύρια στοιχεία του ενδογενούς προτύπου περιφερειακής ανάπτυξης.

Ουσιαστικά, η διεθνής εμπειρία καταδεικνύει ότι ο συνδυασμός και των δύο προτύπων, είναι αυτός που ουσιαστικά προάγει τους στόχους της περιφερειακής πολιτικής. Γενικότερα, σε περιόδους οικονομικής κρίσης και έντονης ανεργίας, προτείνεται το πρότυπο της ολοκληρωμένης ανάπτυξης, ενώ σε περιόδους όπου σημειώνονται σημαντικοί ρυθμοί ανάπτυξης, με προοπτικές για περαιτέρω μεγέθυνση της οικονομίας, κατάλληλο θεωρείται το πολικό πρότυπο ανάπτυξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Ε.

Πρωταρχικό στόχο της περιφερειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποτελεί η μείωση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων που παρατηρούνται μεταξύ των κρατών-μελών της, αλλά και στο εσωτερικό αυτών.

Η μεταφορά πόρων, από τις περισσότερο ανεπτυγμένες στις λιγότερο ευημερούσες περιφέρειες της Ένωσης, βάσει της αρχής της αλληλεγγύης και της συνοχής, έτσι ώστε να μπορέσει να επωφεληθεί το σύνολο των πολιτών και ταυτόχρονα να επιτευχθεί ισόρροπη κατανομή του πλούτου και του εισοδήματος¹⁰, αποτελεί το κύριο μέσο για την υλοποίηση της κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής. Η βαρύτητα που αποδίδεται στη συνοχή, καταδεικνύεται από το γεγονός ότι, η περιφερειακή πολιτική κατατάσσεται στη δεύτερη θέση των πολιτικών της Ε.Ε. σε όρους δαπανών, μετά τη γεωργική πολιτική¹¹.

Επίσης, συστατικό στοιχείο της Ευρωπαϊκής πολιτικής για την ανάπτυξη των περιφερειών, αποτελεί η εδαφική συνοχή. Η έννοια αυτή δεν περιορίζεται μόνο στην επίτευξη οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, αλλά εμπεριέχει την ανάγκη της εδαφικής ολοκλήρωσης, μέσω της συνεργασίας των περιφερειών.

Από τα μέσα της δεκαετίας του '90 κι έπειτα, παρατηρείται μείωση των ανισοτήτων στο εισόδημα και στην απασχόληση, μεταξύ των χωρών αλλά και των περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την παράλληλη βελτίωση των επιπέδων παραγωγικότητας. Εν τούτοις, οι διαφορές που υφίστανται σε όρους ευημερίας και ανταγωνιστικότητας των οικονομιών των κρατών-μελών, εξακολουθούν να παραμένουν έντονες.

Ειδικότερα, στις άμεσες προτεραιότητες της κοινοτικής πολιτικής για τη σύγκλιση, εντάσσεται η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των Χωρών Συνοχής¹², στις οποίες περιλαμβάνονται τα λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη-μέλη της Ε.Ε. και συγκεκριμένα, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Ιρλανδία. Για το λόγο αυτό, συστήθηκε το Ταμείο Συνοχής, μέσω του οποίου χρηματοδοτούνται κατά κύριο λόγο δράσεις στους

¹⁰ Ευρωπαϊκή Ένωση, ΓΔ Περιφερειακής Πολιτικής, Ιστότοπος: <http://europa.eu.int/pol/reg/overview.el.htm>

¹¹ Ευρωπαϊκή Ένωση, ΓΔ Περιφερειακής Πολιτικής: «Η μεταρρύθμιση της διαρθρωτικής πολιτικής», Ιστότοπος: <http://europa.eu.int/scadplus/leg/lvb/160013.htm>

¹² Τις Χώρες Συνοχής, αποτελούν οι χώρες στις οποίες το κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν ήταν κάτω από το 90% του μέσου όρου της Ε.Ε. στις αρχές της δεκαετίας του '90.

τομείς των υποδομών και του περιβάλλοντος, αποκλειστικά για την ενίσχυση των συγκεκριμένων κρατών-μελών της Ένωσης.

Έως το 2001, όπου άρχισαν να επιβραδύνονται οι γοργοί ρυθμοί ανάπτυξης της Ε.Ε., η διαφορά στο κατά κεφαλή ΑΕΠ μεταξύ των περισσότερο αναπτυγμένων και των υστερουσών περιφερειών της Ένωσης, είχε αρχίσει να μειώνεται. Συγκεκριμένα, οι ρυθμοί ανάπτυξης της Ελλάδας και γενικότερα των χωρών Συνοχής κατά το διάστημα 1994-2001, κυμάνθηκε σε πολύ υψηλότερα επίπεδα από τον αντίστοιχο μέσο όρο της Ε.Ε..

Σε μία διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση, το χάσμα των ανισοτήτων μεταξύ των λιγότερο και περισσότερο ανεπτυγμένων κρατών-μελών, αναμένεται να διευρυνθεί. Η Ελλάδα μαζί με την Ισπανία, την Πορτογαλία και τα νέα κράτη-μέλη της Κύπρου, της Δημοκρατίας της Τσεχίας, της Σλοβενίας και της Μάλτας, αναμένεται να αποτελέσουν μία μέση ομάδα χωρών, όπου το κ.κ. ΑΕΠ θα κυμαίνεται μεταξύ 68% και 94% του μέσου όρου της Ε.Ε.-25¹³. Γενικότερα, η επερχόμενη διεύρυνση, αναμένεται να ενισχύσει την ανισοκατανομή του εισοδήματος και της απασχόλησης μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.2 ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.2.1 Περιγραφή της Υφιστάμενης Κατάστασης

Οι ανισότητες που παρατηρούνται μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, κατά κύριο λόγο οφείλονται στη γεωγραφική πολυμορφία που παρουσιάζει η Ελλάδα, με πλήθος ορεινών, παραμεθόριων και μικρών νησιωτικών περιοχών. Ως αποτέλεσμα, οι ρυθμοί ανάπτυξης διαφοροποιούνται σημαντικά μεταξύ των ελληνικών περιφερειών.

Συγκεκριμένα, σημαντικό τμήμα της συνολικής έκτασης της χώρας, περίπου το 42,3%, καλύπτεται από ορεινές περιοχές οι οποίες συνολικά καταλαμβάνουν 55.795 km².

Σε επίπεδο περιφερειών, το μεγαλύτερο ποσοστό ορεινής έκτασης το διαθέτει η περιφέρεια Ηπείρου (74,2%), όπου η οροσειρά της Πίνδου συμβάλλει σημαντικά στην απομόνωση της περιφέρειας από την υπόλοιπη ηπειρωτική χώρα. Η λιγότερο ορεινή είναι η περιφέρεια της Αττικής.

¹³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: «Τρίτη Έκθεση για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή, Νέα Εταιρική Σχέση για τη Συνοχή, Σύγκλιση -Ανταγωνιστικότητα-Συνεργασία», Φεβρουάριος 2004.

Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι συγκεκριμένες περιφέρειες, έγκειται στην ανεπάρκεια που παρατηρείται στις παραδοσιακές υποδομές (μεταφορές, οδικό δίκτυο) αλλά και στις κοινωνικές υποδομές. Το υψηλό κόστος που απαιτείται για τη διαμόρφωση των κατάλληλων υποδομών και το γεγονός ότι ο πληθυσμός στις περιοχές αυτές παρουσιάζει φθίνουσες τάσεις, με κατοίκους που ανήκουν κυρίως σε μεγάλες ηλικιακές ομάδες, αποτελούν τους βασικούς λόγους της έλλειψης επαρκών υποδομών. Επίσης, το μη ειδικευμένο εργατικό δυναμικό, το χαμηλό επίπεδο παρεχόμενων υπηρεσιών και το χαμηλό κατά κεφαλή προϊόν, αποτελούν άλλα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των υστερουσών αυτών περιοχών. Απόρροια των παραπάνω αδυναμιών, αποτελεί η μη ομαλή ενσωμάτωση τους στην οικονομία της χώρας αλλά και στο σύνολο της Ε.Ε..

Περαιτέρω, οι ορεινές περιοχές τείνουν να είναι περισσότερο εξαρτημένες από τη γεωργία, με έντονα φαινόμενα ανεργίας σε περιφερειακές ορεινές περιοχές, οι οποίες βρίσκονται μακριά από τα αστικά κέντρα.

Έντονος επίσης είναι ο νησιωτικός χαρακτήρας της χώρας, ο οποίος παρουσιάζεται ιδιαίτερα ποικιλόμορφος. Συγκεκριμένα, η Ελλάδα κατατάσσεται μεταξύ των πρώτων νησιωτικών χωρών, παγκοσμίως. Οι νησιωτικές περιοχές, καλύπτουν το 19% της συνολικής έκτασης της χώρας, στην οποία αριθμούνται συνολικά 9.837 νησιά (συμπεριλαμβανομένων βραχονησίδων, νησίδων, ερημονησιών και βράχων). Η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου διαθέτει το μεγαλύτερο αριθμό νησιών (79), τα οποία αντιστοιχούν στο 34,4% του αριθμού των νησιωτικών εδαφών της χώρας. Ακολουθούν η Κρήτη (12,4%) και η περιφέρεια Ιονίων Νήσων (9,7%). Το χαμηλότερο ποσοστό νησιωτικών περιοχών, παρουσιάζεται στις περιφέρειες Δυτικής Ελλάδας (2,1%), Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (0,5%), ενώ η Δυτική Μακεδονία δεν διαθέτει νησιωτικές περιοχές.

Όπως και στην περίπτωση των ορεινών περιοχών, έντονα είναι τα προβλήματα που παρουσιάζονται στις νησιωτικές περιφέρειες. Παράγοντες όπως, η ύπαρξη πολυάριθμων νησιών μικρού μεγέθους, η ορεινή γεωμορφολογία πολλών νησιωτικών περιοχών, η πληθυσμιακή συρρίκνωση λόγω της εσωτερικής μετακίνησης του πληθυσμού, συμβάλλουν ουσιαστικά στην ενίσχυση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων.

Επίσης, το γεγονός ότι, η παροχή υπηρεσιών και η διασύνδεση με την υπόλοιπη ηπειρωτική χώρα, πραγματοποιείται κατά κανόνα από την έδρα της περιφέρειας, έχει

ως αποτέλεσμα την απομόνωση κάποιων περιοχών, οδηγώντας σε ένταση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων.

Ειδικότερα, σύμφωνα με την τρίτη έκθεση για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή, νησιωτικές περιοχές οι οποίες απαριθμούν πληθυσμό άνω των τεσσάρων ή πέντε χιλιάδων κατοίκων, διαθέτουν υψηλό σχετικά ποσοστό νεαρών ηλικιακά ατόμων και ικανοποιητικό επίπεδο υποδομών στην εκπαίδευση και στην παροχή υγειονομικής περίθαλψης. Σε νησιά κάτω του προαναφερόμενου πληθυσμιακού μεγέθους, στοιχείο που χαρακτηρίζει μεγάλο αριθμό Ελληνικών νησιών, παρατηρούνται έντονα τα φαινόμενα εσωτερικής μετακίνησης του πληθυσμού, παραμονής στην περιοχή ατόμων προχωρημένης ηλικίας, καθώς και ανεπάρκειας των υφιστάμενων υποδομών.

Η στήριξη της οικονομίας των νησιωτικών περιφερειών στη γεωργία, στην αλιεία και στον τουρισμό, έχει ως αποτέλεσμα την υπερσυγκέντρωση των δραστηριοτήτων στους τομείς αυτούς, οδηγώντας σε επιβράδυνση της αναπτυξιακής διαδικασίας.

2.2.2 Ανάπτυξη των μεγάλων αστικών κέντρων

Με την ανάπτυξη των δύο μεγάλων μητροπολιτικών κέντρων, της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης και των υπόλοιπων αστικών κέντρων της χώρας, επήλθαν σοβαρές ανακατατάξεις στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας της οικονομίας της χώρας.

Ειδικότερα, στην Ελλάδα οι περιφερειακές ανισότητες συνδέονται άμεσα με την ανάδειξη της Αθήνας στο ισχυρότερο μητροπολιτικό κέντρο της χώρας, κατά την περίοδο 1950-1960. Η πρωτεύουσα συγκαταλέγεται μεταξύ των αστικών κέντρων της Ε.Ε., τα οποία έχουν σημείωση σημαντική ανάπτυξη, ιδιαίτερα όσον αφορά στο κατά κεφαλή ΑΕΠ, κατά την τελευταία δεκαετία. Ακόλουθα, έντονη ήταν η ανάπτυξη της πόλης της Θεσσαλονίκης, η οποία έχει εξελιχθεί στο σημαντικότερο πόλο έλξης της ευρύτερης περιοχής.

Αποτέλεσμα της ανάπτυξης των δύο αυτών μεγάλων μητροπολιτικών κέντρων, ήταν η εμφάνιση φαινομένων εσωτερικής μετανάστευσης, από τα υπόλοιπα μέρη της Ελλάδας και η υπερσυγκέντρωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων, ιδιαίτερα στην περιοχή της πρωτεύουσας.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα τελευταία χρόνια, σημαντική είναι η ανάπτυξη που παρουσιάζουν μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, με πληθυσμό άνω των 100.000 κατοίκων, όπως η Πάτρα, το Ηράκλειο, η Λάρισα και ο Βόλος. Οι πόλεις αυτές λειτουργούν ως σημαντικοί πόλοι ανάπτυξης, λόγω του οικονομικού δυναμικού που

διαθέτουν, της προσέλκυσης ερευνητικών δραστηριοτήτων και της ανάπτυξης δραστηριοτήτων «προωθητικού χαρακτήρα», καταγράφοντας αισιόδοξες προοπτικές στην υποκίνηση της περιφερειακής ανάπτυξης.

Επίσης, σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των περιφερειών, κατέχουν πόλεις όπως, η Πάτρα, η Ηγουμενίτσα και η Αλεξανδρούπολη, οι οποίες λόγω της καίριας θέσης στην οποία βρίσκονται, μπορούν να εξελιχθούν σε σημαντικά κομβικά σημεία των Διευρωπαϊκών και Πανευρωπαϊκών Δικτύων Μεταφορών και σε σημαντικές πύλες εισόδου-εξόδου της χώρας.

Όσον αφορά τους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, στην πρωτεύουσα και στα μεγάλα αστικά κέντρα συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο ποσοστό του τομέα των υπηρεσιών. Ο κλάδος αυτός, κατέχει ολοένα και σημαντικότερο ρόλο στην Ελληνική οικονομία, σημειώνοντας σημαντική αύξηση το 2002 σε σχέση με το 1990, της τάξεως του 8% (από 63% σε 71%).

Από την άλλη πλευρά, ο κλάδος της μεταποίησης παρουσίασε κάμψη στην αντίστοιχη χρονική περίοδο, από 16% σε 12%. Παράγοντας ο οποίος λειτούργησε αρνητικά στην ισόρροπη ανάπτυξη, επιδρώντας αρνητικά στην οικονομία συγκεκριμένων νομών της χώρας, ήταν το φαινόμενο της διαρθρωτικής οπισθοδρόμησης που σημειώθηκε στον τομέα της μεταποίησης (αποβιομηχάνιση)¹⁴. Εν τούτοις, σημαντική είναι η ισχυροποίηση των αστικών κέντρων σε σημαντικά βιομηχανικά κέντρα σε περιφερειακό επίπεδο, χωρίς να παραγνωρίζεται η υπερσυγκέντρωση του βιομηχανικού κλάδου στην περιοχή της πρωτεύουσας και στη γύρω περιοχή.

Επίσης, σημαντικές είναι οι αλλαγές που πραγματοποιούνται στον τομέα της γεωργίας, μέσω της αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών και της υιοθέτησης νέων μεθόδων παραγωγής και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων. Όσον αφορά στον τομέα του τουρισμού, καθίσταται έντονη η ανάγκη εφαρμογής εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ανάληψης ολοκληρωμένων παρεμβάσεων για την ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος. Στον τομέα αυτό, χαρακτηριστική είναι η ύπαρξη πολυάριθμων τουριστικών πόλων μικρού μεγέθους.

¹⁴ Ν. Ι. Κόνσολας: «Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική», Εκδόσεις Παπαζήση, 1997, Αθήνα.

2.2.3 Οι Ελληνικές Περιφέρειες

Η περιφερειακή διαμέριση της Ελλάδας, πραγματοποιείται βάσει της αρχής της ομοιογένειας¹⁵, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη και άλλους παράγοντες όπως, η γεωγραφική διαμόρφωση του χώρου, τα οικονομικοκοινωνικά στοιχεία, την ιστορία της περιοχής, κ.α..

Για το σχεδιασμό και τον προγραμματισμό της περιφερειακής ανάπτυξης, η χώρα έχει διαμεριστεί σε δεκατρείς περιφέρειες, βάσει του Π.Δ.51/3.6.1987 (σύμφωνα με το άρθρο 61 του Ν.1622/1986 «Τοπική Αυτοδιοίκηση-Περιφερειακή Ανάπτυξη και Δημοκρατικός Προγραμματισμός», οι οποίες αποτελούν σημείο χωρικής αναφοράς στον περιφερειακό προγραμματισμό.

Επίσης, σύμφωνα με τους ρυθμούς ανάπτυξης, οι Ελληνικές περιφέρειες μπορούν να ταξινομηθούν στις ακόλουθες κατηγορίες.

Στην πρώτη κατηγορία, περιλαμβάνονται οι περιφέρειες των οποίων το κατά κεφαλή ΑΕΠ κυμαίνεται σε υψηλότερα επίπεδα, συγκριτικά με τις υπόλοιπες ελληνικές περιφέρειες, με την οικονομία τους να αναπτύσσεται με σχετικά γρήγορους ρυθμούς. Οι περιφέρειες αυτές είναι: Αττικής, Κεντρικής Μακεδονίας, Κρήτης και Νοτίου Αιγαίου.

Στη δεύτερη κατηγορία, περιλαμβάνονται οι περιφέρειες οι οποίες είναι σχετικά αραιοκατοικημένες και με χαμηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης, σε σχέση με τις προηγούμενες περιφέρειες. Στην κατηγορία αυτή, περιλαμβάνονται οι περιφέρειες της Δυτικής Μακεδονίας, Ηπείρου, Δυτικής Ελλάδας, Πελοποννήσου και Βορείου Αιγαίου.

Η τελευταία κατηγορία, περιλαμβάνει τις περιφέρειες οι οποίες παρουσιάζουν ενδιάμεσους ρυθμούς ανάπτυξης. Αυτές είναι οι περιφέρειες της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Θεσσαλίας και Ιονίων Νήσων.

Οι περιοχές οι οποίες παρουσιάζουν ταχύτερους ρυθμούς ανάπτυξης συγκριτικά με τις υπόλοιπες, διαθέτουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά, όπως: υψηλής ποιότητας ανθρώπινο δυναμικό, βιομηχανική δραστηριότητα και συγκέντρωση στις περιφέρειες επιχειρήσεων εντάσεως κεφαλαίου¹⁶.

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, το σύνολο των περιφερειών της χώρας εντάσσεται στις περιοχές οι οποίες είναι επιλέξιμες στο Στόχο 1 των Διαρθρωτικών Ταμείων. Ο Στόχος 1 αφορά τις περιοχές στις οποίες, το μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ είναι κάτω του

¹⁵ Γ. Βασιλόπουλος και Α. Μπιλιά: «Περιφερειακές Ανισότητες και Πολιτικές Περιφερειακής Ανάπτυξης στην Ελλάδα 1971-1991», Κέντρο Έρευνας Περιφερειακής Ανάπτυξης «Ιερόνυμος Πίντος», 1995, Αθήνα.

¹⁶ Υ. Ioannides και G. Petrakos: «Regional disparities in Greece: The performance of Crete, Peloponnese and Thessaly», Elb Papers, Vol. 5, No 1, 2000.

75% του αντίστοιχου κοινοτικού μέσου όρου¹⁷. Περαιτέρω, βάσει της κοινής ονοματολογίας εδαφικών στατιστικών μονάδων NUTS, σύμφωνα με την οποία γίνεται η διαίρεση της οικονομικής επικράτειας των κρατών-μελών της Ε.Ε., οι Ελληνικές περιφέρειες και νομοί, ταξινομούνται στις κατηγορίες τύπου NUTS II και III¹⁸, αντίστοιχα.

Οι διοικητικές αυτές μονάδες στο σύνολο τους, διαθέτουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά σε σχέση με τους χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης που παρουσιάζουν, τα οποία συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Ιδιαίτερα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά, τα οποία λειτουργούν περιοριστικά στην ανάπτυξη των περιφερειών
- Παρακμάζουσες παραδοσιακές βιομηχανίες
- Χαμηλά επίπεδα απασχόλησης
- Πληθυσμιακή συρρίκνωση
- Παρακμή βασικών υπηρεσιών
- Περιορισμένες δράσεις καινοτόμου χαρακτήρα
- Περιορισμένες δομές στήριξης

Ειδικότερα, η περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις περιφέρειες του Στόχου 1, επικεντρώνεται στη βελτίωση συγκεκριμένων οικονομικών χαρακτηριστικών¹⁹, που παρουσιάζονται έντονα στις περιοχές αυτές και αφορούν στο χαμηλό επίπεδο επενδύσεων, στην ανεργία -όταν υπερβαίνει τον κοινοτικό μέσο όρο- και στα μειωμένα επίπεδα παρεχόμενων υπηρεσιών.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, μεταξύ του 1998 όπου πραγματοποιήθηκε η μεταρρύθμιση και επέκταση των Διαρθρωτικών Ταμείων και του 2001, το κατά κεφαλή ΑΕΠ των περιοχών του Στόχου 1, παρουσίασε υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης, απ' ό,τι στις υπόλοιπες περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Περαιτέρω, από τις διάφορες οικονομετρικές μελέτες που αφορούν την περιφερειακή σύγκλιση, προκύπτει ότι οι περιφέρειες οι οποίες έλαβαν μεγαλύτερη χρηματοδότηση ανά άτομο, ήταν αυτές οι οποίες σημείωσαν υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης. Αυτές οι περιφέρειες ανήκουν κυρίως στην Ελλάδα και στην Πορτογαλία. Σε αρκετές όμως περιπτώσεις, η αύξηση

¹⁷ Ο Στόχος 1 αφορά επίσης τις εξαιρετικά απομακρυσμένες περιοχές (τα γαλλικά υπερπόντια διαμερίσματα, τις Αζόρες, τη Μαδέρα και τις Κανάριες Νήσους) καθώς και τις περιοχές με χαμηλή πυκνότητα πληθυσμού της Φινλανδίας και της Σουηδίας.

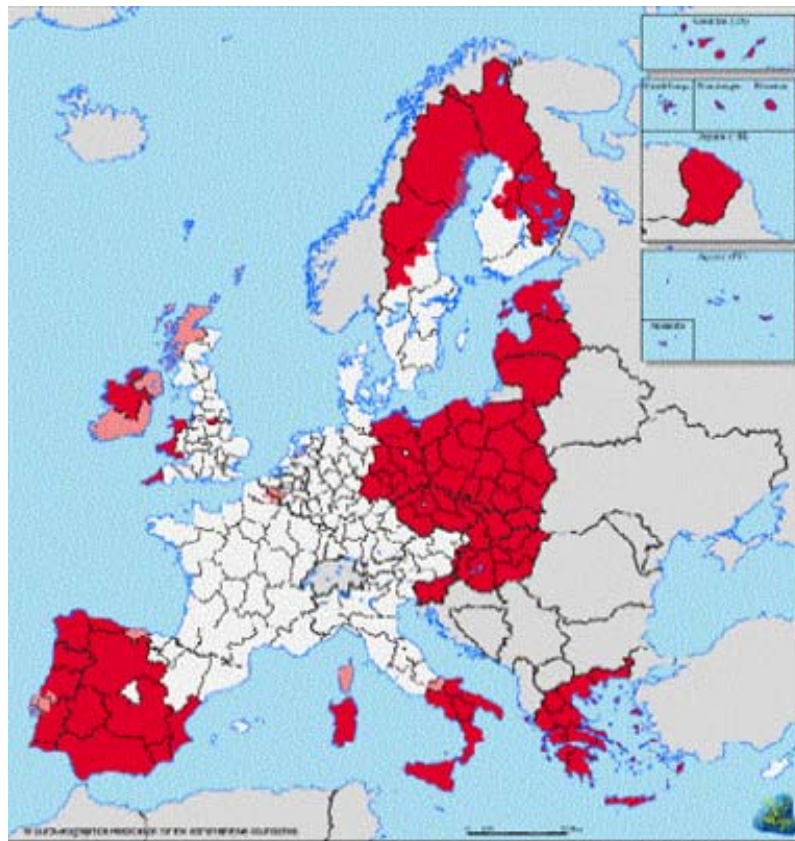
¹⁸ Ευρωπαϊκή Ένωση, ΓΔ Περιφερειακής Πολιτικής: «Κοινή Ονοματολογία των Εδαφικών Στατιστικών Μονάδων». Ιστότοπος: http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/scadplus

¹⁹ Regional Policy – Info regio: «Objective 1: Supporting Development in the Less Prosperous Regions», Ιστότοπος: http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/objective1/index.htm

του ΑΕΠ στις περιφέρειες οι οποίες ενισχύθηκαν περισσότερο, δεν ήταν η αναμενόμενη, σε σχέση με το ύψος της ενίσχυσης, γεγονός που αποδίδεται στα χαμηλά επίπεδα ανάπτυξης των λοιπών περιφερειών, στοιχείο το οποίο λειτούργησε ανασταλτικά στη συνολική ανάπτυξη της χώρας.

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, η μη ισόρροπη ανάπτυξη που παρατηρείται μεταξύ των μητροπολιτικών κέντρων και των υπόλοιπων περιοχών της χώρας, οι διαρθρωτικές αδυναμίες και τα γεωγραφικά μειονεκτήματα των περιφερειών, αποτελούν τα βασικά αίτια για τη δημιουργία των περιφερειακών ανισοτήτων.

Στον χάρτη παρουσιάζονται οι περιοχές οι οποίες είναι επιλέξιμες στα πλαίσια του Στόχου 1, για την προγραμματική περίοδο 2000-2006.

- Επιλέξιμες Περιοχές Στόχου 1
- Περιοχές Στόχου 1 σε Μεταβατική Στήριξη
- Ειδικό Πρόγραμμα για τη στήριξη των παράκτιων περιοχών της Σουηδίας

Χάρτης 1. Επιλέξιμες Περιοχές Στόχου 1 της Ε.Ε., Πηγή: Inforegion

2.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΔΕΛΟΜΕΝΩΝ

Οι ενδοπεριφερειακές και διαπεριφερειακές ανισότητες, μπορούν να προσεγγισθούν ακριβέστερα με τη διερεύνηση των βασικών πληθυσμιακών χαρακτηριστικών που παρουσιάζει η εκάστοτε περιφέρεια και της οικονομικής δραστηριότητας που αναπτύσσει. Τα δύο αυτά στοιχεία, αποτελούν τις βασικές παραμέτρους στην ποσοτική ανάλυση των περιφερειακών ανισοτήτων.

Ειδικότερα, για την εκτίμηση των περιφερειακών ανισοτήτων στην Ελλάδα, στην παρούσα ανάλυση, χρησιμοποιούνται στατιστικά μέτρα τα οποία αντικατοπτρίζουν το μέγεθος της εξέλιξης και της έντασης των περιφερειακών ανισοτήτων. Επίσης, υπολογίζονται συγκεκριμένοι συντελεστές, οι οποίοι βοηθούν στην ακριβέστερη αποτύπωση του μεγέθους του περιφερειακού προβλήματος, διαπεριφερειακά και διαχρονικά.

2.3.1 Πληθυσμιακά Χαρακτηριστικά των Ελληνικών Περιφερειών και Νομών

Σημαντική θέση στον προγραμματισμό της αναπτυξιακής πολιτικής, κατέχουν το μέγεθος και τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού, βάσει του οποίου πραγματοποιείται ο περιφερειακός προγραμματισμός.

Στον πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάζονται η έκταση, ο πληθυσμός των περιφερειών για τα έτη 1981, 1991, 2001 και η ποσοστιαία πληθυσμιακή μεταβολή, στα συγκεκριμένα έτη. Τέλος, η πληθυσμιακή πυκνότητα, αποτελεί άλλο ένα μέγεθος το οποίο εξετάζεται, σε περιφερειακό επίπεδο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1. ΈΚΤΑΣΗ, ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ & ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 1981,1991 & 2001										
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΕΚΤΑΣΗ (km ²)	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			% ΜΕΤΑΒΟΛΗ			ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ		
		1981	1991	2001	81-91	91-01	81-01	1981	1991	2001
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	14.154	575.210	570.496	611.067	-0,82	7,11	6,23	40,60	40,32	43,20
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	19.132	1.602.893	1.710.513	1.874.214	6,71	9,57	16,93	83,78	89,30	97,90
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	9.441	289.071	293.015	301.522	1,36	2,90	4,31	30,62	31,03	31,90
ΗΠΕΙΡΟΣ	9.207	324.541	339.728	353.920	4,68	4,18	9,05	35,30	36,90	38,40
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	14.030	695.654	734.846	753.888	5,63	2,59	8,37	49,58	52,40	53,70
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	2.309	182.651	193.734	212.984	6,07	9,94	16,61	79,20	84,00	92,30
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	11.343	655.262	707.687	740.506	8,00	4,64	13,01	57,70	62,40	65,20
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	15.549	537.984	582.280	605.329	8,23	3,96	12,52	34,60	37,39	38,90
ΑΤΤΙΚΗ	3.807	3.369.424	3.523.407	3.761.810	4,57	6,77	11,65	884,80	925,30	987,90
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	15.483	577.030	607.428	638.942	5,27	5,19	10,73	37,27	39,24	41,20
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	3.840	195.004	199.231	206.121	2,17	3,46	5,70	50,78	51,91	53,70
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	5.278	233.529	257.481	302.686	10,26	17,56	29,61	44,20	48,70	57,30
ΚΡΗΤΗ	8.337	502.165	540.054	601.131	7,55	11,31	19,71	60,23	64,80	72,10
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	131.910	9.740.418	10.259.900	10.964.120	5,33	6,86	12,56	73,80	77,80	83,10

Πηγή: ΕΣΥΕ

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ, ο πληθυσμός της Ελλάδας για το 2001, ανήλθε στα 10,964 εκατ. κατοίκους, αντιστοιχώντας στο 2,4% του συνολικού πληθυσμού της Ε.Ε.-25. Η πληθυσμιακή αύξηση μεταξύ των ετών 1991 και 2001 ήταν της τάξεως του 6,9%, ενώ στην περίοδο 1981-2001 η αύξηση που σημειώθηκε στον πληθυσμό της χώρας, ανήλθε στο 12,5%.

Περαιτέρω, η φυσική κίνηση^{20,21} του πληθυσμού για το 2001 ήταν αρνητική (-0.01), ενώ η πληθυσμιακή πυκνότητα της χώρας για το συγκεκριμένο έτος, ανήλθε στους 83,1 κάτ./km², αυξανόμενη κατά περίπου 7%, σε σχέση με το 1991²².

Σε περιφερειακό επίπεδο, η μεγαλύτερη πληθυσμιακή συγκέντρωση παρατηρείται στις περιφέρειες όπου βρίσκονται τα δύο μεγάλα μητροπολιτικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, στις οποίες διαμένει το 51% του συνολικού πληθυσμού της χώρας, βάσει της απογραφής του 2001. Η κατάσταση αυτή, δεν διαφοροποιείται σημαντικά μεταξύ των ετών 1981 και 1991.

Αναλυτικότερα, στην περιφέρεια Αττικής για το 2001, αντιστοιχούσε το 34,31% του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας, ποσοστό το οποίο αυξήθηκε κατά 11,6% στην περίοδο 1981-2001. Η φυσική αύξηση του πληθυσμού είναι επίσης θετική (0,99 για το

²⁰ Νομοί «Η Οικονομική και Κοινωνική Φυσιογνωμία των 52 Νομών και 13 Περιφερειών, Σύνθεση διαχρονικών σειρών βασικών δεδομένων» All Media Publications, Έκδοση 2004, Αθήνα.

²¹ ανά 1000 κατοίκους

²² Η πληθυσμιακή πυκνότητα για το 1991, ήταν 77,8 κάτ./km²

2001), ακολουθώντας μία αυξητική πορεία από το 1999 και μετά τις μειωτικές τάσεις που σημειώθηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Η πληθυσμιακή πυκνότητα της περιφέρειας Αττικής, ξεπερνά κατά πολύ τον αντίστοιχο εθνικό μέσο όρο, φτάνοντας στους 987,9 κατ./km² για το 2001, με αύξηση μεγαλύτερη του 11,5%, σε σχέση με το 1981.

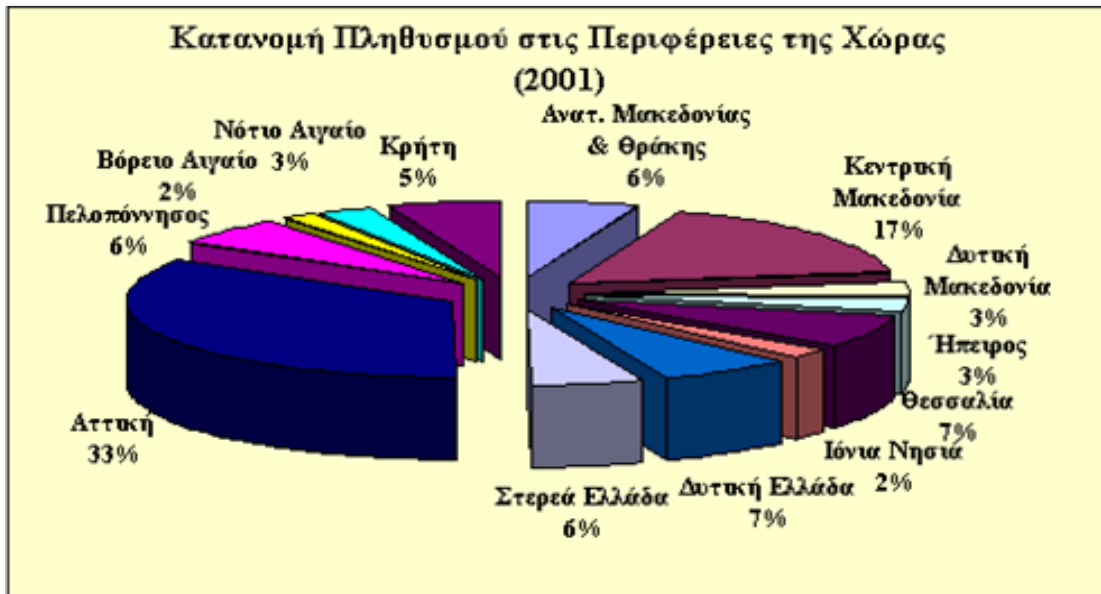
Στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας, συγκεντρώνεται το 17,1% του συνολικού πληθυσμού της χώρας (1,8 εκατ. κάτοικοι, απογραφή 2001), σημειώνοντας σημαντική πληθυσμιακή άνοδο, της τάξεως του 9,5%, και 16,9% στις περιόδους 1991-2001 και 1981-2001, αντίστοιχα. Η φυσική αύξηση του πληθυσμού για το 2001 ήταν θετική (1,23), φαινόμενο το οποίο δεν παρατηρείται στην πλειοψηφία των Ελληνικών περιφερειών.

Σε αντίθεση με τις παραπάνω περιφέρειες, το Νότιο και Βόρειο Αιγαίο, τα Ιόνια Νησιά και η Δυτική Μακεδονία, αποτελούν τις μικρότερες σε πληθυσμιακό μέγεθος περιφέρειες. Ο συνολικός πληθυσμός των περιφερειών αυτών, αντιστοιχούσε στο 9,3% του συνολικού πληθυσμού της χώρας, για το 2001.

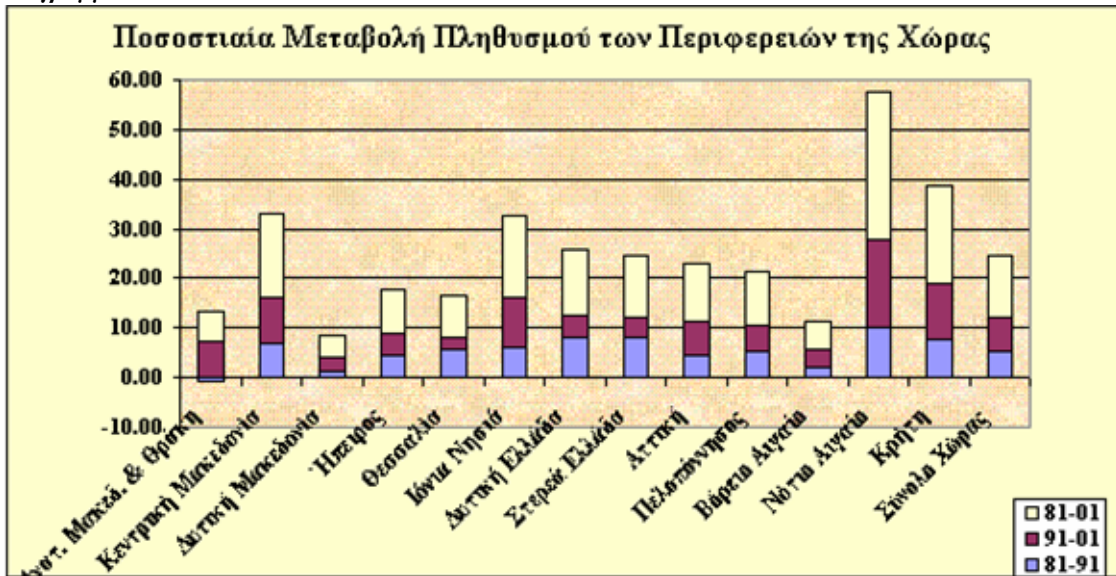
Μεταξύ των συγκεκριμένων περιφερειών, τη μεγαλύτερη πληθυσμιακή αύξηση την παρουσιάζει η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, καταγράφοντας σταθερές ανοδικές τάσεις στη χρονική περίοδο 1981-2001. Συγκεκριμένα, η ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού ήταν θετική, προσεγγίζοντας το 29,6%, η οποία ήταν η μεγαλύτερη σε επίπεδο χώρας. Παρόμοια συμπεράσματα προκύπτουν και για τη φυσική αύξηση που σημειώθηκε στον πληθυσμό της συγκεκριμένης περιφέρειας για το 2001, προσεγγίζοντας το 3,08.

Επίσης, η μικρότερη πληθυσμιακή μεταβολή για τα έτη 1981-2001, παρατηρείται στην περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας (4,3%). Εξίσου χαμηλή ήταν η μεταβολή του πληθυσμού, στις περιφέρειες Βορείου Αιγαίου (5,7%) και Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (6,23%). Όσον αφορά την πληθυσμιακή πυκνότητα, εκτός από την περιφέρεια Αττικής, η οποία όπως έχει ήδη αναφερθεί, παρουσιάζει έντονη πληθυσμιακή συγκέντρωση, υψηλά ποσοστά παρατηρούνται στις περιφέρειες της Κεντρικής Μακεδονίας (97,9 κατ./km²) και των Ιονίων Νήσων (92,3 κατ./km²). Οι λιγότερο πυκνοκατοικημένες περιφέρειες για το 2001, ήταν της Στερεάς Ελλάδας (38,9 κατ./km²), της Ηπείρου (38,4 κατ./km²) και της Δυτικής Μακεδονίας (31,9 κατ./km²).

Στα διαγράμματα 2.1 και 2.2 που ακολουθούν, παρουσιάζεται η κατανομή του πληθυσμού στις περιφέρειες της χώρας για το 2001 και η ποσοστιαία πληθυσμιακή μεταβολή στις εξεταζόμενες χρονικές περιόδους.

Διάγραμμα 2.1

Διάγραμμα 2.2

Σε νομαρχιακό επίπεδο (πίνακας 1 Παραρτήματος), εκτός της Αττικής, παρατηρείται ότι ο νομός Θεσσαλονίκης, συγκεντρώνει πάνω από το 50% του συνολικού πληθυσμού της περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. Η Αχαΐα, το Ηράκλειο, η Λάρισα και η Αιτωλοακαρνανία, αποτελούν τους μεγαλύτερους πληθυσμιακά νομούς της χώρας, για το 2001. Όσον αφορά την πληθυσμιακή πυκνότητα, ιδιαίτερη συγκέντρωση του πληθυσμού παρουσιάζουν οι νομοί Θεσσαλονίκης (287,2 κατ./km²), Κέρκυρας (174,7 κατ./km²) και Ηρακλείου (110,7 κατ./km²). Σε αντίθεση, οι λιγότερο πυκνοκατοικημένοι νομοί για το 2001, ήταν οι νομοί Φωκίδας (22,8 κατ./km²), Ευρυτανίας (17,7 κατ./km²) και Γρεβενών (16,6 κατ./km²).

Επίσης, οι νομοί που σημείωσαν τη μεγαλύτερη (θετική) και τη μικρότερη πληθυσμιακή μεταβολή κατά την εικοσαετία 1981, ήταν οι ακόλουθοι:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2. ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΝΟΜΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1981-2001			
ΝΟΜΟΙ ΜΕ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ		ΝΟΜΟΙ ΜΕ ΤΗΝ ΜΙΚΡΟΤΕΡΗ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ	
Χαλκιδική	33,10%	Αιτωλοακαρνανία	2,12%
Δωδεκάνησα	31,02%	Έβρος	0,58%
Ρέθυμνο	30,82%	Καστοριά	0,59%
Ζάκυνθος	29,99%	Άρτα	-2,39%
Κυκλάδες	27,31%	Αρκαδία	-5,46%

Από τα παραπάνω, προκύπτει ότι τα μητροπολιτικά κέντρα της Αθήνας και κατά δεύτερο λόγο της Θεσσαλονίκης, αποτελούν τους βασικούς πόλους συγκέντρωσης του πληθυσμού, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι, τα υπόλοιπα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας αδυνατούν να λειτουργήσουν το ίδιο αποτελεσματικά, έτσι ώστε να επιτευχθεί δικαιότερη κατανομή του πληθυσμού.

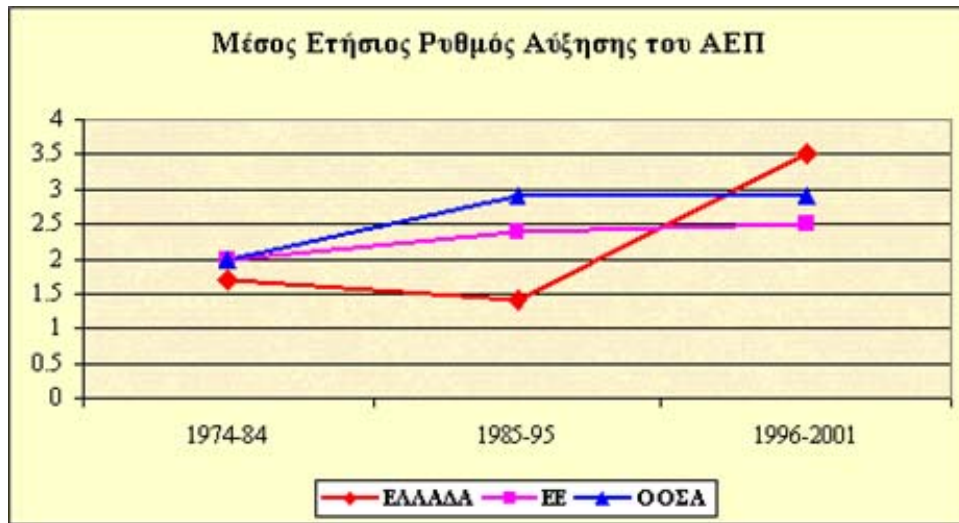
Σύμφωνα με τα στοιχεία της τρίτης Έκθεσης για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή, ο πληθυσμός της Ελλάδας πριν το 2015, θα ακολουθήσει φθίνουσα πορεία, τάση η οποία χαρακτηρίζει το σύνολο των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης, στο υπόλοιπο της δεκαετίας, αναμένεται να επέλθει μείωση στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό, ηλικίας 15 έως 64 ετών. Η μείωση αυτή, αναμένεται να συνοδευτεί από μία αντίστοιχη αύξηση στον πληθυσμό άνω των 65 ετών.

2.3.2 Σύνθεση και Μεταβολή του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), αποτελεί τον δείκτη ο οποίος δείχνει τον βαθμό οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας, ενώ παράλληλα καταδεικνύει την αποτελεσματικότητα της αναπτυξιακής πολιτικής, σε επίπεδο χώρας ή περιφέρειας.

Κατά τις δεκαετίες του 1950 και 1960, οι ρυθμοί ανάπτυξης του ΑΕΠ της Ελλάδας, ήταν πολύ υψηλότεροι από τους αντίστοιχους της Ένωσης, προσεγγίζοντας τα υψηλότερα επίπεδα των χωρών του ΟΟΣΑ. Οι ρυθμοί αυτοί, επιβραδύνθηκαν αισθητά κατά τις δεκαετίες του 1950 και 1960, ενώ από το 1996 κι έπειτα η χώρα διανύει περίοδο οικονομικής ανάκαμψης²³. Τα στοιχεία αυτά, παρουσιάζονται στο διάγραμμα 2.3, που ακολουθεί.

²³ Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ): «Οικονομικές Εξελίξεις», Τεύχος 5, Απρίλιος 2004.

Διάγραμμα 2.3

Περαιτέρω, σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 2.3, οι περιφέρειες με το υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής στην παραγωγή του ΑΕΠ της χώρας για το 2001, ήταν της Αττικής (37,7%) και της Κεντρικής Μακεδονίας (17,2%). Το γεγονός ότι, το 54% του συνολικά παραγόμενου ΑΕΠ της χώρας παράγεται στα δύο μεγάλα μητροπολιτικά κέντρα, μπορεί να δικαιολογηθεί από την υπερσυγκέντρωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων στα κέντρα αυτά. Οι περιφέρειες οι οποίες συμμετείχαν με τα μικρότερα ποσοστά στο ΑΕΠ της χώρας για το 2001, ήταν η περιφέρεια Ιονίων Νήσων (1,7%) και Βορείου Αιγαίου (1,69%).

Για τον προσδιορισμό των περιφερειακών ανισοτήτων μέσω του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, χρησιμοποιήθηκαν μέτρα εκτίμησης της συνολικής διασποράς, μέσω των οποίων εκτιμάται η απόκλιση που παρουσιάζουν όλες οι τιμές του εξεταζόμενου χαρακτηριστικού, από το μέσο όρο²⁴.

Τα μέτρα διασποράς που χρησιμοποιήθηκαν ήταν της μέσης απόκλισης τετραγώνου, το οποίο δίδεται από τον τύπο:

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum (X_r - \bar{X})^2}{N}}$$

Όπου:

X_r : το ΑΕΠ της περιφέρειας r

\bar{X} : το μέσο ΑΕΠ της χώρας

N : ο αριθμός των περιφερειών

και του συντελεστή μεταβλητότητας:

$$CV = \frac{\sigma}{\bar{X}} 100$$

²⁴ Μέθοδοι Περιφερειακής Ανάλυσης, Παπαδασκαλόπουλος Δ. Αθ., 2000, Αθήνα.

Όπου:

σ : η μέση μέση απόκλιση τετραγώνου

\bar{X} : το μέσο ΑΕΠ της χώρας

Ο συντελεστής μεταβλητότητας, λόγω του ότι δεν εξαρτάται από τις μονάδες μέτρησης που χρησιμοποιούνται, επιτρέπει τη σύγκριση περιφερειών με διαφορετικά χαρακτηριστικά, αλλά και την εκτίμηση της εξέλιξης βασικών περιφερειακών μεγεθών, διαχρονικά. Όσο μεγαλύτερη είναι η διαφοροποίηση στις τιμές των συγκεκριμένων δεικτών, τόσο μεγαλύτερη είναι η ανομοιογένεια που παρατηρείται στις τιμές του εξεταζόμενου χαρακτηριστικού.

Από τις τιμές της μέσης απόκλισης τετραγώνου και του συντελεστή μεταβλητότητας, όπως παρατίθενται στον πίνακα 2.3, παρατηρείται ότι στη χρονική περίοδο 1981-1991, οι διαφορές που υπήρχαν στο επίπεδο του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, μεταξύ των περιφερειών δεν διαφοροποιήθηκαν σημαντικά. Περαιτέρω, στην περίοδο 1991-2001, παρατηρείται μεγαλύτερη ανισοκατανομή του εισοδήματος μεταξύ των περιφερειών, γεγονός που ενισχύεται από την αύξηση της τιμής του συντελεστή μεταβλητότητας, από 119 σε 127.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3. ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ						
ΓΙΑ ΤΑ ΈΤΗ 1981,1991 & 2001 (εκατ. δρχ. σε τρέχουσες τιμές)						
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΕΤΗ			ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ		
	1981	1991	2001	1981 (%)	1991 (%)	2001 (%)
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	94.322	537.374	1.932.218	5,23	4,99	4,33
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	288.763	1.788.790	7.699.220	16,01	16,59	17,26
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	50.415	321.097	1.252.149	2,79	2,98	2,81
ΉΠΕΙΡΟΣ	47.315	244.436	1.097.453	2,62	2,27	2,46
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	125.101	744.705	2.730.336	6,93	6,91	6,12
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	29.988	183.123	762.648	1,66	1,70	1,71
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	110.774	639.168	2.321.446	6,14	5,93	5,20
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	132.301	718.558	3.232.649	7,33	6,67	7,25
ΑΤΤΙΚΗ	661.015	3.936.739	16.816.842	36,64	36,52	37,69
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	116.166	612.432	2.305.715	6,44	5,68	5,17
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	25.767	147.236	755.930	1,43	1,37	1,69
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	41.458	302.243	1.360.293	2,30	2,80	3,05
ΚΡΗΤΗ	80.796	603.266	2.346.551	4,48	5,60	5,26
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	1.804.181	10.779.167	44.613.450	100,00	100,00	100,00
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	138.783	829.167	3.431.804			
ΜΕΣΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ ΤΕΤΡΑΓΩΝΟΥ	164.630	983.580	4.346.575			
ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΟΤΗΤΑΣ	119	119	127			

Πηγή: ΕΣΥΕ

Σημαντικά είναι τα αποτελέσματα που προκύπτουν σε επίπεδο νομών. Βάσει των διαθέσιμων στοιχείων (πίνακας 2, Παραρτήματος), συνάγεται ότι στην πλειοψηφία των περιφερειών υπάρχει ένας νομός, ο οποίος κατέχει κυρίαρχο ρόλο στη παραγωγή του

περιφερειακού ΑΕΠ. Ειδικότερα, εκτός της Αττικής, οι νομοί των οποίων η συμμετοχή προσεγγίζει ή υπερβαίνει σημαντικά το 50% του περιφερειακού ΑΕΠ για το 2001, είναι οι ακόλουθοι:

Ν. Θεσσαλονίκης (67,8%) στο περιφερειακό ΑΕΠ της Κεντρικής Μακεδονίας
Ν. Δωδεκανήσου (66,3%) περιφερειακό ΑΕΠ του Νοτίου Αιγαίου
Ν. Κοζάνης (59,7%) στο περιφερειακό ΑΕΠ της Δυτικής Μακεδονίας
Ν. Λέσβου (56,9%) στο περιφερειακό ΑΕΠ του Βορείου Αιγαίου
Ν. Κέρκυρας (56,5%) στο περιφερειακό ΑΕΠ των Ιονίων Νήσων
Ν. Ιωαννίνων (54,3%) στο περιφερειακό ΑΕΠ της Ηπείρου
Ν. Αχαΐας (48,4%) στο περιφερειακό ΑΕΠ της Δυτικής Ελλάδας
Ν. Ηρακλείου (46,6%) περιφερειακό ΑΕΠ της Κρήτης
Ν. Βοιωτίας (40,%) στο περιφερειακό ΑΕΠ της Στερεάς Ελλάδας

Στις υπόλοιπες περιφέρειες, η κατανομή του περιφερειακού ΑΕΠ μεταξύ των νομών ήταν περισσότερο ομοιόμορφη.

Από τα παραπάνω, προκύπτει η κυριαρχία των μεγαλύτερων αστικών κέντρων έναντι των υπόλοιπων περιοχών, στις περιφέρειες της χώρας.

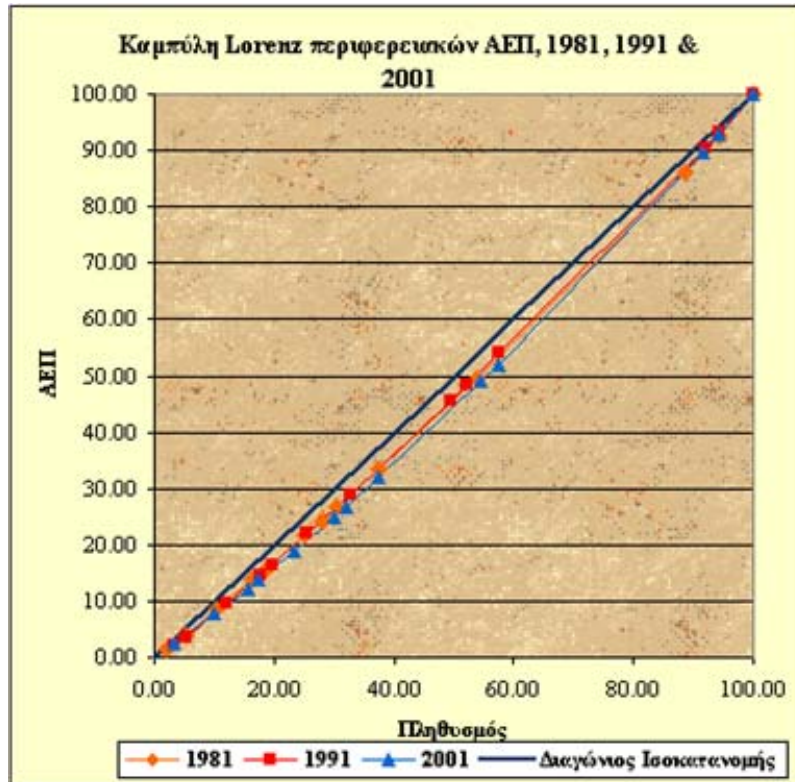
Περαιτέρω, προκειμένου να διερευνηθεί η εξέλιξη του περιφερειακού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος μεταξύ των ετών 1981, 1991 και 2001, έγινε χρήση της καμπύλης Lorenz. Η συγκεκριμένη καμπύλη, συγκαταλέγεται στα μέτρα συγκέντρωσης που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον προσδιορισμό των περιφερειακών ανισοτήτων και αφορά στη σύγκριση των ΑΕΠ των περιφερειών στα έτη 1981, 1991 και 2001.

Ειδικότερα, για την εκτίμηση του βαθμού συγκέντρωσης, χρησιμοποιήθηκε η κατανομή του ΑΕΠ και του πληθυσμού, στην εξεταζόμενη περίοδο. Σε αρχικό στάδιο, υπολογίσθηκαν οι λόγοι του ΑΕΠ προς τον πληθυσμό, ανά περιφέρεια. Στη συνέχεια, οι περιφέρειες ταξινομήθηκαν σε αύξουσα σειρά, σύμφωνα με το λόγο των δεδομένων των δύο στηλών (ΑΕΠ, Πληθυσμού) και έγινε μετατροπή των αρχικών δεδομένων σε ποσοστά. Στο τέλος, υπολογίσθηκαν τα αθροιστικά ποσοστά του ΑΕΠ και του πληθυσμού των ετών 1981, 1991 και 2001.

Οι καμπύλες συγκέντρωσης των περιφερειακών ΑΕΠ για τα συγκεκριμένα έτη, όπως προκύπτει από το διάγραμμα 2.4, δεν διαφοροποιούνται σημαντικά μεταξύ τους, ενώ απέχουν από την διαγώνιο ισοκατανομής, στοιχείο που φανερώνει την ανισοκατανομή του εισοδήματος μεταξύ των περιφερειών. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι όσο πλησιέστερα βρίσκονται οι καμπύλες συγκέντρωσης στη διαγώνιο ισοκατανομής, τόσο περισσότερο επιτυγχάνεται η άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων²⁵. Αξίζει να

²⁵ Σε περίπτωση που η καμπύλη συγκέντρωσης συνέπιπτε με τη τεθλασμένη ΟΑΑ, θα υπήρχε πλήρη ανισοκατανομή του εισοδήματος.

παρατηρηθεί, ότι η καμπύλη συγκέντρωσης του ΑΕΠ για το 2001 απέχει περισσότερο, συγκριτικά με τις καμπύλες των ετών 1981 και 1991, από τη διαγώνιο ισοκατανομής, γεγονός που συνάδει με τα αποτελέσματα που προέκυψαν, βάσει των μέτρων διασποράς, για μεγαλύτερη ανισοκατανομή του εισοδήματος, μεταξύ των ετών 1991 και 2001.

Διάγραμμα 2.4

2.3.3 Σύνθεση και Μεταβολή του Κατά Κεφαλή Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος

Το κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, αντικατοπτρίζει σε ικανοποιητικό βαθμό τις τάσεις που επικρατούν σε περιφερειακό επίπεδο, λαμβάνοντας υπόψη ότι σταθμίζεται με τον πληθυσμό, ενώ παράλληλα είναι αντιπροσωπευτικό του επιπέδου διαβίωσης των κατοίκων.

Συγκεκριμένα, παρά τη σημαντική άνοδο που έχει σημειωθεί στο κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της χώρας την τελευταία περίοδο, με το ρυθμό αύξησης να κυμαίνεται σε υψηλότερα επίπεδα από τον αντίστοιχο κοινοτικό μέσο όρο, προσεγγίζοντας το 3% ετησίως, ο δείκτης αυτός εξακολουθεί να παραμένει σε σχετικά χαμηλά επίπεδα, σε σχέση με το κατά κεφαλή ΑΕΠ των λοιπών κρατών μελών της Ε.Ε..

Έτσι, για το 2001, το κατά κεφαλή προϊόν αντιστοιχούσε στο 67% του κοινοτικού μέσου όρου της Ε.Ε.-15 και στο 73,1% της Ε.Ε.-25. Επιπρόσθετα, για την τριετία 1999-

2001, το μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ της χώρας, ήταν ίσο με το 66,3% του μέσου όρου της Ένωσης. Για το 2002, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία²⁶, το κατά κεφαλή ΑΕΠ παρέμεινε στο 71% του μέσου όρου της Ε.Ε. στην Ελλάδα, ενώ για το 2003 το μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ, ανήλθε στα 13,93 χιλ. Ευρώ, με ρυθμό ανάπτυξης 4,2%. Βέβαια, οι εκτιμήσεις της Eurostat παρουσιάζονται περισσότερο θετικές για το 2004, όπου το κατά κεφαλή προϊόν βελτιώνεται σημαντικά, προσεγγίζοντας το 75% του κοινοτικού μέσου όρου.

Γενικότερα, σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες Συνοχής, η Ελλάδα και η Πορτογαλία εξακολουθούν να απέχουν σημαντικά από τα επίπεδα ανάπτυξης των άλλων κρατών μελών, παρά τη σύγκλιση που έχει σημειωθεί από το 1990 κι έπειτα.

Στη συνέχεια, παρουσιάζεται η εξέλιξη του κατά κεφαλή προϊόντος για τα έτη 2000-2002 σε επίπεδο περιφερειών, ενώ εξετάζεται η πορεία του κ.κ. ΑΕΠ σε επίπεδο νομών και περιφερειών, για τα έτη 1981, 1991 και 2001 (πίνακας 3, Παραρτήματος).

Όπως παρατηρείται, το μεγαλύτερο κατά κεφαλή ΑΕΠ σε επίπεδο περιφερειών για το 2002, το διαθέτει η περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (18,4 χιλ. Ευρώ), το οποίο αντιστοιχεί στο 144% του μέσου κατά κεφαλή προϊόντος της χώρας. Οι περιφέρειες με κατά κεφαλή ΑΕΠ μεγαλύτερο του μέσου όρου της χώρας, ήταν οι περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου (112,4%), Αττικής (112,4%) και Δυτικής Μακεδονίας (103,8%), ενώ πολύ κοντά στον μέσο όρο, είναι οι περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας (99,9%) και Κρήτης (96,3%). Οι περιφέρειες με το χαμηλότερο κατά κεφαλή προϊόν για το 2002, ήταν η Ήπειρος (80,3%), η Ανατολική Μακεδονία, η Θράκη (79,4%) και η Δυτική Ελλάδα (78,7%).

Στον πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάζεται το κατά κεφαλή ΑΕΠ των περιφερειών για την περίοδο 2000-2002 και η ποσοστιαία αναλογία, σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας.

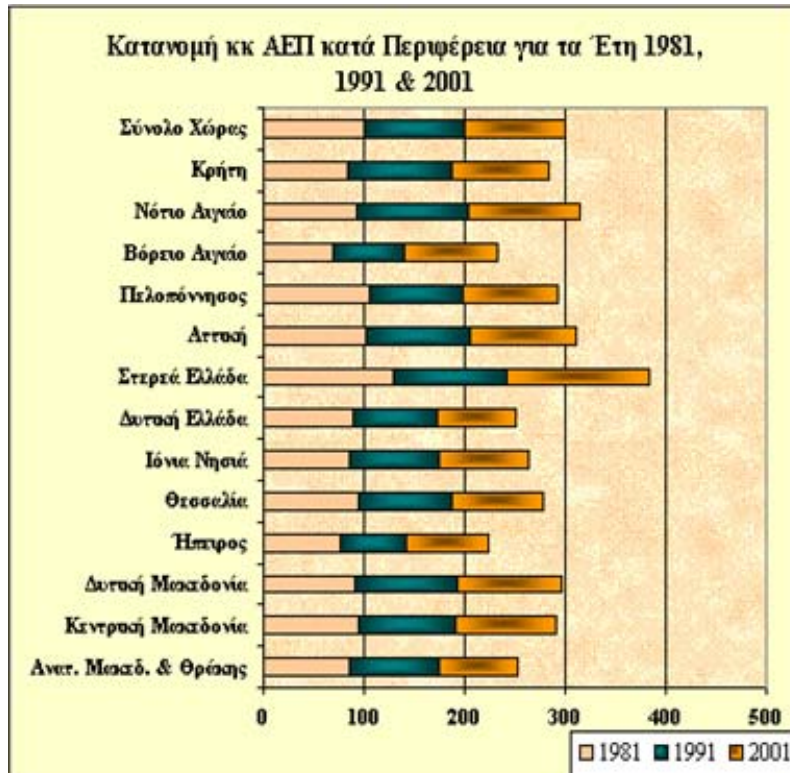
²⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: «Τρίτη Έκθεση για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή, Νέα Εταιρική Σχέση για τη Συνοχή, Σύγκλιση -Ανταγωνιστικότητα-Συνεργασία, ο.π.π.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.4. ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΕΠ - ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΧΩΡΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΈΤΗ 2000-2002						
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	2000		2001		2002	
	κ.κ. ΑΕΠ (σε Ευρώ)	% μ.ο. χώρας	κ.κ. ΑΕΠ (σε Ευρώ)	% μ.ο. χώρας	κ.κ. ΑΕΠ (σε Ευρώ)	% μ.ο. χώρας
ΑΤΤΙΚΗΣ	11.715	105,1	12.643	105,6	13.571	106,0
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	11.243	100,9	12.014	100,4	12.785	99,9
ΚΡΗΤΗΣ	10.811	97,0	11.568	96,6	12.325	96,3
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	12.554	112,7	13.472	112,5	14.390	112,4
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	11.692	104,9	12.486	104,3	13.280	103,8
ΗΠΕΙΡΟΥ	8.921	80,1	9.596	80,2	10.271	80,3
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	8.780	78,8	9.429	78,8	10.078	78,7
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	10.658	95,7	11.313	94,5	11.968	93,5
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	10.231	91,8	10.970	91,6	11.709	91,5
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	8.760	78,6	9.459	79,0	10.158	79,4
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	10.263	92,1	10.812	90,3	11.361	88,8
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	9.838	88,3	10.646	88,9	11.454	89,5
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	15.567	139,7	16.999	142,0	18.431	144,0
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΧΩΡΑΣ	11.142	100,0	11.970	100,0	12.798	100,0

Πηγή: Νομοί

Όσον αφορά την εξέλιξη του κ.κ. ΑΕΠ στα έτη 1981, 1991 και 2001 σε περιφερειακό επίπεδο, η θέση των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών δεν διαφοροποιείται σημαντικά. Ουσιαστικά, δεν υπάρχει μεγάλη διαφοροποίηση ως προς την κατάταξη των περιφερειών με βάση το συγκεκριμένο δείκτη, ενώ καταγράφεται μία τάση προσέγγισης του μέσου κατά κεφαλή προϊόντος της χώρας, από την πλειοψηφία των περιφερειών, για το 2001. Τα στοιχεία αυτά παρατίθενται στον Πίνακα 2.5, ενώ ακολουθεί η διαγραμματική απεικόνιση της εξέλιξης του κ.κ. προϊόντος, για την περίοδο 1981-2001.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.5. ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ Κ.Κ. ΑΕΠ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1981,1991 & 2001 (ΧΩΡΑ=100)			
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	1981	1991	2001
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	85,9	87,9	79,0
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	94,3	96,6	100,4
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	91,3	101,2	104,3
ΉΠΕΙΡΟΣ	76,3	66,3	80,2
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	94,2	93,8	90,3
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	86,0	88,8	88,9
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	88,5	83,4	78,8
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	128,8	113,2	142,0
ΑΤΤΙΚΗ	102,7	103,5	105,6
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	105,4	92,7	94,5
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	69,2	71,4	91,6
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	93,0	109,9	112,5
ΚΡΗΤΗ	84,3	103,3	96,6
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	100,0	100,0	100,0

Διάγραμμα 2.5

Αξίζει να σημειωθεί ότι για το 2001, η περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας σημείωσε το χαμηλότερο κ.κ. προϊόν μεταξύ των υπόλοιπων περιοχών του Στόχου 1, προσεγγίζοντας μόλις το 53% του μέσου όρου της Ένωσης. Επίσης, οι περιφέρειες της Ηπείρου και των Ιονίων Νήσων, κατατάχθηκαν στην τέταρτη και στην ένατη θέση αντίστοιχα, των δέκα φτωχότερων περιφερειών της Ε.Ε. για το συγκεκριμένο έτος²⁷.

Όπως και στην περίπτωση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, έγινε υπολογισμός κάποιων βασικών μέτρων διασποράς και του σταθμισμένου συντελεστή μεταβλητότητας, ο οποίος δίδεται από τον τύπο:

$$WCV = \frac{\sqrt{\sum r(Yr - \bar{Y})^2 Xr}}{\bar{Y}} 100$$

Όπου:

Yr : το περιφερειακό κατά κεφαλή εισόδημα

Xr : συμμετοχή του περιφερειακού πληθυσμού στον πληθυσμό του συνόλου των περιφερειών

Ο σταθμισμένος συντελεστής μεταβλητότητας, χρησιμοποιείται για την εκτίμηση της απόκλισης του κατά κεφαλή προϊόντος, σταθμιζόμενο με τη συμμετοχή των νομών στον περιφερειακό πληθυσμό. Συνεπώς, χρησιμοποιείται όταν υπάρχουν διαθέσιμα

²⁷ European Commission, Bulletin of the European Union, 1/2-2004. Ιστότοπος: <http://europa.eu.int/abc/doc/off/bul/en/200401/p103030.htm>

στοιχεία προϊόντος και πληθυσμού των περιφερειών. Ο δείκτης παίρνει την τιμή 0 σε περίπτωση απόλυτης ισότητας, ενώ σε περίπτωση ανισότητας δεν υπάρχει συγκεκριμένο όριο.

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την εκτίμηση των μέτρων διασποράς, παρατίθενται στον πίνακα που ακολουθεί.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.6. ΔΙΑΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ Κ.Κ. ΑΕΠ & ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ – ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΜΕΤΡΩΝ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΈΤΗ 1981, 1991 & 2001												
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΜΕΣΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	ΜΕΣΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ ΤΕΤΡΑΓΩΝΟΥ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΟΤΗΤΑΣ	ΣΤΑΘΜΙΣΜΕΝΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΟΤΗΤΑΣ	ΜΕΣΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	ΜΕΣΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ ΤΕΤΡΑΓΩΝΟΥ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΟΤΗΤΑΣ	ΣΤΑΘΜΙΣΜΕΝΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΟΤΗΤΑΣ	ΜΕΣΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	ΜΕΣΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ ΤΕΤΡΑΓΩΝΟΥ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΟΤΗΤΑΣ	ΣΤΑΘΜΙΣΜΕΝΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΟΤΗΤΑΣ
	1981				1991				2001			
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔ. & ΘΡΑΚΗΣ	27.874	35.597	22,10	24,37	241.256	291.877	35,55	38,66	100.325	104.947	27,16	21,20
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	21.942	24.543	13,41	11,61	77.049	87.903	8,63	79,27	1.171.952	1.676.190	152,40	21,06
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	27.535	32.095	17,60	19,75	223.813	268.308	23,99	27,84	217.585	435.171	69,51	16,87
ΉΠΕΙΡΟΣ	8.874	9.742	6,72	24,17	48.770	56.408	7,89	33,99	160.678	187.256	68,25	20,34
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	16.085	18.737	10,60	28,13	103.175	128.316	12,92	13,06	511.938	255.274	37,40	8,13
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	14.075	17.626	10,86	15,63	110.970	118.970	13,22	14,67	120.166	139.543	73,19	12,67
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	2.256	2.660	1,57	11,56	41.138	47.037	5,28	17,12	234.676	265.797	34,35	20,64
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	57.854	78.374	34,11	46,75	252.910	339.543	30,02	31,21	410.048	457.095	70,70	76,44
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	27.622	29.717	14,75	16,31	160.673	160.673	19,49	19,90	131.590	169.474	36,75	24,76
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	7.589	8.169	6,26	31,08	74.598	80.483	10,51	29,29	119.266	126.825	50,33	9,36
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	15.579	15.579	8,58	10,58	63.728	63.728	5,44	11,51	221.863	221.863	32,62	17,32
ΚΡΗΤΗ	15.799	18.590	11,33	17,48	60.661	62.519	5,70	6,34	259.002	313.563	53,45	5,95

Όπως προκύπτει, η περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας, παρουσιάζει τις μεγαλύτερες ενδοπεριφερειακές ανισότητες, ως προς το κατά κεφαλή ΑΕΠ, για τα έτη 1981 και 2001, ενώ και για το 1991 οι ανισότητες κυμάνθηκαν σε σχετικά υψηλά επίπεδα. Επίσης, οι περιφέρειες της Δυτικής Μακεδονίας, της Ηπείρου και του Βορείου Αιγαίου παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις, μεταξύ των επιμέρους νομών, στο σύνολο των ετών. Τέλος, σχετικά ισόρροπη παρουσιάζεται να είναι η κατανομή του κατά κεφαλή προϊόντος μεταξύ των νομών των περιφερειών της Κρήτης και των Ιονίων Νήσων²⁸.

2.3.4 Παραγωγικότητα

Η παραγωγικότητα στην εργασία (Ακαθάριστο Προϊόν ανά Απασχολούμενο), αποτελεί σημαντικό δείκτη ο οποίος εκτιμά την επίδοση ενός παραγωγικού τομέα ή μίας χωρικής μονάδας²⁹. Επίσης, ο δείκτης αυτός χρησιμοποιείται για την απεικόνιση του βαθμού

²⁸ Λόγω της χρήσης νομαρχιακών στοιχείων για την κατανομή του κ.κ. ΑΕΠ, ο σταθμισμένος συντελεστής μεταβλητότητας δεν υπολογίστηκε για την περιφέρεια Αττικής.

²⁹ Ν. Ι. Κόνσολας: «Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική», όπως π.

εκμετάλλευσης των παραγωγικών δυνατοτήτων και των πόρων μιας χωρικής μονάδας, ενώ μαζί με την απασχόληση, προσδιορίζουν σε σημαντικό βαθμό την εξέλιξη του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος.

Στη χώρα μας, η θετική μεταβολή του κατά κεφαλή ΑΕΠ, αποδίδεται κατά κύριο λόγο στη σημαντική αύξηση που επήλθε στην παραγωγικότητα στην εργασία, η οποία μεταξύ των ετών 1996 και 2002 ήταν της τάξεως του 3% -ποσοστό διπλάσιο του μέσου όρου της Ε.Ε.-.

Σε περιφερειακό επίπεδο, όπως παρουσιάζεται στο διάγραμμα 2.6, τη μεγαλύτερη αύξηση στα επίπεδα της παραγωγικότητας στην περίοδο 1981-2001, την παρουσίασαν η Περιφέρεια Αττικής (39,5%), Νοτίου Αιγαίου (30,9%), Κεντρικής Μακεδονίας (21%) και Κρήτης (20,79%), ξεπερνώντας την ποσοστιαία αύξηση που σημειώθηκε σε επίπεδο χώρας (15,72%). Αξιοσημείωτη είναι η αρνητική μεταβολή στις περιφέρειες της Στερεάς Ελλάδας (-17,5%) και της Πελοποννήσου (-12,4%).

Γενικότερα, σε περιφερειακό επίπεδο, παρατηρείται μεγάλη διαφοροποίηση στην εξέλιξη της παραγωγικότητας στην εργασία, μεταξύ των ετών 1981-2001, με αρκετές από τις περιφέρειες να παρουσιάζουν σημαντική μείωση, στη συγκεκριμένη περίοδο. Τα στοιχεία αυτά, απεικονίζονται στο διάγραμμα που ακολουθεί.

Διάγραμμα 2.6

2.3.5 Απασχόληση

Το εργατικό δυναμικό, αποτελεί άλλο ένα σημαντικό στοιχείο στον προσδιορισμό των χαρακτηριστικών των περιφερειών. Όσον αφορά την απασχόληση, παρά τη βελτίωση

που έχει επέλθει τα τελευταία χρόνια στην οικονομία της χώρας, εξακολουθεί να παραμένει σε σχετικά χαμηλά επίπεδα, με μία μικρή αύξηση της τάξεως του 2%, στην περίοδο 1996-2002.

Συγκεκριμένα το ποσοστό των απασχολούμενων στη χώρα το 2002, αντιστοιχούσε στο 57% του αντίστοιχου κοινοτικού μέσου όρου. Τα χαμηλά επίπεδα απασχόλησης, αποδίδονται κυρίως στον περιορισμένο αριθμό των θέσεων απασχόλησης.

Στον πίνακα 2.7, παρουσιάζονται στοιχεία του εργατικού δυναμικού, για τα έτη 1995,1999, 2000 και 2001.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.7. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΈΤΗ 1995,1999, 2000 & 2001								
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	1995 Απασχολούμενοι		1999 Απασχολούμενοι		2000 Απασχολούμενοι		2001 Απασχολούμενοι	
	Αριθμός	%	Αριθμός	%	Αριθμός	%	Αριθμός	%
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	227.346	5,95	218.961	5,56	220.190	5,60	219.877	5,6
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	669.443	17,52	677.400	17,19	673.944	17,13	669.213	17,1
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	100.758	2,64	92.070	2,34	92.751	2,36	91.650	2,3
ΉΠΕΙΡΟΣ	103.373	2,71	102.075	2,59	102.769	2,61	102.876	2,6
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	252.029	6,60	262.622	6,66	257.568	6,55	250.520	6,4
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	74.904	1,96	75.530	1,92	72.301	1,84	71.174	1,8
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	215.139	5,63	226.733	5,75	230.952	5,87	223.043	5,7
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	167.375	4,38	175.731	4,46	163.570	4,16	158.051	4,0
ΑΤΤΙΚΗ	1.426.334	37,34	1.513.745	38,41	1.537.689	39,08	1.552.836	39,6
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	216.504	5,67	210.632	5,34	202.999	5,16	197.056	5,0
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	55.621	1,46	57.469	1,46	57.335	1,46	58.794	1,5
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	99.207	2,60	101.670	2,58	99.788	2,54	98.434	2,5
ΚΡΗΤΗ	212.142	5,55	226.441	5,75	222.886	5,66	227.761	5,8
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	3.820.175	100,00	3.941.079	100,00	3.934.742	100,00	3.921.285	100,00

Πηγή: ΕΣΥΕ, Περιφερειακοί Λογαριασμοί 1995-2002

Η αύξηση του ποσοστού των απασχολούμενων μεταξύ των ετών 1995-2001 στο σύνολο της χώρας, ανέρχεται στο 2,7%. Για το 2003³⁰, οι απασχολούμενοι ανήλθαν στα 4,01 εκατομμύρια, σημειώνοντας μία αύξηση της τάξεως του 4,5%, σε σχέση με το 2001.

Σε επίπεδο περιφερειών, όπως παρουσιάζεται στον παραπάνω πίνακα, στην περιφέρεια Αττικής συγκεντρώνεται το 39,6% του εργατικού δυναμικού της χώρας, ενώ σημαντικό είναι το ποσοστό των απασχολούμενων στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (17,1%), το οποίο διατηρείται σε σχετικά σταθερά επίπεδα, στα εξεταζόμενα έτη. Οι

³⁰ ΕΣΥΕ: «Η Ελλάδα σε Αριθμούς», 2003.

υπόλοιπες έντεκα περιφέρειες, συγκεντρώνουν το 43,3% του συνολικού εργατικού δυναμικού της χώρας.

Όσον αφορά την τομεακή κατανομή της απασχόλησης (πίνακας 2.8), παρατηρείται ότι το ποσοστό των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα μειώθηκε κατά 2,8%, μεταξύ των ετών 1995 και 2001. Μικρότερη είναι η μείωση του εργατικού δυναμικού στον τομέα της μεταποίησης (0,6%), ενώ κατά την εξεταζόμενη περίοδο οι απασχολούμενοι στον τομέα των υπηρεσιών αυξήθηκαν, κατά 3,4% περίπου.

Σε περιφερειακό επίπεδο, το μεγαλύτερο ποσοστό των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα για το 2001, συγκεντρώνεται στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (15,8%). Άλλες περιφέρειες με υψηλά ποσοστά απασχολούμενων στον τομέα της γεωργίας, είναι της Θεσσαλίας, της Δυτικής Ελλάδας, της Κρήτης, της Ανατολικής Μακεδονίας και της Πελοποννήσου, με το μέσο όρο απασχόλησης στον τομέα αυτό να προσεγγίζει το 11,8%. Αξίζει να σημειωθεί, ότι τα ποσοστά αυτά δεν διαφοροποιούνται σημαντικά μεταξύ των εξεταζόμενων ετών.

Στον τομέα της μεταποίησης, το μεγαλύτερο ποσοστό εργατικού δυναμικού το διαθέτει η περιφέρεια Αττικής (43,1%) για το 2001, ενώ με σημαντική διαφορά ακολουθεί η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (19,13%). Όπως προκύπτει, άνω του 50% των απασχολούμενων στον τομέα της μεταποίησης, συγκεντρώνεται στα δύο μεγάλα μητροπολιτικά κέντρα της χώρας.

Στον τομέα των υπηρεσιών, ο οποίος διέρχεται φάση ανόδου, το 64,4% του εργατικού δυναμικού, απασχολείται στις δύο περιφέρειες της Αττικής και της Κεντρικής Μακεδονίας, με την περιοχή της πρωτεύουσας να συγκεντρώνει το 48% της συνολικής απασχόλησης, στο συγκεκριμένο κλάδο. Τα Ιόνια Νησιά και το Βόρειο Αιγαίο, είναι οι περιφέρειες με τα χαμηλότερα ποσοστά απασχολούμενων, στο δευτερογενή και στον τριτογενή τομέα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.8. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ (ΣΕ %) ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΈΤΗ 1995, 1999, 2000 & 2001												
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	1995			1999			2000			2001		
	%Απασχολούμενων			%Απασχολούμενων			%Απασχολούμενων			%Απασχολούμενων		
	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	12,66	4,67	4,16	12,11	4,71	3,87	11,55	5,12	4,04	11,74	5,31	4,00
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	17,05	20,02	16,60	18,77	19,24	15,85	18,68	19,38	15,76	18,51	19,13	15,82
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	3,27	3,60	1,99	2,92	3,20	1,80	2,94	3,36	1,78	2,79	3,44	1,76
ΉΠΕΙΡΟΣ	4,37	2,09	2,39	3,67	2,43	2,32	3,88	2,34	2,35	3,73	2,53	2,35
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	12,61	4,94	5,22	12,32	5,85	5,24	12,45	5,41	5,26	12,37	4,99	5,26
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	2,86	1,35	1,91	2,97	1,27	1,85	3,11	1,13	1,75	3,14	1,07	1,74
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	11,67	4,17	4,15	11,60	4,40	4,49	12,02	4,65	4,55	11,80	4,31	4,51
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	6,73	5,60	3,03	6,71	5,74	3,23	6,33	5,07	3,14	6,20	5,26	2,92
ΑΤΤΙΚΗ	2,23	42,68	47,31	2,36	42,47	47,95	2,55	42,55	48,45	2,77	43,10	48,61
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	12,78	4,06	3,87	11,80	3,83	3,96	11,54	3,95	3,77	11,44	3,60	3,79
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	2,12	1,23	1,33	2,00	1,12	1,43	1,87	1,31	1,40	1,95	1,31	1,45
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1,47	2,21	3,16	1,62	2,29	3,00	1,70	2,37	2,85	1,79	2,28	2,81
ΚΡΗΤΗ	10,18	3,40	4,88	11,16	3,44	5,01	11,37	3,37	4,91	11,80	3,68	4,98
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Πηγή: ΕΣΥΕ, Περιφερειακοί Λογαριασμοί 1995-2002

Παρόμοια είναι τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τον υπολογισμό του συντελεστή συμμετοχής για την τομεακή απασχόληση, το 2001.

Ο Συντελεστής συμμετοχής (Location Quotient), χρησιμοποιείται για τη σύγκριση περιφερειών και δραστηριοτήτων, με βάση τα εθνικά μεγέθη, επιτρέποντας την ιεράρχηση τους. Ο Συντελεστής Συμμετοχής δίνεται από τον τύπο:

$$QL = \frac{\frac{A_i}{A_r}}{\frac{A_{in}}{A_n}}$$

Όπου:

$QL=1$ η δραστηριότητα i είναι ανεπτυγμένη στην περιφέρεια όσο και στο σύνολο της χώρας

$QL>1$ η δραστηριότητα i είναι περισσότερο ανεπτυγμένη στην περιφέρεια απ' ό,τι στο σύνολο της χώρας

$QL<1$ η δραστηριότητα i είναι λιγότερο ανεπτυγμένη στην περιφέρεια απ' ό,τι στο σύνολο της χώρας

Τα αποτελέσματα από τον υπολογισμό του συντελεστή συμμετοχής ανά τομέα απασχόλησης, στο σύνολο των Ελληνικών περιφερειών, παρατίθενται στον ακόλουθο πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.9. ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΩΝ 13 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ			
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	I	II	III
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	2,09	0,95	0,71
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1,08	1,12	0,93
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1,19	1,47	0,76
ΉΠΕΙΡΟΣ	1,42	0,96	0,90
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	1,94	0,78	0,82
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	1,73	0,59	0,96
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	2,07	0,76	0,79
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	1,54	1,31	0,72
ΑΤΤΙΚΗ	0,07	1,09	1,23
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	2,28	0,72	0,75
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1,30	0,87	0,97
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	0,71	0,91	1,12
ΚΡΗΤΗ	2,03	0,63	0,86

Όπως προκύπτει, οι έντεκα από τις δεκατρείς περιφέρειες, έχουν ως βασικό κλάδο οικονομικής δραστηριότητας τον πρωτογενή τομέα, εκτός της περιφέρειας Αττικής και Νοτίου Αιγαίου. Στο δευτερογενή τομέα, οι περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας, καθώς και της Στερεάς Ελλάδας και της Αττικής, συμμετέχουν με ποσοστό απασχόλησης, μεγαλύτερο από αυτό με το οποίο συμμετέχουν στη συνολική απασχόληση της χώρας. Στον τριτογενή τομέα, οι μοναδικές περιφέρειες οι οποίες συμμετέχουν με ποσοστό το οποίο υπερβαίνει το ποσοστό της συμμετοχής τους στη συνολική απασχόληση της χώρας, είναι οι περιφέρειες Αττικής και Νοτίου Αιγαίου.

2.3.6 Ανεργία

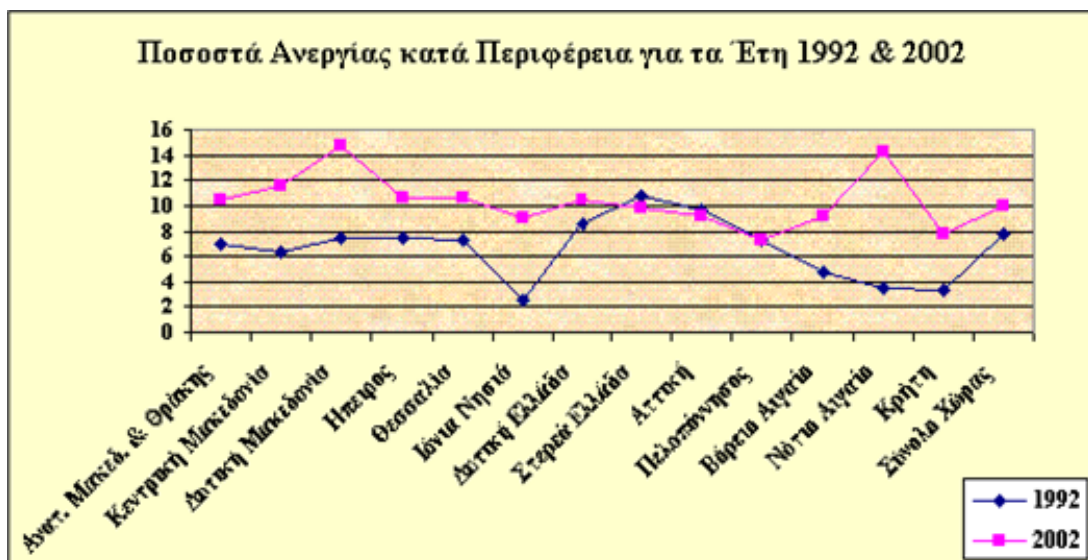
Τα ποσοστά ανεργίας που παρουσιάζει η χώρα, είναι από τα υψηλότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ειδικότερα, για το 2002 το ποσοστό των ανέργων πλησίασε το 10%, σημειώνοντας σημαντική αύξηση από το 1992, της τάξεως του 2,8%.

Επίσης, την περίοδο 1992-2002 υπήρξαν σημαντικές ανακατατάξεις στα ποσοστά ανεργίας στις επιμέρους περιφέρειες. Όπως προκύπτει από τη διαγραμματική απεικόνιση των στοιχείων, οι περιφέρειες της Κρήτης και της Πελοποννήσου παρουσιάζουν τα μικρότερα ποσοστά ανεργίας για το 2002 -7,7% και 7,3% αντίστοιχα-τα οποία είναι αισθητά χαμηλότερα από τον εθνικό μέσο όρο, ενώ παραμένουν στα ίδια περίπου επίπεδα, σε σχέση με το 1992. Το μεγαλύτερο ποσοστό ανέργων για το 2002, παρουσιάζεται στις περιφέρειες της Δυτικής Μακεδονίας (14,7%) και Νοτίου Αιγαίου (14,2%).

Επίσης, σε περιφέρειες που παρατηρούνται χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης, τα επίπεδα ανεργίας κυμαίνονται σε σχετικά υψηλά επίπεδα, με αυξημένα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας. Αντίθετα, σε περιφέρειες των οποίων οι ρυθμοί ανάπτυξης είναι σχετικά υψηλοί, το φαινόμενο της ανεργίας δεν είναι ιδιαίτερα έντονο³¹. Εξίσου σημαντική είναι η συσχέτιση, μεταξύ των υψηλών ποσοστών ανεργίας και των ανέργων νέων και γυναικών.

Αναλυτικότερα, όσον αφορά τις βασικές κατηγορίες ανέργων, οι μακροχρόνια άνεργοι αντιστοιχούσαν για το 2002 στο 51,2% του συνόλου των ανέργων, ενώ οι γυναίκες και τα νέα ηλικιακά άτομα, κατείχαν σε σύνολο χώρας, το 15% και το 26,5%, αντίστοιχα.

Όπως προκύπτει από το διάγραμμα 2.7, τα υψηλότερα ποσοστά μακροχρόνια ανέργων για το 2002, σημειώθηκαν στις περιφέρειες Δυτικής και Στερεάς Ελλάδας, σε αντίθεση με τα Ιόνια Νησιά, την Κρήτη και το Νότιο Αιγαίο, οι οποίες επέδειξαν τη χαμηλότερη μακροχρόνια ανεργία, για το συγκεκριμένο έτος.

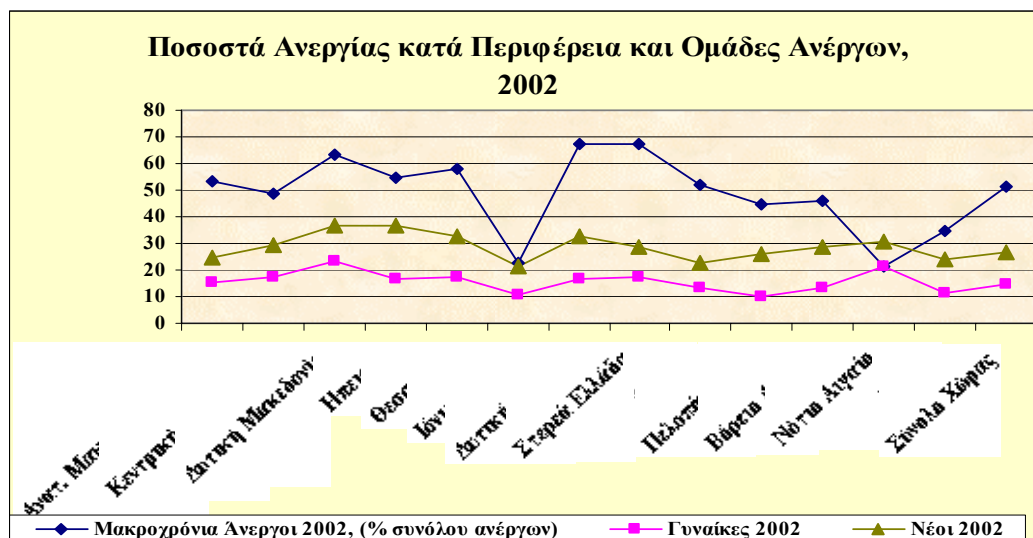

Διάγραμμα 2.7

Σε σχέση με τους νέους και τις γυναίκες, τα ποσοστά ανεργίας κατανομούνται σχετικά ομοιόμορφα μεταξύ των περιφερειών, με τη Δυτική Μακεδονία και το Νότιο Αιγαίο να σημειώνουν τα υψηλότερα ποσοστά και στις δύο ομάδες (Διάγραμμα 2.8).

³¹ Εξαίρεση αποτελεί η περιφέρεια Αττικής η οποία, παρά τους ταχείς ρυθμούς ανάπτυξης, παρουσιάζει υψηλά ποσοστά αστικής ανεργίας.

Τέλος, παράγοντας άμεσα συνδεδεμένος με την ανεργία και τον κοινωνικό αποκλεισμό είναι ο κίνδυνος της φτώχειας³², όπου στην Ελλάδα ανέρχεται σε επίπεδα ελαφρά κατώτερα του 21%.

Διάγραμμα 2.8

2.3.7 Δυναμισμός των Περιφερειών της Χώρας ως προς το κ.κ. ΑΕΠ και την Παραγωγικότητα της Εργασίας

Ένα πολύ σημαντικό στοιχείο, το οποίο υποδεικνύει σε σημαντικό βαθμό την αναπτυξιακή πορεία των οικονομιών των περιφερειών, αποτελεί η ταξινόμηση τους ως προς το δυναμισμό του ΑΕΠ και ως προς την παραγωγικότητα στην εργασία.

Όσον αφορά το δυναμισμό των περιφερειών ως προς το ΑΕΠ, εκτιμήθηκε ο μέσος ρυθμός εξέλιξης του κατά κεφαλή ΑΕΠ των περιφερειών, σε σχέση με τον αντίστοιχο της χώρας και η πληθυσμιακή τους μεταβολή.

Βάσει των παραπάνω, οι περιφέρειες ταξινομήθηκαν στις ακόλουθες κατηγορίες:

- Δυναμικές Περιφέρειες, όπου οι ρυθμοί εξέλιξης του κ.κ. ΑΕΠ και του πληθυσμού είναι μεγαλύτεροι απ' ότι σε επίπεδο χώρας.
- Δυναμικές Περιφέρειες με μείωση πληθυσμού, οι οποίες παρουσιάζουν υψηλούς ρυθμούς αύξησης του κ.κ. ΑΕΠ και χαμηλούς ρυθμούς στην αύξηση του πληθυσμού τους.
- Προβληματικές Περιφέρειες με αύξων κατά κεφαλή προϊόν, με χαμηλούς ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ και του πληθυσμού.

³² Ως κίνδυνος φτώχειας, βάσει της 3^{ης} Έκθεσης για τη Συνοχή, ορίζεται το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά των οποίων το εισόδημα είναι χαμηλότερο του 60% του εθνικού μέσου όρου, μετά από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις.

- Φθίνουσες Περιφέρειες, με φθίνων κατά κεφαλή ΑΕΠ και υψηλούς ρυθμούς αύξησης του πληθυσμού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.10. ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΕΠ – ΡΥΘΜΟΙ ΧΩΡΑΣ 1981-2001=100		
	ΔΠ>100	ΔΠ<100
ΔΑΕΠ>100	<u>ΔΥΝΑΜΙΚΕΣ</u> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Κεντρική Μακεδονία ▪ Νότιο Αιγαίο ▪ Κρήτη 	<u>ΔΥΝΑΜΙΚΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ</u> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Δυτική Μακεδονία ▪ Ήπειρος ▪ Στερεά Ελλάδα ▪ Αττική ▪ Βόρειο Αιγαίο
ΔΑΕΠ<100	<u>ΦΘΙΝΟΥΣΕΣ</u> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ιόνια Νησιά ▪ Δυτική Ελλάδα 	<u>ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΜΕ ΑΥΞΩΝ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΕΠ</u> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης ▪ Θεσσαλία ▪ Πελοπόννησος

Όπως προκύπτει, από τον παραπάνω πίνακα, δυναμικές ως προς την εξέλιξη του κατά κεφαλή προϊόντος και τον πληθυσμό, χαρακτηρίζονται οι περιφέρειες της Κεντρικής Μακεδονίας, του Νοτίου Αιγαίου και της Κρήτης. Αντίθετα, οι περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Θεσσαλίας και Πελοποννήσου, παρουσιάζουν τους χαμηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης ,σε κ.κ. ΑΕΠ και σε πληθυσμό.

Άλλο ένα στοιχείο που διερευνήθηκε, ήταν ο δυναμισμός των περιφερειών σε σχέση με την παραγωγικότητα στην εργασία. Με βάση τους ρυθμούς εξέλιξης του ΑΕΠ και της απασχόλησης, οι περιφέρειες ταξινομήθηκαν στις ακόλουθες κατηγορίες:

- Δυναμικές Περιφέρειες, όπου οι ρυθμοί εξέλιξης του ΑΕΠ και της απασχόλησης είναι μεγαλύτεροι απ' ότι σε επίπεδο χώρας.
- Δυναμικές Περιφέρειες με μείωση της Απασχόλησης, οι οποίες παρουσιάζουν υψηλούς ρυθμούς αύξησης του κ.κ. ΑΕΠ σε σχέση με τον ετήσιο ρυθμό μεταβολής της χώρας και ρυθμούς χαμηλότερους –σε σύγκριση με τους αντίστοιχους σε επίπεδο χώρας- στην αύξηση της απασχόλησης.
- Προβληματικές Περιφέρειες με Αύξουσα Παραγωγικότητα, με ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ και ρυθμό μεταβολής της απασχόλησης, χαμηλότερο απ' ότι η ετήσια μεταβολή ΑΕΠ και απασχόλησης σε επίπεδο χώρας.
- Φθίνουσες Περιφέρειες, με σταθερό ετήσιο ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ μικρότερο απ' αυτού της χώρας και ρυθμό μεταβολής του πληθυσμού, μεγαλύτερο από της χώρας.

Η κατάταξη των περιφερειών, παρατίθεται στον ακόλουθο πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.11. ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΕΠ – ΡΥΘΜΟΙ ΧΩΡΑΣ 1981-2001=100		
	ΔΑΠ>100	ΔΑΠ<100
ΔΑΕΠ>100	<u>ΔΥΝΑΜΙΚΕΣ</u> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Κεντρική Μακεδονία ▪ Αττική ▪ Νότιο Αιγαίο ▪ Κρήτη 	<u>ΔΥΝΑΜΙΚΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ</u> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Δυτική Μακεδονία ▪ Ιόνια Νησιά ▪ Βόρειο Αιγαίο
ΔΑΕΠ<100	<u>ΦΘΙΝΟΥΣΕΣ</u>	<u>ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΜΕ ΑΥΞΟΥΣΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ</u> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκη ▪ Ήπειρος ▪ Θεσσαλία ▪ Δυτική Ελλάδα ▪ Στερεά Ελλάδα ▪ Πελοπόννησος

Βάσει της παραπάνω ταξινόμησης, οι δυναμικότερες περιφέρειες ως προς το κατά κεφαλή προϊόν και την απασχόληση στην περίοδο 1981-2001, ήταν οι περιφέρειες της Κεντρικής Μακεδονίας, της Αττικής, του Νοτίου Αιγαίου και της Κρήτης. Περαιτέρω, οι περιφέρειες με ρυθμούς μεταβολής του ΑΕΠ και της απασχόλησης, χαμηλότερους από τους αντίστοιχους μέσους ρυθμούς που σημειώθηκαν σε επίπεδο χώρας, ήταν η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, η Ήπειρος, η Δυτική και η Στερεά Ελλάδα και η Πελοπόννησος.

Όπως προκύπτει, οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες μεταξύ των περιφερειών, αλλά και εντός αυτών, εξακολουθούν να υφίστανται. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι οι παρά τα βήματα προόδου που έχουν σημειωθεί, η θέση των περιφερειών οι οποίες βρίσκονταν στη λιγότερο ευνοϊκή θέση, δεν έχει διαφοροποιηθεί σημαντικά, γεγονός που καταδεικνύει την περιορισμένη βελτίωση που έχει σημειωθεί στα επίπεδα ευημερίας και στην κατανομή του εισοδήματος. Επίσης, το γεγονός αυτό συνδέεται άμεσα με την αποτελεσματικότητα της περιφερειακής πολιτικής που ακολουθείται, καθώς και με την αναπτυξιακή απόδοση των έργων, τα οποία υλοποιούνται σε περιφερειακό επίπεδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟ Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

3.1 ΓΕΝΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΟ Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

Το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, αποτελεί το εθνικό αναπτυξιακό πρόγραμμα για την υλοποίηση πολιτικών, οι οποίες αποβλέπουν στην ενίσχυση των ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης της χώρας και της ανταγωνιστικότητας των περιφερειακών οικονομιών.

Πρωταρχικό στόχο της προγραμματικής περιόδου 2000-2006, αποτελεί η σύγκλιση της χώρας με τα λοιπά κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η προώθηση της οικονομίας βασισμένης στη γνώση, μέσω της πραγματοποίησης διαρθρωτικών αλλαγών και την επίτευξη υψηλότερων επιπέδων απασχόλησης και παραγωγικότητας³³.

Σε επίπεδο χώρας, η αναπτυξιακή στρατηγική του Γ' ΚΠΣ, αποτυπώνεται σε επτά άξονες προτεραιότητας. Παρακάτω, παρουσιάζονται οι άξονες με τα Τομεακά και Περιφερειακά Προγράμματα, τα οποία εντάσσονται σε αυτούς:

Άξονας 1: Ανθρώπινοι Πόροι

- Ε.Π. «Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση»
- Τομείς: Επαγγελματική Κατάρτιση και Απασχόληση

Άξονας 2: Μεταφορές

- Ε.Π. «Οδικόι Άξονες, Λιμένες, Αστική Ανάπτυξη»
- Ε.Π. «Σιδηρόδρομοι, Αστικές Συγκοινωνίες, Αεροδρόμια»

Άξονας 3: Ανταγωνιστικότητα

- Ε.Π. «Ανταγωνιστικότητα»

Άξονας 4: Ανάπτυξη της Υπαίθρου και Αλιεία

- Ε.Π. «Αγροτική Ανάπτυξη – Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου»
- Ε.Π. «Αλιεία»

Άξονας 5: Ποιότητα Ζωής

- Ε.Π. «Πολιτισμός»
- Ε.Π. «Περιβάλλον»
- Ε.Π. «Υγεία – Πρόνοια»

Άξονας 6: Κοινωνία της Πληροφορίας

- Ε.Π. «Κοινωνία της Πληροφορίας»

Άξονας 7: Περιφερειακή Ανάπτυξη

- **13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα**

Η συνολική δαπάνη των παρεμβάσεων που θα υλοποιηθούν μέσω του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, εκτιμάται στα 50 δις Ευρώ³⁴, εκ των οποίων η κοινοτική

³³ J. Beutel: «The economic impact of objective 1 interventions in the period 2000-2006», Final Report to the Directorate General for Regional Policies, May 2002, Germany. Ιστότοπος: http://europa.eu.int/comm/regional_policy/resources/docgener/studies/pdf/objective1

³⁴ Στη συνολική χρηματοδότηση δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες των κοινοτικών πρωτοβουλιών.

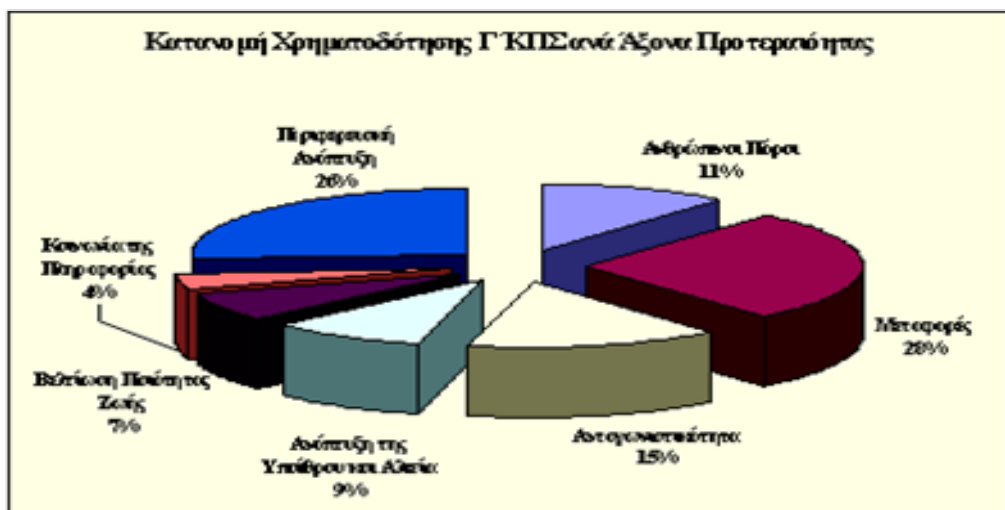
συμμετοχή για την περίοδο 2000-2006, αναμένεται να προσεγγίσει τα 22,7 δις Ευρώ, ποσό το οποίο αντιστοιχεί στο 2,3% του ΑΕΠ της Ελλάδας³⁵.

Η κοινοτική συμμετοχή, διοχετεύεται μέσω των τεσσάρων Διαρθρωτικών Ταμείων, τα οποία αποτελούν τα μέσα για την άσκηση της περιφερειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτά είναι:

- Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)
- Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)
- Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο-Τμήμα Γεωργικού Προσανατολισμού (ΕΓΤΠΕ-Τμήμα Προσανατολισμού)

Επίσης, στην κοινοτική συμμετοχή, θα πρέπει να προστεθεί η χρηματοδότηση παρεμβάσεων –κυρίως στον τομέα των υποδομών- μέσω του Ταμείου Συνοχής (3,3 δις Ευρώ), της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (3,8 δις Ευρώ) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων. Η ιδιωτική συμμετοχή υπολογίζεται στα 11,5 δις Ευρώ. Περαιτέρω, όσον αφορά τις επενδύσεις, οι μεταβιβάσεις κοινοτικών πόρων – μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων- για την περίοδο 2000-2006, αναμένεται να φτάσουν στο 8% των συνολικών επενδύσεων που θα πραγματοποιηθούν στη χώρα.

Όσον αφορά τους άξονες προτεραιότητας του Γ' ΚΠΣ, το μεγαλύτερο ποσοστό των πόρων, διατίθενται στον τομέα των μεταφορών και της περιφερειακής ανάπτυξης . Ο άξονας για την ανάπτυξη των περιφερειών, λαμβάνει υψηλότερη χρηματοδότηση, σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο προγραμματισμού. Η ποσοστιαία κατανομή της χρηματοδότησης ανά άξονα προτεραιότητας για την προγραμματική περίοδο 2000-2006, παρουσιάζεται στο ακόλουθο διάγραμμα:

Διάγραμμα 3.1.

³⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: «Τρίτη Έκθεση για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή, Νέα Εταιρική Σχέση για τη Συνοχή, Σύγκλιση -Ανταγωνιστικότητα-Συνεργασία, σπ.π.

Επιπλέον, σύμφωνα με την κατανομή της χρηματοδότησης των Διαρθρωτικών Ταμείων ανά κατηγορία δαπανών (πίνακας 4, Παραρτήματος), οι υψηλότερες χρηματοδοτήσεις της Ε.Ε. προς την Ελλάδα, κατευθύνονται στους τομείς των υποδομών, με ιδιαίτερη έμφαση στις μεταφορές και στο περιβάλλον, στους ανθρώπινους πόρους και ειδικότερα στα πεδία της εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης. Όσον αφορά τους παραγωγικούς τομείς, η περιφερειακή πολιτική της Ε.Ε. χρηματοδοτεί κυρίως ενέργειες που αφορούν την αγροτική ανάπτυξη και τη γεωργία³⁶.

Επίσης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το ύψος των προτεινόμενων παρεμβάσεων ανά κάτοικο σε περιφερειακό επίπεδο.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του διαγράμματος 3.2, η περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, συγκεντρώνει το υψηλότερο ποσοστό παρεμβάσεων ανά κάτοικο (Ευρώ/κάτοικο). Τα χαμηλότερα ποσοστά, παρουσιάζονται στις περιφέρειες Θεσσαλίας, Δυτικής Ελλάδας και Αττικής στην οποία, οι εκτιμώμενες παρεμβάσεις βάσει του Σχεδίου Ανάπτυξης 2000-2006, δεν θα υπερβούν τα 277,37 Ευρώ ανά κάτοικο.

Διάγραμμα 3.2

Από τα παραπάνω, καθίσταται σαφές ότι, εκτός από τον έβδομο άξονα του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, στον οποίο εμπεριέχονται τα 13 επιχειρησιακά προγράμματα των περιφερειών της χώρας, μία σειρά δράσεων με χωρική διάσταση, οι οποίες υλοποιούνται είτε τομεακά είτε μέσω των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών (INTERREG-URBAN-EQUAL-LEADER), συμβάλλουν ενεργά στην προσπάθεια

³⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: «Τρίτη Έκθεση για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή, Νέα Εταιρική Σχέση για τη Συνοχή, Σύγκλιση -Ανταγωνιστικότητα-Συνεργασία, ο.π.

ενίσχυσης του ρόλου των περιφερειών, σε εθνικό αλλά και σε διεθνές επίπεδο. Επίσης, μέσα από την περιφερειακή πολιτική που ακολουθείται, θα πρέπει να δίδεται περισσότερη βαρύτητα στην ανάπτυξη των περιφερειών, οι οποίες βρίσκονται σε λιγότερο ευνοϊκή θέση συγκριτικά με τις υπόλοιπες της χώρας.

3.2 ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

Η μείωση της περιφερειακότητας της Ελλάδας σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποτελεί κύρια προτεραιότητα της προγραμματικής περιόδου 2000-2006.

Συγκεκριμένα, οι Ελληνικές περιφέρειες –ως γεωγραφικές ενότητες τύπου NUTS II του Στόχου 1- έχουν υψηλό δείκτη περιφερειακότητας, σύμφωνα με την απόσταση και το οικονομικό δυναμικό³⁷ της χώρας. Έχοντας υπόψη, ότι ο συγκεκριμένος δείκτης παίρνει την τιμή 0 για την πλέον κεντρική περιφέρεια και την τιμή 100 για τις περισσότερο απομακρυσμένες και υστερούσες περιφέρειες, η Αττική παρουσιάζει τη χαμηλότερη περιφερειακότητα, συγκριτικά με τις υπόλοιπες ελληνικές περιφέρειες, λαμβάνοντας την τιμή 85,90. Αντίθετα, η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου παρουσιάζει την υψηλότερη περιφερειακότητα (99,56), ως η πλέον απομακρυσμένη περιφέρεια στην επικράτεια.

Απαραίτητη προϋπόθεση στην προσπάθεια άμβλυνσης των περιφερειακών ανισοτήτων, αποτελεί η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των περιφερειακών οικονομιών και η παροχή των κατάλληλων κινήτρων για την αύξηση της απασχόλησης. Οι δύο αυτοί παράγοντες, αποτελούν τους βασικούς μοχλούς στην στρατηγική ανάπτυξης των περιφερειών. Ειδικότερα, τα χαμηλό επίπεδο απασχόλησης, αποτελεί ένα από τους σημαντικότερους παράγοντες στους οποίους αποδίδεται το χαμηλό κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν³⁸ που παρουσιάζει η χώρα. Συνεπώς, η αύξηση του κατά κεφαλή ΑΕΠ, αποτελεί μείζονος σημασίας προτεραιότητα στην αναπτυξιακή πολιτική της χώρας, όπως αυτή υλοποιείται μέσω του Γ' ΚΠΣ.

Στη συνέχεια, παρουσιάζεται η υφιστάμενη κατάσταση των Ελληνικών περιφερειών, σε βασικούς τομείς προτεραιότητας για την προγραμματική περίοδο 2000-2006, οι οποίοι συνδέονται άμεσα με την ανάπτυξη, την απασχόληση και την ανταγωνιστικότητα.

³⁷ Το οικονομικό δυναμικό εκφράζεται σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ)

³⁸ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 2000-2006 «Η αναπτυξιακή προσπάθεια της χώρας κατά την περίοδο 2000-2006, Κατανόηση του πλαισίου». Ιστότοπος: <http://www.hellaskps.gr/details.asp?L1=1&L2=1>

□ **Ανθρώπινο Δυναμικό**

Η ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού, αποτελεί βασική προϋπόθεση στην άμβλυνση των ανισοτήτων, που παρατηρούνται σε διαπεριφερειακό και ενδοπεριφερειακό επίπεδο.

Εν τούτοις, η αποτελεσματικότητα της πολιτικής για την αγορά εργασίας δεν αποδεικνύεται ιδιαίτερα αποτελεσματική, λαμβάνοντας υπόψη ότι, η αύξηση που σημειώθηκε τα τελευταία χρόνια στα επίπεδα απασχόλησης στη χώρα ήταν πολύ χαμηλότερη, σε σχέση με τα ποσοστά απασχόλησης στα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ένωσης. Συγκεκριμένα, βάσει του δείκτη απασχόλησης (ποσοστό απασχολούμενων στο συνολικό πληθυσμό 15-64 ετών), η ανώτερη τιμή κυμαίνεται σε ποσοστό 60%-67%, κυρίως στις περιφέρειες της Κρήτης και της Πελοποννήσου, ενώ στην πλειοψηφία των υπόλοιπων περιφερειών, το ποσοστό των απασχολούμενων δεν υπερβαίνει το 60% στο σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών³⁹.

Παράγοντας άμεσα συνδεδεμένος με την απασχόληση, είναι η παιδεία. Παρά τη σημασία που έχει, η επένδυση στη γνώση κυμαίνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα στη χώρα. Συγκεκριμένα, οι δημόσιες δαπάνες για την παιδεία προσεγγίζουν τον 3,5%, υπολειπόμενες κατά πολύ του αντίστοιχου κοινοτικού μέσου όρου (5,5%)⁴⁰.

Επίσης, όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο, οι απόφοιτοι στοιχειώδους και μέσης εκπαίδευσης συγκεντρώνουν περίπου το 82% του συνολικού πληθυσμού, ενώ οι πτυχιούχοι ανώτερων και ανωτάτων σχολών, αποτελούν την μειοψηφία, προσεγγίζοντας για το 2002 το 17,6%.

Εξίσου έντονη είναι η διαφοροποίηση μεταξύ των περιφερειών. Η Στερεά Ελλάδα, η Ανατολική Μακεδονία και η Θράκη, είναι οι περιφέρειες που συγκεντρώνουν τους περισσότερους απόφοιτους στοιχειώδους εκπαίδευσης, σε επίπεδα που υπερβαίνουν το 60%. Τα περισσότερα άτομα τα οποία είναι απόφοιτοι ανώτερων και ανώτατων σχολών, βρίσκονται στην περιφέρεια Αττικής, με ποσοστό που υπερβαίνει το μέσο όρο της χώρας, ενώ ακολουθεί η περιφέρεια Κρήτης. Αξίζει να σημειωθεί, ότι τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας, παρουσιάζονται σε απόφοιτους μέσης και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Στην ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού, εξέχουσα θέση κατέχει ο τομέας της κατάρτισης, ο οποίος ενισχύει σημαντικά την ικανότητα ανταπόκρισης των ατόμων

³⁹ European Commission: «Regions: Statistical Yearbook 2003», 2003.

⁴⁰Χ. Σταϊκούρας: «Οι αβεβαιότητες της οικονομίας και η μαγική εικόνα της ανάπτυξης», Δημοσιεύσεις Ινστιτούτου Κωνσταντίνος Καραμανλής, 13.11.2003.

αλλά και των επιχειρήσεων, στις διαρκώς μεταβαλλόμενες ανάγκες και στις αυξανόμενες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία του 1999, το ποσοστό των απασχολούμενων σε επιχειρήσεις οι οποίοι συμμετείχαν στη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση, δεν ξεπέρασε το 15%⁴¹. Συγκεκριμένα, ο αριθμός των ατόμων άνω των 15 ετών τα οποία έλαβαν μέρος σε σεμινάρια κατάρτισης, είναι χαμηλότερος από το 1/10 του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης, τα ποσοστά των ατόμων τα οποία συμμετείχαν σε σεμινάρια κατάρτισης σε επίπεδο περιφερειών, διατηρήθηκαν σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Εξάιρεση αποτελεί η περιφέρεια Αττικής, η οποία υπερβαίνει τον εθνικό μέσο όρο.

Γενικότερα, τα ιδιαίτερα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά που παρουσιάζουν ορισμένες περιοχές, εμποδίζουν τη λειτουργική τους σύνδεση με τις υπόλοιπες περιφέρειες, στοιχείο που συνδέεται άμεσα με την άνιση ενημέρωση σε θέματα ενημέρωσης, εκπαίδευσης και εργασίας.

Συνεπώς, προκειμένου η χώρα να μπορέσει να ικανοποιήσει τους στόχους της Ε.Ε., όπως αυτοί τέθηκαν στις διασκέψεις της Λισσαβόνας και της Στοκχόλμης, σύμφωνα με τους οποίους, το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων 15-64 ετών θα πρέπει να προσεγγίζει το 70% έως το 2010 και το 67% έως το 2005 αντίστοιχα, θα πρέπει να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά οι διαρθρωτικές αδυναμίες που παρουσιάζει η αγορά εργασίας.

□ Υποδομές

Οι υποδομές, αντανakλούν σε σημαντικό βαθμό τις διαφορές στην πληθυσμιακή πυκνότητα και στο βαθμό αστικοποίησης των περιοχών, καθώς και τις γενικότερες διαφορές που παρατηρούνται σε όρους προσφοράς και ζήτησης.

Ειδικότερα, όσον αφορά την πυκνότητα του οδικού δικτύου της χώρας, βρίσκεται κάτω από το μισό του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τις παραμεθόριες και νησιωτικές περιοχές, να παρουσιάζουν τις χαμηλότερες τιμές σε σχέση με το συγκεκριμένο δείκτη⁴², για το 2001.

Ανάλογη είναι η κατάσταση σε σχέση με την πυκνότητα του δικτύου των αυτοκινητοδρόμων, όπου παραμένει πολύ κάτω του μέσου όρου της Ε.Ε..

⁴¹ Στοιχεία για τον ιδιωτικό τομέα. Δεν περιλαμβάνονται η δημόσια διοίκηση, οι συλλογικές υπηρεσίες και η γεωργία

⁴² Ο συγκεκριμένος δείκτης εκφράζεται σε χιλιόμετρα αυτοκινητοδρόμου ανά 100 km².

Συγκεκριμένα, η πυκνότητα των αυτοκινητοδρόμων στην πλειοψηφία των Ελληνικών περιφερειών, δεν υπερβαίνει τα 2-4 χλμ. αυτοκινητοδρόμου ανά 100 km², με βάση το σχετικό δείκτη της Ένωσης⁴³.

Όσον αφορά την πυκνότητα της κυκλοφορίας, η οποία μετράται με βάση το πλήθος των κατά κεφαλή οχημάτων, σε επίπεδο χώρας προσέγγισε το 62% του μέσου όρου της Ε.Ε. για το 1999, ενώ υπήρξε έντονη ανομοιομορφία μεταξύ των περιφερειών –με διακύμανση από 41% στην Ήπειρο έως 87% στην Αττική-.

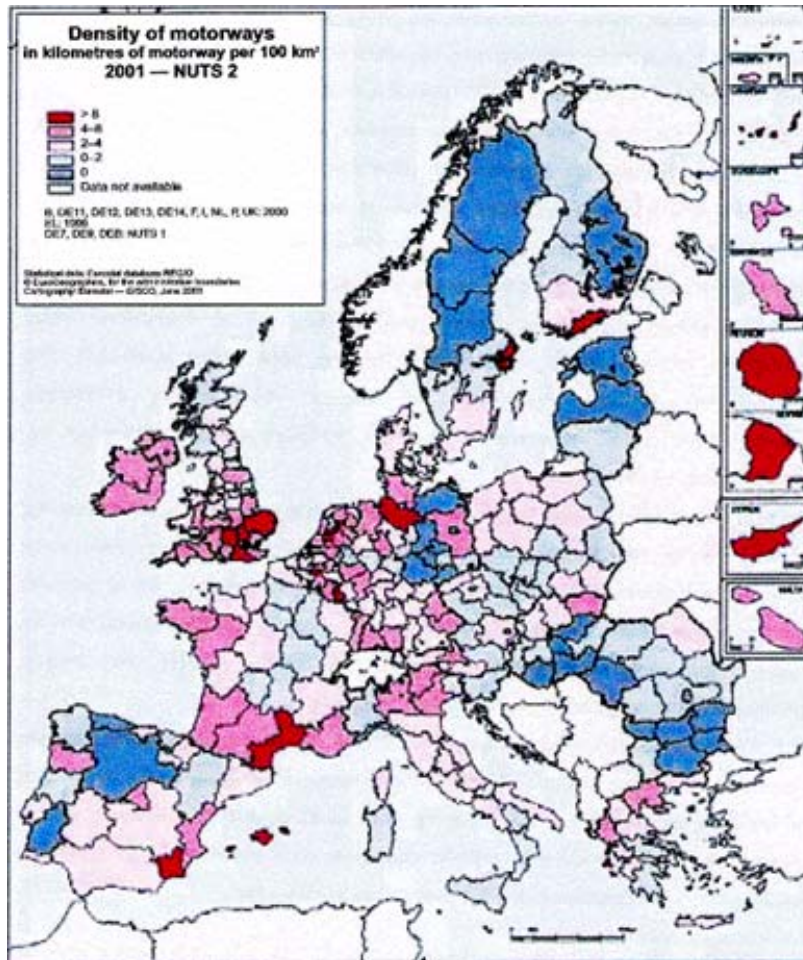
Στον τομέα των σιδηροδρόμων, το μήκος των σιδηροδρομικών γραμμών για το 1996, αντιστοιχούσε στο 47% του μέσου όρου της Ένωσης. Στην εκτίμηση του δείκτη αυτού, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η γεωγραφική πολυμορφία της Ελλάδας και ειδικότερα η ύπαρξη πολυάριθμων ορεινών και νησιωτικών περιοχών, γεγονός που καθιστά αδύνατη την ύπαρξη σιδηροδρομικών γραμμών. Όσον αφορά την ποιότητα του σιδηροδρομικού δικτύου, το 12% είναι διπλής τροχιάς, ενώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν έχει εξηλεκτρισθεί καμία γραμμή του σιδηροδρομικού δικτύου.

Επίσης, σύμφωνα με το δείκτη ο οποίος μετρά τη δυνατότητα πρόσβασης στο σιδηροδρομικό δίκτυο (αριθμός κατοίκων ανά χιλιόμετρο σιδηροδρομικού δικτύου), η απόκλιση μεταξύ των Ελληνικών περιφερειών, ήταν από τις μεγαλύτερες σε επίπεδο Ένωσης για το 2001, με το δείκτη να κυμαίνεται από 1485 για την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης έως 28709 για την περιφέρεια Αττικής, γεγονός που σχετίζεται άμεσα με την πληθυσμιακή πυκνότητα των περιοχών⁴⁴.

Στο χάρτη που ακολουθεί, παρουσιάζεται η πυκνότητα των αυτοκινητοδρόμων, στις περιοχές τύπου NUTS II της Ένωσης, για το 2001.

⁴³ Δείκτης χλμ. αυτοκινητοδρόμων, σχετικά με την έκταση και τον πληθυσμό.

⁴⁴ European Commission: «Regions: Statistical Yearbook 2003» σπ.π.

Χάρτης 2. Πυκνότητα Αυτοκινητοδρόμων (km αυτοκινητοδρόμου ανά 100 km²), 2001 NUTS II, Πηγή: Eurostat Database REGIO

□ Ενέργεια

Στον τομέα της ενέργειας, η διαφορά που υπάρχει στη ζήτηση και στην παραγωγή πρωτογενούς ενέργειας, διαφέρει πολύ μεταξύ των χωρών Συνοχής - συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας- και των υπόλοιπων κρατών-μελών της Ένωσης.

Αναλυτικότερα, οι ανάγκες της χώρας σε ενέργεια καλύπτονται σε ποσοστό περίπου 87%, μέσω των εισαγωγών που πραγματοποιούνται από εξαγωγείς ενέργειας. Σημαντικές είναι οι διαφοροποιήσεις που παρατηρούνται σε επίπεδο περιφερειών. Συγκεκριμένα, ενώ ο εθνικός μέσος όρος σε κατά κεφαλή κατανάλωση ενέργειας είναι 59%, υπάρχει μεγάλη διακύμανση μεταξύ των περιφερειών, με τη Στερεά Ελλάδα να προσεγγίζει το 158% και την Δυτική Ελλάδα το 23%.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι μέσω του Σκέλους Β της κοινοτικής πρωτοβουλίας Interreg, χρηματοδοτήθηκαν έργα ολοκλήρωσης και επέκτασης των δικτύων φυσικού αερίου και ηλεκτρισμού στη χώρα. Επίσης, η ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, θα πρέπει να αποτελέσει μία από τις μείζονες προτεραιότητες, για την επίτευξη της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

□ **Τηλεπικοινωνίες – Ταχυδρομεία**

Οι τηλεπικοινωνιακές υποδομές στις περισσότερες περιφέρειες, κατά την έναρξη της παρούσας προγραμματικής περιόδου, ήταν ανεπαρκείς.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία του Γ' ΚΠΣ, υπήρξε μεγάλη διαφοροποίηση στον αριθμό των τηλεφωνικών γραμμών στην Ελλάδα, σε περιφερειακό επίπεδο, με τις τιμές του σχετικού δείκτη να κυμαίνονται, από 39,1 γραμμές ανά 100 κατοίκους στην περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας έως 63,6 γραμμές ανά 100 κατοίκους στην περιφέρεια Αττικής.

Περαιτέρω, ο εκσυγχρονισμός των τηλεπικοινωνιακών υποδομών, μέσω κυρίως της ψηφιακοποίησης του δικτύου, πραγματοποιήθηκε σε περιορισμένο αριθμό περιφερειών. Ως αποτέλεσμα, ελάχιστες από τις περιφέρειες διέθεταν ψηφιακά δίκτυα που να υπερβαίνουν το 50% του συνόλου των δικτύων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι για το 2001, ο αριθμός τηλεφωνικών γραμμών, ήταν υψηλότερος σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες Συνοχής, ενώ ο αριθμός των συνδρομών σε υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας, ήταν κάτω από τον κοινοτικό μέσο όρο –68 έναντι 74-.

Γενικότερα, η εξυπηρέτηση των χρηστών εξακολουθεί να παραμένει σε χαμηλότερα επίπεδα, συγκριτικά με τον αντίστοιχο κοινοτικό μέσο όρο. Επίσης, η ελλιπής προσφορά προηγμένων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, λειτουργεί ανασταλτικά στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των περιφερειακών οικονομιών⁴⁵.

Όσον αφορά τα ΕΛΤΑ, ιδιαίτερα είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι παραμεθόριες και ορεινές περιοχές της χώρας, λόγω των αδυναμιών που παρουσίαζε έως πρόσφατα το υφιστάμενο σύστημα ταχυδρομικής διανομής. Η παροχή ίδιου επιπέδου υπηρεσιών στο σύνολο των κατοίκων της χώρας και η βελτίωση του συστήματος ταχυδρομικής διανομής, θα συμβάλλουν σημαντικά στην αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου, κυρίως των κατοίκων των παραμεθόριων περιοχών.

□ **Γεωργία**

Ο τομέας της γεωργίας κατέχει εξέχουσα θέση μεταξύ των βασικών κλάδων παραγωγικής δραστηριότητας. Ειδικότερα στις περιοχές όπου δεν υπάρχουν αστικά κέντρα, ο πρωτογενής τομέας αποτελεί το βασικό μοχλό ανάπτυξης.

⁴⁵Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΟΚΕ): «Συνοπτικό Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000-2006», Γνώμη της ΟΚΕ, Δεκέμβριος 1998.

Εν τούτοις, οι διαρθρωτικές αδυναμίες που παρουσιάζει ο τομέας, το μικρό μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και η μειωμένη ανταγωνιστικότητα των αγροτικών προϊόντων, περιορίζουν το ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η γεωργία στην άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων.

Οι ανισότητες μεταξύ των περιφερειών, αλλά και στο εσωτερικό αυτών, εντείνονται περισσότερο από τα μεγάλα ποσοστά γήρανσης του αγροτικού πληθυσμού, ιδιαίτερα στις νησιωτικές και ορεινές περιοχές.

Περαιτέρω, το γεγονός ότι το μεγαλύτερο τμήμα της στήριξης μέσω της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, κατευθυνόταν στις πιο εύφορες αγροτικές περιοχές της χώρας, ήταν άλλος ένας παράγοντας που συνέβαλλε στη διεύρυνση του χάσματος μεταξύ των περιφερειών. Συγκεκριμένα, οι περιφέρειες της Ηπείρου και των Νήσων του Αιγαίου, ήταν πολύ λιγότερο ευνοημένες σε σχέση με τις περιφέρειες της Θεσσαλίας και της Μακεδονίας.

Γενικότερα, η χαμηλή ανταγωνιστικότητα των αγροτικών προϊόντων, λόγω της απουσίας αποτελεσματικής στρατηγικής τυποποίησης και εμπορίας, ο πολυτεμαχισμός του αγροτικού κλήρου και η μη προσέλκυση ικανού αριθμού ιδιωτικών επενδύσεων, είναι παράγοντες που επιδρούν αρνητικά στην ανάπτυξη των περιφερειών.

□ **Μεταποίηση**

Ο τομέας της μεταποίησης σημείωσε κατά την περίοδο 1980-1995 έντονες πτωτικές τάσεις. Ειδικότερα το προϊόν του μεταποιητικού τομέα, εξακολουθεί να παραμένει στάσιμο τα τελευταία χρόνια, ενώ ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής, μειώθηκε κατά 3,5% το 1997, σε σχέση με το 1989. Φαινόμενα όπως, η μειωμένη ανταγωνιστικότητα των μεταποιητικών επιχειρήσεων, η μη ικανοποιητική προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων, το περιορισμένο εύρος της εξειδίκευσης της χώρας σε προϊόντα του μεταποιητικού τομέα και η στασιμότητα της βιομηχανικής οικονομίας, ήταν ιδιαίτερα έντονα σε ορισμένες περιφέρειες της χώρας, επηρεάζοντας άμεσα της ανταγωνιστικότητα της οικονομίας τους.

□ **Έρευνα και Τεχνολογία**

Μεταξύ των περιφερειών της χώρας, παρατηρείται μεγάλη ανομοιογένεια στο εύρος των ερευνητικών δραστηριοτήτων. Συγκεκριμένα, στην πλειοψηφία των ελληνικών περιφερειών, η ερευνητική δραστηριότητα που αναπτύσσεται κυμαίνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα, ενώ το ερευνητικό δυναμικό είναι πολύ περιορισμένο.

Ειδικότερα, όσον αφορά τις επιχειρηματικές δαπάνες, στοιχείο ενδεικτικό της συμβολής των καινοτομικών ενεργειών στην ανταγωνιστικότητα, στις Ελληνικές περιφέρειες, με εξαίρεση τις περιφέρειες Αττικής και Πελοποννήσου, το ποσοστό που δαπανήθηκε ήταν κάτω από το 0,2% του περιφερειακού ΑΕΠ, για το 1999. Στα ίδια επίπεδα κυμάνθηκαν οι κρατικές δαπάνες για Ε&Α.

Επίσης, το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, η απασχόληση σε παραδοσιακούς κλάδους παραγωγικής δραστηριότητας, όπως η γεωργία, αποτελούν παράγοντες που λειτουργούν περιοριστικά στη διάχυση της καινοτομικής δραστηριότητας. Ανάλογη επίδραση στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, έχει η μη αποτελεσματική μεταφορά των ερευνητικών αποτελεσμάτων στις παραγωγικές διαδικασίες, λόγω έλλειψης ενδιαφέροντος τόσο από τους αρμόδιους φορείς της δημόσιας διοίκησης, όσο και από τους εκπροσώπους οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων.

Όσον αφορά τις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ), αξίζει να σημειωθεί ότι, μεταξύ των 20 πρώτων περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με τις κατά κεφαλή δαπάνες ΤΠΕ, περιλαμβάνονται έξι ελληνικές⁴⁶.

□ *Υγεία-Πρόνοια*

Καθοριστικό ρόλο στην ενίσχυση του ρόλου των περιφερειών, κατέχει η κοινωνική υποδομή. Μαζί με τις υποδομές στις μεταφορές και τους άλλους παραδοσιακούς τύπους μεταφορών, συμβάλλουν ουσιαστικά στην βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων των περιφερειών.

Η έλλειψη εξειδικευμένων στελεχών, η μη ικανοποιητική εξυπηρέτηση των ευπαθών κοινωνικών ομάδων και η γενικότερη έλλειψη ενός συστήματος ικανού να αντιμετωπίσει τις όποιες ανάγκες και προβλήματα παρουσιάζονται στις απομακρυσμένες περιοχές της χώρας, σχετίζονται άμεσα με τους βραδείς ρυθμούς ανάπτυξης που αντιμετωπίζουν ορισμένες περιφέρειες.

Ενδεικτικά αναφέρεται, ο περιορισμένος αριθμός νοσοκομειακών κλινών, όπου κατά μέσο όρο αντιστοιχούν 4-5 κλίνες σε 1.000 άτομα, αριθμός πολύ χαμηλότερος του αντίστοιχου κοινοτικού μέσου όρου. Περαιτέρω, η αναλογία αυτή μειώνεται στην Κεντρική Ελλάδα και στην Πελοπόννησο σε κάτω από 3, ενώ στη Στερεά Ελλάδα και ο αριθμός των κλινών είναι κάτω από 2.

⁴⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: «Τρίτη Έκθεση για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή, Νέα Εταιρική Σχέση για τη Συνοχή, Σύγκλιση -Ανταγωνιστικότητα-Συνεργασία, σπ.π.

Πολύ καλύτερη είναι η αναλογία των γιατρών και άλλων ιατρικών επαγγελματιών προς τον κατά κεφαλή πληθυσμό, η οποία κυμαίνεται στα ίδια περίπου επίπεδα με το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

□ **Περιβάλλον**

Η Κοινοτική πολιτική, όπως προάγεται μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων, δίνει ιδιαίτερη σημασία στη περιβαλλοντική προστασία και γενικότερα στην περιβαλλοντική αειφορία, ως συστατικό στοιχείο της περιφερειακής ανάπτυξης. Η βελτίωση των περιβαλλοντικών υποδομών, ιδιαίτερα όσον αφορά τη διαχείριση των αποβλήτων και τη διάθεση των λυμάτων, αποτελούν μερικές από τις σημαντικότερες δράσεις που προωθούνται μέσω του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

Ιδιαίτερα έντονα είναι τα περιβαλλοντικά προβλήματα που παρατηρούνται στις περιοχές με μεγάλη πληθυσμιακή συγκέντρωση. Ειδικότερα, η κατά κεφαλή παραγωγή απορριμμάτων στη χώρα, σε επίπεδο δήμων, αντιστοιχούσε στο 67% του μέσου όρου της Ε.Ε. με δυνατότητα διαχείρισης των αστικών απορριμμάτων (με τρόπο ο οποίος να συνάδει με τις Οδηγίες ΕΟΚ) να ανέρχεται προσεγγιστικά στο 25%. Επίσης, εκτιμάται ότι μονάχα το 45% του πληθυσμού συνδέεται με σταθμούς βιολογικού καθαρισμού.

Η εκχώρηση αρμοδιοτήτων στην τοπική αυτοδιοίκηση για τη διευθέτηση των προβλημάτων τοπικού χαρακτήρα, θα συμβάλλει ουσιαστικά στην αποκατάσταση της περιβαλλοντικής προστασίας.

Από τα παραπάνω, καταδεικνύεται ότι για την άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων, είναι αναγκαία η ανάληψη ολοκληρωμένων παρεμβάσεων, σε τομείς που σχετίζονται άμεσα με την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των περιφερειακών οικονομιών, σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ 2000-2006

4.1 ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ – ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2000-2006

4.1.1 Ο Περιφερειακός Προγραμματισμός 2000-2006

Ο περιφερειακός προγραμματισμός αποτελεί συστατικό στοιχείο της περιφερειακής πολιτικής. Η αποτελεσματική οριοθέτηση των περιφερειών προγραμματισμού συμβάλλει ουσιαστικά στην ισόρροπη ανάπτυξη μέσα στο χώρο, παράγοντας μείζονος σημασίας για την επίτευξη κοινωνικής ευημερίας και για τη μείωση των χωρικών ασυμμετριών⁴⁷.

Η επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης και η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, μέσω της άμβλυνσης των ανισοτήτων που παρατηρούνται στα επίπεδα ευημερίας, σε διαπεριφερειακό και ενδοπεριφερειακό επίπεδο, αποτελεί πρωταρχικό στόχο του περιφερειακού προγραμματισμού στο Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης. Επίσης, η βελτίωση του τρόπου, με τον οποίο κατανέμονται γεωγραφικά οι επιμέρους δραστηριότητες, αποτελεί κύρια προτεραιότητα της περιφερειακής πολιτικής, στην παρούσα προγραμματική περίοδο.

Ο περιφερειακός προγραμματισμός στην Ελλάδα, πραγματοποιείται σε δύο συμπληρωματικά επίπεδα:

- Σε κεντρικό επίπεδο, όπου εκπονούνται τα Προγράμματα (Περιφερειακής) Ανάπτυξης, τα οποία αποτελούν ολοκληρωμένα προγράμματα χωρικού χαρακτήρα. Μέσω αυτών, γίνεται προσπάθεια προώθησης της ισόρροπης ανάπτυξης και της συνοχής των περιφερειών, ενώ παράλληλα αποτελούν βασικό εργαλείο για τη διαμόρφωση των επιμέρους στρατηγικών περιφερειακής ανάπτυξης στη χώρα.
- Σε περιφερειακό επίπεδο, όπου ο προγραμματισμός υλοποιείται μέσω της κατάρτισης και εφαρμογής «Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων», τα οποία στοχεύουν στην ενίσχυση της αναπτυξιακής διαδικασίας των περιφερειών και στην αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων.

⁴⁷ Α. Δ. Παπαδασκαλόπουλος και Μ. Χριστοφάκης: «Περιφερειακός Προγραμματισμός», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2002.

Αναλυτικότερα, στη διαδικασία χάραξης του περιφερειακού προγραμματισμού, περιλαμβάνονται οι ακόλουθες διαδικασίες:

- η διαμόρφωση της στρατηγικής περιφερειακής ανάπτυξης
- η διαμόρφωση του περιφερειακού προγράμματος
- η εφαρμογή της αναπτυξιακής στρατηγικής

Το Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006, στο οποίο παρουσιάζονται εκτενώς οι αναπτυξιακές πολιτικές που σχεδιάστηκαν για τη συγκεκριμένη προγραμματική περίοδο σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο⁴⁸, περιλαμβάνει τους ακόλουθους άξονες και τομείς προτεραιότητας:

Άξονας 1: Ανάπτυξη Ανθρώπινων Πόρων

- Τομείς: Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση
- Τομείς: Επαγγελματική Κατάρτιση και Απασχόληση

Άξονας 2: Βασική Υποδομή

- Τομείς: Μεταφορές
- Τομείς: Ενέργεια

Άξονας 3: Παραγωγικοί Τομείς

- Τομείς: Γεωργία, Αλιεία, Μεταποίηση και Υπηρεσίες, Τουρισμός, Πολιτισμός, Έρευνα και Τεχνολογία

Άξονας 4: Βελτίωση Ποιότητα Ζωής

- Τομείς: Υγεία-Πρόνοια, Περιβάλλον

Άξονας 5: Κοινωνία της Πληροφορίας

Άξονας 6: Ανάπτυξη των Περιφερειών

Καινοτόμο στοιχείο στην άσκηση της περιφερειακής πολιτικής στην παρούσα προγραμματική περίοδο, αποτελεί η αποκεντρωμένη διαχείριση των κονδυλίων των Διαρθρωτικών Ταμείων. Στα πλαίσια των νέων ρυθμίσεων που ίσχυσαν για την υλοποίηση του Γ' ΚΠΣ, οι εθνικές και περιφερειακές αρχές αποκτούν μεγαλύτερη ελευθερία στην υλοποίηση της περιφερειακής τους πολιτικής, γεγονός που ταυτόχρονα συνεπάγεται μεγαλύτερες ευθύνες για αποτελεσματικό έλεγχο και αξιολόγηση των υλοποιούμενων παρεμβάσεων⁴⁹.

Ειδικότερα, για την αποτελεσματική χάραξη της περιφερειακής πολιτικής, κρίθηκε αναγκαία η συμμετοχή των φορέων που δραστηριοποιούνται σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, σε όλες τις φάσεις σχεδιασμού, υλοποίησης και αξιολόγησης των διαρθρωτικών παρεμβάσεων που λαμβάνουν χώρα, στις επιμέρους περιφέρειες της επικράτειας.

⁴⁸ Το Σχέδιο Ανάπτυξης, το οποίο υποβλήθηκε από τις Ελληνικές Αρχές στην Ευρωπαϊκή Ένωση στις 29 Σεπτεμβρίου 1999 αποτελείται από τρία επιμέρους μέρη: α. το γενικό μέρος όπου γίνεται περιγραφή του υφιστάμενης οικονομικο-κοινωνικής κατάστασης και αναφορά σε σημαντικά μακροοικονομικά μεγέθη, β. στο τομειακό και γ. στο περιφερειακό.

⁴⁹ Inforegio Panorama: «Διευκρίνιση των ρόλων στην αποκεντρωμένη διαχείριση των Διαρθρωτικών Ταμείων», Τριμηνιαίο Περιοδικό των Φορέων Περιφερειακής Ανάπτυξης της Ε.Ε., Απρίλιος 2001.

Η δυνατότητα συμμετοχής περισσότερων φορέων, εκτός της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του ενδιαφερόμενου κράτους - μέλους, οριοθετείται στα πλαίσια του νέου διευρυνμένου όρου της εταιρικής σχέσης⁵⁰, η οποία εντάσσεται στη διαδικασία μεταρρύθμισης των Κανονισμών των Διαρθρωτικών Ταμείων.

Επομένως, η χάραξη της περιφερειακής πολιτικής, προϋποθέτει την υιοθέτηση ενός συγκεντρωτικού & αποκεντρωτικού συστήματος προγραμματισμού, το οποίο είναι άμεσα συνυφασμένο με τα πρότυπα περιφερειακής ανάπτυξης που εφαρμόζονται (πολικό-ενδογενής ανάπτυξη).

Επίσης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, η επιμήκυνση της προγραμματικής περιόδου από έξι σε επτά έτη, αποτελεί άλλο ένα καινοτόμο στοιχείο του Γ' ΚΠΣ.

4.1.2 Βασικές Κατευθύνσεις της Προγραμματικής Περιόδου 2000-2006

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών οικονομιών, αποτελεί πρωταρχικό στόχο της περιφερειακής πολιτικής και απαραίτητη προϋπόθεση στην προσπάθεια σύγκλισης της χώρας με τα λοιπά κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁵¹.

Στην προσπάθεια αυτή, η αύξηση της απασχόλησης και η ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού, αποτελούν μείζονος σημασίας προτεραιότητες. Οι δράσεις που χρηματοδοτούνται μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων, θα πρέπει να εναρμονίζονται πλήρως με τους τέσσερις πυλώνες της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση – η οποία τέθηκε σε ισχύ το 1997- και τα πέντε πεδία πολιτικής, που προβλέπει ο κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου. Σύμφωνα με τις αρχές της νέας στρατηγικής για την απασχόληση, όπως διαμορφώθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας το 2000, ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην άμβλυνση των ανισοτήτων που παρατηρούνται στα επίπεδα της απασχόλησης, σε περιφερειακό επίπεδο⁵², γεγονός που καταδεικνύει την ανάγκη ενεργοποίησης και συμμετοχής των περιφερειών, στην εφαρμογή των στρατηγικών ανάπτυξης, οι οποίες διαμορφώνονται σε εθνικό επίπεδο.

Ειδικότερα, η επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο, μέσω της βελτίωσης αλλά και της ενίσχυσης των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης -με ιδιαίτερη έμφαση στη δια βίου μάθηση- της διάχυσης των νέων τεχνολογιών και των δράσεων οι οποίες

⁵⁰ Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΟΚΕ): «Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα 2000-2006 Γ' ΚΠΣ», Γνώμη της ΟΚΕ, Απρίλιος 2002, Αθήνα.

⁵¹ Info regio Panorama: «Η Ανταγωνιστικότητα στην Ελλάδα», Τριμηνιαίο Περιοδικό των Φορέων Περιφερειακής Ανάπτυξης της Ε.Ε., Απρίλιος 2001.

⁵² Ευρωπαϊκή Ένωση, ΓΔ Περιφερειακής Πολιτικής: «Αναθεωρημένοι Προσανατολισμοί για τα Προγράμματα της Περιόδου 2000-2006». Ιστότοπος: <http://europa.eu.int/scadplus/leg/el/lvb/g24222.htm>

εντάσσονται στην Κοινωνία της Πληροφορίας, είναι μείζονος σημασίας προτεραιότητες της περιφερειακής πολιτικής.

Επίσης, στις βασικές προτεραιότητες του περιφερειακού προγραμματισμού, περιλαμβάνεται ο τομέας των υποδομών. Η ολοκλήρωση των κύριων οδικών αξόνων – ΠΑΘΕ και Εγνατίας Οδού- οι οποίοι έχουν ενταχθεί στο Διευρωπαϊκό Οδικό Δίκτυο, αναμένεται να συμβάλλει ουσιαστικά στη μείωση της περιφερειακότητας της χώρας⁵³ και στην ανάδειξη της κομβικής θέσης που κατέχουν ορισμένες περιφέρειες, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Ένα σημαντικό τμήμα των παρεμβάσεων στον τομέα των υποδομών, επικεντρώνεται στις απομονωμένες, ορεινές και νησιωτικές περιοχές της χώρας, όπου κρίνεται αναγκαία η ανάπτυξη ενός σύγχρονου και επαρκούς συστήματος μεταφορών. Ειδικότερα, είναι απαραίτητη η σύνδεση των περιφερειών που βρίσκονται σε δυσμενή θέση, με τις υπόλοιπες περιφέρειες και με τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών, κάτι το οποίο δεν υφίσταται έως τώρα. Σκοπός των παρεμβάσεων αυτών, είναι η βελτίωση της προσβασιμότητας των περιοχών, οι οποίες δεν εξυπηρετούνται από τους κύριους οδικούς άξονες.

Όσον αφορά στις υποδομές στον τομέα υγείας-πρόνοιας, η αυτοδυναμία των περιφερειών στον τομέα της περίθαλψης και της κοινωνικής μέριμνας, αποτελεί κύρια προτεραιότητα της προγραμματικής περιόδου 2000-2006. Η βελτίωση και αναβάθμιση των υφιστάμενων υποδομών, η προμήθεια του απαραίτητου εξοπλισμού και η αξιοποίηση των τεχνολογικών μεθόδων, είναι οι κυριότερες κατηγορίες δράσεων, οι οποίες υλοποιούνται μέσω των τομεακών αλλά και των περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων.

Σημαντικά στοιχεία τα οποία εμπεριέχονται στους βασικούς αναπτυξιακούς στόχους της περιφερειακής πολιτικής, είναι η διάχυση της καινοτομίας και η πρόσβαση στην Έρευνα και την Τεχνολογική Ανάπτυξη.

Συγκεκριμένα, η ενίσχυση της συνεργασίας για τη σύσταση δικτύων και την προώθηση της καινοτομίας, μέσω των απαραίτητων ενεργειών που θα αναληφθούν σε εθνικό αλλά και περιφερειακό επίπεδο, αποτελεί βασικό στόχο του περιφερειακού προγραμματισμού. Επιπλέον, οι δράσεις που εμπεριέχονται στην Κοινωνία της Πληροφορίας, οι οποίες θα πρέπει να συνάδουν πλήρως με τους στόχους της

⁵³European Commission: «The European Structural Funds (2000-2006), Ελλάδα (Greece)», Ιστότοπος:http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/themes/olympo/pdf/sheet_en.PDF

Πρωτοβουλίας E-Europe και με τους στόχους της Λισσαβόνας, θα συμβάλλουν ουσιαστικά στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των περιφερειών.

Η ανάδειξη αλλά και προστασία του ιστορικού, πολιτιστικού και πολιτισμικού πλούτου των περιφερειών, επικεντρώνεται κυρίως στην ανάδειξη και αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, των περιοχών της χώρας⁵⁴. Επίσης, η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, η ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος και η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, εντάσσονται στις κύριες προτεραιότητες του περιφερειακού προγραμματισμού. Ακόμη, η προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, θα ενισχύσουν ουσιαστικά την αναπτυξιακή διαδικασία⁵⁵.

Η βαρύτητα που δίδεται στην περιφερειακή ανάπτυξη, καταδεικνύεται από το γεγονός ότι για πρώτη φορά, στο Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006, μέσω του οποίου εγκρίθηκε το Γ' ΚΠΣ, περιλαμβάνονται τρία ειδικά αναπτυξιακά σχέδια για τα μητροπολιτικά κέντρα, τις ορεινές και τις νησιωτικές περιοχές της χώρας.

Ο καινοτόμος χαρακτήρας του Σχεδίου ενισχύεται ακόμη περισσότερο, από την υποχρεωτική ένταξη στο σύνολο των ΠΕΠ, δράσεων οι οποίες αφορούν την ανάπτυξη της καινοτομίας, την αστική ανάπτυξη και την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου.

Τα ειδικά αναπτυξιακά σχέδια και οι υποχρεωτικές δράσεις που εμπεριέχονται στα ΠΕΠ, αναλύονται διεξοδικά στις επόμενες ενότητες.

□ *Ανάπτυξη Μητροπολιτικών, Ορεινών και Νησιωτικών Περιοχών*

Η ανάδειξη του ρόλου των δύο μεγάλων μητροπολιτικών κέντρων, της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, σε εθνικό αλλά και σε διεθνές επίπεδο, με την παράλληλη ενίσχυση του ρόλου των λοιπών μεγάλων αστικών κέντρων της περιφέρειας, αποτελούν βασικές προτεραιότητες, οι οποίες προωθούνται κυρίως μέσω του προτύπου της πολιτικής ανάπτυξης.

Ειδικότερα, εκτός των μητροπολιτικών και των άλλων μεγάλων αστικών κέντρων της χώρας, η περιφερειακή στρατηγική ανάπτυξης για το 2000-2006, επικεντρώνεται στην αξιοποίηση της θέσης αστικών κέντρων, τα οποία μπορούν να ενσωματωθούν στα δίκτυα μεταφορών που αναπτύσσονται σε διεθνές επίπεδο και να αναδειχθούν σε σημαντικές πύλες εισόδου-εξόδου της χώρας. Επίσης, στις βασικές προτεραιότητες,

⁵⁴ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 2000-2006 «Η αναπτυξιακή προσπάθεια της χώρας κατά την περίοδο 2000-2006, Κατανόηση του πλαισίου», ο.π.

⁵⁵ Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΟΚΕ): «Συνοπτικό Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000-2006», ο.π.

εντάσσεται η ανάπτυξη των παραμεθόριων αστικών κέντρων, τα οποία κατέχουν καίρια θέση -λόγω της γειτνίασης τους με τους βασικούς άξονες μεταφοράς- και η ανάπτυξη των αστικών κέντρων των νησιωτικών και των παραμεθόριων περιοχών.

Γενικότερα, οι συγκεκριμένες παρεμβάσεις δεν αφορούν αποκλειστικά τα αστικά κέντρα, αλλά όλες αυτές τις χωρικές ενότητες που μπορούν να έχουν ουσιαστικό ρόλο στην αναπτυξιακή διαδικασία των περιοχών τους, λόγω του επαρκούς πληθυσμιακού τους μεγέθους, των οικονομικών δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται εντός των ορίων τους και του ρόλου που μπορούν να έχουν στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής.

Το πολιτικό πρότυπο, χρησιμοποιείται για την ανάδειξη του αναπτυξιακού ρόλου των κέντρων αυτών, μέσω μιας σειράς παρεμβάσεων μεγάλης κλίμακας, ενώ το πρότυπο ολοκληρωμένης ή ενδογενούς ανάπτυξης, χρησιμοποιείται κυρίως για την ενεργοποίηση των τοπικών φορέων και για την εφαρμογή δράσεων τοπικής κλίμακας, σε μικροπεριφέρειες προγραμματισμού.

Περαιτέρω, μέσω της εφαρμογής του τοπικού προτύπου⁵⁶, γίνεται προσπάθεια για την αναβάθμιση των τοπικών ζωνών των αγροτικών και αστικών περιοχών, οι οποίες βρίσκονται στις παραμεθόριες, νησιωτικές και ορεινές περιφέρειες της χώρας και που παρουσιάζονται ιδιαίτερα υποβαθμισμένες. Οι επιμέρους δράσεις, υλοποιούνται κυρίως μέσω των περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων.

Τόσο στις νησιωτικές όσο και στις ορεινές περιοχές, βασική προτεραιότητα της αναπτυξιακής στρατηγικής της περιόδου 2000-2006, αποτελεί η ισόρροπη ανάπτυξη όλων των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας στο χώρο, η ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού -όσον αφορά τις δεξιότητες, τους τομείς κατάρτισης και εκπαίδευσης- και η τόνωση της επιχειρηματικότητας⁵⁷.

Ειδικότερα, στις ορεινές περιοχές, ιδιαίτερη βαρύτητα δίδεται στην εφαρμογή εναλλακτικών μεθόδων παραγωγής και εμπορίας στον πρωτογενή τομέα και στην ανάπτυξη του τουρισμού, με την υλοποίηση ήπιων παρεμβάσεων. Η ενίσχυση της βιοτεχνίας και τη οικοτεχνίας, εντάσσεται μέσα στους βασικούς άξονες της αναπτυξιακής στρατηγικής.

Στην πολιτική ανάπτυξης των νησιωτικών περιοχών, καίριο ζήτημα αποτελεί η ανάληψη παρεμβάσεων ολοκληρωμένου χαρακτήρα, με στόχο την ισόρροπη ανάπτυξη. Αυτό θα επιτευχθεί με την ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιοχών και τη συμμετοχή του συνόλου των φορέων και των οικονομικών κλάδων, που

⁵⁶ Μ. Χριστοφάκης: «Τοπική Ανάπτυξη και Περιφερειακή Πολιτική», Εκδόσεις Παπαζήση, 2001, Αθήνα.

⁵⁷ Ν. Konsolas, Α. Papadaskalopoulos και Ι. Plaskovitis: «Regional Development in Greece», Springer, 2002.

δραστηριοποιούνται στις περιφέρειες. Επίσης, η δημιουργία εναλλακτικών μορφών εισοδήματος και απασχόλησης, η υιοθέτηση της «εκ των κάτω προσέγγισης», με απώτερο στόχο την αειφόρο ανάπτυξη, αποτελούν εξίσου σημαντικές προτεραιότητες στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας.

Επιπλέον, γίνεται προσπάθεια έτσι ώστε η ασυνέχεια που παρατηρείται στις νησιωτικές περιοχές, λόγω της μεγάλης απόστασης από την έδρα και της φυσικής απομόνωσης την οποία αντιμετωπίζουν ορισμένα νησιά, να μην αποτελέσει στοιχείο διατήρησης της ανισότητας στα επίπεδα ευημερίας και στην κατανομή του εισοδήματος. Συνεπώς, η οικονομική και κοινωνική συνοχή, αποτελεί συστατικό στοιχείο της αναπτυξιακής στρατηγικής για το νησιωτικό χώρο.

Και στις δύο περιπτώσεις, των ορεινών και νησιωτικών περιοχών, οι προτεινόμενες παρεμβάσεις καθορίζονται βάσει των προτεραιοτήτων που έχουν τεθεί, σε κλαδικό και χωρικό επίπεδο. Οι δράσεις των αναπτυξιακών αυτών σχεδίων, υλοποιούνται μέσω των τομεακών και περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων⁵⁸.

Ουσιαστικά, όπως προκύπτει από τα σχέδια ανάπτυξης των μητροπολιτικών, ορεινών και νησιωτικών περιοχών, στην αναπτυξιακή διαδικασία, ακολουθείται ένα μεικτό πρότυπο ανάπτυξης, το οποίο εμπεριέχει βασικά στοιχεία του πολιτικού προτύπου ανάπτυξης, ενώ είναι έντονη η έμφαση που δίδεται στην ανάγκη ενεργοποίησης της ενδογενούς ανάπτυξης.

Επίσης, κοινό χαρακτηριστικό των παρεμβάσεων, αποτελεί η ανάληψη τους σε ενδοπεριφερειακό ή ακόμα και σε ενδοαστικό επίπεδο. Για το λόγο αυτό, ιδιαίτερα αποτελεσματική κρίνεται η οριοθέτηση των μικροπεριφερειών προγραμματισμού.

□ *Ειδικές Δράσεις της Προγραμματικής Περιόδου 2000-2006*

Χαρακτηριστικό στοιχείο της προγραμματικής περιόδου 2000-2006, αποτελεί η υποχρέωση των περιφερειών, ακόμη και αυτών που βρίσκονται σε δυσμενέστερη θέση συγκριτικά με τις υπόλοιπες, ενσωμάτωσης στις στρατηγικές περιφερειακής ανάπτυξης που εφαρμόζουν, τριών ειδικών κατηγοριών παρεμβάσεων, οι οποίες υλοποιούνται βάσει της «εκ των κάτω προσέγγισης». Αυτές είναι οι ακόλουθες⁵⁹:

⁵⁸ Μ. Χριστοφάκης: «Τοπική Ανάπτυξη και Περιφερειακή Πολιτική», ο.π.

⁵⁹ Α. Δ. Παπαδασκαλόπουλος και Μ. Χριστοφάκης: «Περιφερειακός Προγραμματισμός», ο.π.

Η ενίσχυση του πνεύματος καινοτομίας στις περιφέρειες, με δράσεις οι οποίες αφορούν κυρίως το παραγωγικό περιβάλλον, έχοντας ως απώτερο στόχο την ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιφερειών.

Βασικό στοιχείο στην ενίσχυση της καινοτομίας στις περιφέρειες, αποτελεί η σύσταση ομάδων εργασίας σε τοπικό επίπεδο. Οι ομάδες αυτές, είναι υπεύθυνες για τη διερεύνηση των τάσεων και των αναγκών που επικρατούν στην εκάστοτε περιφέρεια στον τομέα της τεχνολογίας. Επίσης, αναλαμβάνουν τον καθορισμό των προτεραιοτήτων, τη διαμόρφωση ενός συγκεκριμένου πλαισίου δράσεων και την παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης, αλλά και γενικότερα του όλου συστήματος.

Συγκεκριμένα, η σύσταση δικτύων συνεργασίας, σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο, μέσω της ανάπτυξης των εταιρικών σχέσεων, αποτελεί πρωταρχικό στόχο στην πολιτική για τη διάχυση της καινοτομίας. Η διαμόρφωση των δικτύων αυτών, αφορούν κυρίως στις ΜΜΕ, στην εκπαίδευση, στις δράσεις E&TA και στους φορείς του δημόσιου τομέα.

Θα πρέπει να σημειωθεί, ότι στις κύριες προτεραιότητες των χωρών του Στόχου 1, περιλαμβάνεται η ανάπτυξη δεξιοτήτων για τις ΤΠΕ (Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών) και διαδικτυακών κυβερνητικών υπηρεσιών. Τα οφέλη, τα οποία αναμένονται με την πρόσβαση στην τεχνολογία και στις ΤΠΕ, επικεντρώνονται στη μείωση της σημασίας της απόστασης και του χρόνου για την σύνδεση με τα μεγάλα κέντρα, στη δημιουργία κινήτρων για την προσέλκυση επιχειρήσεων, κ.α.⁶⁰. Επίσης, ιδιαίτερη βαρύτητα δίδεται στην αύξηση του ερευνητικού δυναμικού, κυρίως στις περιοχές του Στόχου 1, όπου η κοινοτική συμμετοχή για την ενίσχυση της συγκεκριμένης δράσης, αναμένεται να προσεγγίσει συνολικά τα 1,2 δις Ευρώ.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι, η υλοποίηση των παραπάνω παρεμβάσεων, θα συμβάλλει ουσιαστικά στην κάλυψη των τοπικών αναγκών και στη δημιουργία νέων ευκαιριών σε τοπικό επίπεδο. Απαραίτητη κρίνεται η σύμπραξη των περιφερειακών αρχών, με τους κοινωνικούς εταίρους και τους τοπικούς φορείς.

Η συνέχιση των προγραμμάτων αστικής ανάπτυξης, αποτελεί τη δεύτερη υποχρεωτική κατηγορία δράσεων. Μέσα από τα προγράμματα αυτά, τα οποία έως το Β' ΚΠΣ υλοποιούνταν μέσω της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας URBAN, δίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανάπτυξη των υποβαθμισμένων περιοχών, στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας.

⁶⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: «Τρίτη Έκθεση για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή, Νέα Εταιρική Σχέση για τη Συνοχή, Σύγκλιση -Ανταγωνιστικότητα-Συνεργασία, σπ.π.

Ειδικότερα, οι παρεμβάσεις που προωθούνται, αφορούν τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας, σε υποβαθμισμένες κυρίως περιοχές μεγάλων αστικών κέντρων, έχουν ολοκληρωμένου χαρακτήρα και βασίζονται στο πρότυπο της τοπικής ανάπτυξης. Η βελτίωση των υφιστάμενων αστικών και επιχειρηματικών υποδομών, η ολοκλήρωση ή η δημιουργία νέων, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο, παράλληλα με την ενίσχυση «προωθητικών δραστηριοτήτων», αποτελούν τους πρωταρχικούς στόχους αστικής ανάπτυξης.

Νέο στοιχείο της περιφερειακής πολιτικής για την περίοδο προγραμματισμού 2000-2006, αποτελεί η προσπάθεια ενσωμάτωσης των αστικών κέντρων που παρουσιάζουν ταχείς ρυθμούς ανάπτυξης στα διευρωπαϊκά δίκτυα και στους πανευρωπαϊκούς διαδρόμους, παράλληλα με τη διαμόρφωση αξόνων ανάπτυξης καίριας σημασίας, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Γενικότερα, η προστασία και η αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής, η αναζωογόνηση των αστικών περιοχών μέσω της προώθησης της ισότητας και της ένταξης στον κοινωνικό ιστό, ατόμων που ανήκουν σε ειδικές κοινωνικές ομάδες, αποτελούν βασικά στοιχεία που διατρέχουν την πολιτική για την αστική ανάπτυξη.

Η τρίτη κατηγορία δράσεων, αφορά στην **αγροτική ανάπτυξη και στην ανασυγκρότηση της υπαίθρου.**

Οι αγροτικές περιοχές στις οποίες επικεντρώνονται οι δράσεις για την ανάπτυξη της υπαίθρου, διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες. Σε αυτές οι οποίες προβλέπεται να επηρεαστούν περισσότερο, από τις επερχόμενες αλλαγές στην Κοινή Αγροτική Πολιτική και στις αγροτικές περιοχές οι οποίες παρουσιάζουν αυξημένα προβλήματα και βρίσκονται σε δυσμενή θέση, συγκριτικά με τις υπόλοιπες περιφέρειες της επικράτειας.

Η υλοποίηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης, τα οποία βασίζονται στη φιλοσοφία και την μεθοδολογία των προγραμμάτων για την ανάπτυξη της υπαίθρου, κατά τα πρότυπα της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader, αποτελεί την βασική προτεραιότητα της πολιτικής για την ύπαιθρο.

Όπως και στην περίπτωση της αστικής ανάπτυξης, μέσω των προγραμμάτων αυτών εφαρμόζονται ολοκληρωμένες παρεμβάσεις μικρής κλίμακας σε τοπικές ζώνες της υπαίθρου, με ιδιαίτερη έμφαση στις ορεινές και νησιωτικές περιοχές, οι οποίες παρουσιάζουν έντονα γεωγραφικά μειονεκτήματα. Η προώθηση της εταιρικότητας, στις

πολιτικές ανασυγκρότησης της υπαίθρου και η προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων, κατέχουν και σε αυτή την περίπτωση ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο. Για την επιλογή των περιοχών εφαρμογής των συγκεκριμένων προγραμμάτων, χρησιμοποιούνται διάφορα κριτήρια, αναπτυξιακά, πληθυσμιακά, η διάθεση των τοπικών φορέων για ανάληψη τοπικών πρωτοβουλιών, κ.α.

Τα Τοπικά Σύμφωνα Απασχόλησης, αποτελούν μία άλλη κατηγορία δράσεων, η οποία λειτουργεί συμπληρωματικά στις παραπάνω δράσεις, στοχεύοντας στην ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας. Οι εταιρικές σχέσεις, η σύναψη συνεργασιών, οι οποίες διαμορφώνονται βάσει των ιδιαιτεροτήτων και των αναγκών των περιφερειών, είναι ιδιαίτερα σημαντικές στην προώθηση ενεργειών που προάγουν την απασχόληση.

Ουσιαστικά, από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι ο περιφερειακός προγραμματισμός εμπεριέχει νέα καινοτόμα στοιχεία, τα οποία σε συνδυασμό με τις βασικές κατηγορίες παρεμβάσεων, αποσκοπούν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των οικονομιών των περιφερειών και στην ανάδειξη του καίριου ρόλου που κατέχουν στην προσπάθεια σύγκλισης της χώρας, με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4.2 Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΟΥ Β' ΚΠΣ

Η συστηματικότερη προσπάθεια στην αντιμετώπιση του περιφερειακού προβλήματος, πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του Α' και σε επόμενο στάδιο, του Β' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

Ειδικότερα, στα πλαίσια του Β' ΚΠΣ, η πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης, κινήθηκε στις γενικές κατευθύνσεις των προηγούμενων περιόδων προγραμματισμού, ενώ έγινε προσπάθεια ενσωμάτωσης νέων στοιχείων, προκειμένου να ανταποκριθεί ικανοποιητικά στις μεταβαλλόμενες ανάγκες των περιφερειών. Η δημιουργία του Ταμείου Συνοχής⁶¹, η αύξηση των χρηματοδοτικών πόρων, η επιμήκυνση της περιόδου προγραμματισμού σε έξι έτη και η προώθηση της αποκέντρωσης και της ολοκληρωμένης ανάπτυξης, αποτελούν τα καινοτόμα στοιχεία του Β' ΚΠΣ, όπως ενσωματώθηκαν στο λεγόμενο δεύτερο πακέτο Delors.

Η περιφερειακή πολιτική στο Β' ΚΠΣ, επικεντρώθηκε κυρίως στη μείωση της περιφερειακότητας που παρουσίαζε η χώρα -μέσω της ενίσχυσης των υποδομών- και στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, με ιδιαίτερη έμφαση στην ενίσχυση του τοπικού δυναμικού των νησιωτικών περιοχών.

⁶¹ Για τη χρηματοδότηση έργων που αφορούν τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών και το περιβάλλον στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες της Ένωσης, Ισπανία, Πορτογαλία, Ιρλανδία και Ελλάδα

Η χρηματοδότηση του Β' ΚΠΣ, μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων, ανήλθε στα 29,72 δις ECU⁶². Η ποσοστιαία κατανομή της χρηματοδότησης, στους τομείς προτεραιότητας, είχε ως εξής:

- Υποδομές (28%)
- Περιφερειακή Ανάπτυξη (25%)
- Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα (25%)
- Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού (13%)
- Ποιότητα Ζωής (9%)

Θα πρέπει να σημειωθεί, ότι η δαπάνη για την περιφερειακή ανάπτυξη, η οποία προσέγγισε τα 7,4 δις ECU, κυμάνθηκε σε χαμηλότερα επίπεδα, συγκριτικά με την προηγούμενη προγραμματική περίοδο.

Όσον αφορά τα περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα, την υψηλότερη χρηματοδότηση την έλαβαν τα ΠΕΠ Αττικής (1,09 δις ECU), Κεντρικής Μακεδονίας (977,4 εκατ. ECU) και Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (823,5 εκατ. ECU). Περαιτέρω, οι περιφέρειες με τα χαμηλότερα ποσοστά χρηματοδότησης, ήταν αυτές των Ιονίων Νήσων, του Βορείου και Νοτίου Αιγαίου.

Κατά την υλοποίηση του Β' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, τρεις παράγοντες κατείχαν σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης: η χρηματοδότηση της περιφερειακής πολιτικής για οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη -μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων- η Κοινή Αγροτική Πολιτική και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουρισμού. Επιπλέον, σημαντικές ήταν οι εξελίξεις που σημειώθηκαν, στην ενίσχυση του ρόλου του νέου θεσμού της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης στη χάραξη και υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής, καθώς και της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης, κυρίως στην αντιμετώπιση θεμάτων τοπικής σημασίας.

Ειδικότερα, σε σχέση με τους αναπτυξιακούς άξονες της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου, τα αποτελέσματα από την υλοποίηση των επιμέρους πολιτικών, οι οποίες είχαν άμεση επίπτωση στην αντιμετώπιση των περιφερειακών ανισοτήτων, συνοψίζονται στα εξής:

Όσον αφορά το **ανθρώπινο δυναμικό**, τα ποσοστά ανεργίας, εξακολούθησαν να διατηρούνται σε υψηλά επίπεδα, με το ποσοστό ανέργων να αυξάνει από 7%-8% για την περίοδο 1983-1991, στο 10,2% για το 1997⁶³. Το γεγονός αυτό, αποδίδεται κατά

⁶² Δεν περιλαμβάνεται η χρηματοδότηση του Ταμείου Συνοχής, η οποία ανήλθε στα 3,06 δις ECU

⁶³ Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΟΚΕ): «Συνοπτικό Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000-2006», ο.π.

κύριο λόγο στην εισροή μεγάλου αριθμού μεταναστών και στην αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό.

Στον τομέα της παιδείας, προγραμματίστηκε μια σειρά παρεμβάσεων που αφορούσαν το συνολικό σύστημα, τους φορείς και τα μέσα της εκπαιδευτικής διαδικασίας⁶⁴. Όμως, η ανεπάρκεια πόρων, οι ελλείψεις του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου, αλλά και η μη ικανοποιητική λειτουργία των μηχανισμών υλοποίησης, οδήγησαν σε σημαντικές καθυστερήσεις και στη μη ικανοποιητική επίτευξη των αρχικών στόχων.

Περισσότερο ικανοποιητικά ήταν τα αποτελέσματα που σημειώθηκαν στον τομέα της κατάρτισης και της εκπαίδευσης, γεγονός το οποίο κυρίως αποδίδεται στην ύπαρξη προηγούμενης εμπειρίας, από τους φορείς υλοποίησης.

Η μεγαλύτερη πρόοδος στους τομείς αυτούς, έγκειται στη διαμόρφωση νέων δομών και στην ανάπτυξη ενός αποκεντρωμένου δικτύου διαπιστευμένων κέντρων επαγγελματικής κατάρτισης. Επίσης, πραγματοποιήθηκε η επαναπιστοποίηση των Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης και η σύσταση διαφόρων φορέων όπως, το Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης και το Εθνικό Παρατηρητήριο Εργασίας.

Εν τούτοις, παρά την πρόοδο που σημειώθηκε, τα επίπεδα κατάρτισης παρέμειναν σε χαμηλά επίπεδα, με μόνο το 1% του συνόλου του εργατικού δυναμικού, να έχει καταφέρει να ολοκληρώσει την παρακολούθηση προγραμμάτων, διάρκειας τουλάχιστον ενός έτους.

Όσον αφορά τη στρατηγική για την καταπολέμηση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας, το μεγαλύτερο μέρος των δράσεων, επικεντρώθηκε σε άτομα με ειδικές ανάγκες. Αξιοσημείωτη είναι η συγκέντρωση των δράσεων αυτών, σε τρεις κυρίως περιφέρειες: της Αττικής, της Κεντρικής Μακεδονίας και της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Οι ενέργειες που υλοποιήθηκαν, δεν κάλυψαν το ύψος των διατιθέμενων πόρων, ενώ έντονη ήταν η απουσία εμπειρίας και οργάνωσης, τόσο από τους δημόσιους όσο και από τους κοινωνικούς φορείς και τις εθελοντικές οργανώσεις που συμμετείχαν.

Ιδιαίτερα ικανοποιητική ήταν η πρόοδος που σημειώθηκε στον τομέα των **υποδομών** κατά την προηγούμενη περίοδο προγραμματισμού, με την υλοποίηση έργων εθνικής και διαπεριφερειακής εμβέλειας.

Ειδικότερα, στα πλαίσια του τομεακού προγράμματος «Προσβάσεις και Οδικοί Άξονες», υλοποιήθηκε μια σειρά έργων μεγάλης κλίμακας, όπως η κατασκευή του αυτοκινητόδρομου Πατρών – Αθηνών – Θεσσαλονίκης – Ευζώνων (ΠΑΘΕ) και της

⁶⁴ Υπουργείο Οικονομικών: «Συνοπτικό Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000-2006», Διυπουργική Ομάδα Σχεδιασμού Αναπτυξιακού Προγράμματος 2000-2006, Δεκέμβριος 1998.

Εγνατίας Οδού, καθώς και άλλων σημαντικών έργων στον τομέα των μεταφορών, σε περιοχές της χώρας, οι οποίες δεν ήταν δυνατό να εξυπηρετηθούν από τα παραπάνω μεγάλα έργα. Επίσης, σημαντικές ήταν οι παρεμβάσεις για την ανάδειξη της καίριας θέσης ορισμένων μεγάλων αστικών κέντρων της χώρας.

Τα παραπάνω έργα συνέβαλλαν ουσιαστικά στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των περιφερειακών οικονομιών, λόγω της χωρικής τους διάστασης. Περαιτέρω, μία σειρά παρεμβάσεων που αφορούσαν στους τομείς των επαρχιακών οδικών δικτύων, στην κάλυψη των αναγκών στους τομείς ύδρευσης – άρδευσης και αποχέτευσης, ενίσχυσαν σημαντικά την αναπτυξιακή διαδικασία.

Παρά την σημαντική προσπάθεια που πραγματοποιήθηκε, παράγοντες όπως, ο ελλιπής σχεδιασμός και η απουσία αποτελεσματικών μηχανισμών υλοποίησης των έργων, οδήγησαν στη μη έγκαιρη ενεργοποίηση των εμπλεκόμενων φορέων και την ύπαρξη σημαντικών καθυστερήσεων, στην υλοποίηση των ενταγμένων στο πρόγραμμα παρεμβάσεων.

Άλλος ένας σημαντικός τομέας για την οικονομία της χώρας είναι η **ενέργεια**. Η επάρκεια ηλεκτρικής ενέργειας, μείζονος σημασίας προτεραιότητα της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου, επιτεύχθηκε σε σημαντικό βαθμό. Εν τούτοις, η υποκατάσταση των συμβατικών πηγών ενέργειας από ανανεώσιμες και η ορθολογικότερη χρήση αυτών, δεν ήταν η αναμενόμενη, λόγω της έλλειψης διαθέσιμων πόρων και της καθυστέρησης που δημιουργήθηκε στην προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων.

Η κατασκευή ατμοηλεκτρικών σταθμών⁶⁵ και φυσικών αγωγών για τη μεταφορά φυσικού αερίου, η ανάπτυξη δικτύων για τη διανομή φυσικού αερίου για οικιακή χρήση, σε διάφορες περιοχές και ΒΙ.ΠΕ της χώρας, αποτέλεσαν μερικές από τις σημαντικότερες παρεμβάσεις.

Σημαντική ήταν η πρόοδος που σημειώθηκε στην ανάπτυξη και βελτίωση των υποδομών στον τομέα των **τηλεπικοινωνιών**. Ειδικότερα, πραγματοποιήθηκε σε σημαντικό βαθμό, ο εκσυγχρονισμός του τηλεπικοινωνιακού δικτύου μέσω κυρίως της ψηφιακοποίησης του, ενώ σημαντική ήταν η κατάρτιση σε νέες τεχνολογίες και σε μεθόδους διαχείρισης. Επίσης, σε ικανοποιητικό βαθμό πραγματοποιήθηκε η ενσωμάτωση του υπάρχοντος θεσμικού και οργανωτικού πλαισίου, σε αυτό της

⁶⁵ Στο Β' ΚΠΣ εντάχθηκε η κατασκευή λιγνιτικού ατμοηλεκτρικού σταθμού στον Άγιο Δημήτριο και η κατασκευή νέου ατμοηλεκτρικού σταθμού φυσικού αερίου στο Λαύριο την δημιουργία στην Κομοτηνή σταθμού συνδυσμένου κύκλου φυσικού αερίου.

Ένωσης, ενώ σε λιγότερο ικανοποιητικά επίπεδα, κινήθηκαν οι δράσεις που αφορούσαν τον τομέα των προηγμένων τηλεπικοινωνιακών υποδομών.

Περαιτέρω, παρά τη φιλόδοξη προσπάθεια, η εξυγίανση και ο εκσυγχρονισμός των **ΕΛΤΑ** δεν τελεσφόρησε, με αποτέλεσμα η βελτίωση του συστήματος ταχυδρομικής διανομής στις παραμεθόριες, ορεινές και νησιωτικές περιοχές, να σημειώσει σημαντικές αποκλίσεις, από τον αρχικό προγραμματισμό.

Όσον αφορά τον τομέα της **γεωργίας**, σημαντική ήταν η αύξηση της χρηματοδότησης για την ανάπτυξη της υπαίθρου, από το ΕΓΤΠΕ-Τμήμα Προσανατολισμού, η οποία αυξήθηκε από 1,8 δις ECU σε 1,98 δις ECU. Επίσης, στην προγραμματική περίοδο 1993-1999, πραγματοποιήθηκαν περίπου 30.000 έργα με αντικείμενο τη βελτίωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, ολοκληρώθηκε η εγκατάσταση περίπου 15.000 νέων αγροτών, ενώ 750 έργα χρηματοδοτήθηκαν μέσω του καθεστώτος επενδύσεων στον αγρο-διατροφικό τομέα.

Έτσι, παρά το γεγονός ότι οι εταιρικές σχέσεις που διαμορφώθηκαν, ήταν σχετικά περιορισμένες και υπήρξε σημαντική διασπορά των πόρων σε πλήθος επιμέρους δράσεων, η πρόοδος που σημειώθηκε ήταν αρκετά ικανοποιητική.

Στον τομέα της **μεταποίησης**, στα πλαίσια της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου, έγινε προσπάθεια ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής βιομηχανίας και καθολικής άρσης των μέτρων προστατευτισμού, που εφαρμόζονταν σε κεντρικό επίπεδο. Περαιτέρω, άμεση ήταν η εφαρμογή των μέτρων που αφορούσαν στην τόνωση των ιδιωτικών επενδύσεων, μέσω της παροχής των κατάλληλων κινήτρων. Σε άλλες δράσεις, όπου απαραίτητη προϋπόθεση ήταν η διαμόρφωση ενός νέου θεσμικού πλαισίου, η εκπόνηση μελετών ή η ανάληψη πρωτοβουλιών από τον ιδιωτικό τομέα, υπήρξαν σημαντικές καθυστερήσεις.

Η εμπειρία του Β' ΚΠΣ στον τομέα του **τουρισμού**, κατέδειξε την ανάγκη εκχώρησης αρμοδιοτήτων στις αποκεντρωμένες δομές διοίκησης, ιδιαίτερα σε θέματα με αμιγώς τοπικό χαρακτήρα. Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουρισμού, η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών και η προσέλκυση των ιδιωτικών επενδύσεων, υπήρξαν μερικές από τις βασικότερες προτεραιότητες της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου. Παράγοντες όπως, η καθυστέρηση στην έγκριση του επιχειρησιακού προγράμματος και οι δυσχέρειες που παρουσιάστηκαν σε θέματα σχεδιασμού και διοικητικής υποστήριξης, λειτούργησαν ανασταλτικά στην επίτευξη σημαντικής πρόοδου.

Περαιτέρω, η αναβάθμιση του ερευνητικού συστήματος της χώρας και η ενίσχυση της τεχνολογίας που διέπει τις παραγωγικές διαδικασίες, ήταν οι πρωταρχικοί στόχοι του Β' ΚΠΣ, στον τομέα της **Έρευνας** και της **Τεχνολογίας**. Ιδιαίτερη βαρύτητα δόθηκε στη μείωση του χάσματος που υπήρχε στην κατανομή της ερευνητικής δραστηριότητας, μεταξύ των περιφερειών. Η δικτύωση και η ανάπτυξη συνεργασιών, αποτέλεσε κύρια προτεραιότητα και στην προηγούμενη προγραμματική περίοδο.

Σύμφωνα με τον απολογισμό του Β' ΚΠΣ, αν και η πρόοδος που σημειώθηκε κρίνεται σε γενικές γραμμές ικανοποιητική, υπήρξαν σημαντικές δυσκολίες, όσον αφορά την εκδήλωση ενδιαφέροντος από τον ιδιωτικό τομέα και την ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων της Ε&ΤΑ στις παραγωγικές διαδικασίες.

Στον τομέα της **υγείας και πρόνοιας**, μείζονος σημασίας προτεραιότητα στα πλαίσια του Β' ΚΠΣ, αποτέλεσε η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και η αποτελεσματικότερη οργάνωση του συστήματος κοινωνικής περίθαλψης. Η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών και των κοινωνικών υποδομών, αποτέλεσαν συστατικά στοιχεία της προσπάθειας για την ενίσχυση της αυτοδυναμίας των περιφερειών, στον τομέα αυτό. Ειδικότερα, στον τομέα της πρόνοιας, δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα στις ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες, στην ενίσχυση των περιφερειών μέσω της αποκέντρωσης των υπηρεσιών πρόνοιας, στην ενίσχυση της εταιρικότητας και στην αποτελεσματική αντιμετώπιση φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού.

Οι αποκλίσεις σε σχέση με τους αρχικούς στόχους που τέθηκαν, υπήρξαν σημαντικές με το πέρας του προγράμματος. Η απορρόφηση του μεγαλύτερου μέρους των διαθέσιμων κονδυλίων από μεμονωμένες δράσεις, καθώς και η λειτουργία των μηχανισμών εφαρμογής και ελέγχου σε επίπεδα κατώτερα του επιθυμητού, αποτέλεσαν παράγοντες που λειτούργησαν ανασταλτικά στην αποτελεσματική υλοποίηση του προγράμματος.

Στον τομέα του **πολιτισμού**, μέσω του Β' ΚΠΣ, έγινε προσπάθεια ορθολογικής αξιοποίησης και διαχείρισης των πολιτιστικών υποδομών της χώρας, για την ανάδειξη του τουριστικού προϊόντος και την ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας. Η υλοποίηση του προγράμματος δεν έγινε μέσα στον αρχικό προγραμματισμό, λόγω της καθυστέρησης που υπήρξε στην έγκριση του από την Επιτροπή. Εν τούτοις, ήταν δυνατή η αντιμετώπιση των προβλημάτων που παρουσιάστηκαν, για να μπορέσει η υλοποίηση του προγράμματος να θεωρηθεί ικανοποιητική.

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την προηγούμενη προγραμματική περίοδο στον τομέα του **περιβάλλοντος**, διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες.

Όσον αφορά τις παρεμβάσεις για την προστασία του υδατικού περιβάλλοντος από τα αστικά και βιομηχανικά λύματα, τη βελτίωση των συστημάτων ύδρευσης και την καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης της πρωτεύουσας, η υλοποίηση τους κρίνεται ικανοποιητική, δίδοντας σημαντικές λύσεις στην αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων. Από την άλλη πλευρά, η πολιτική για την εξοικονόμηση υδάτινων πόρων, την προστασία των δασών και τη διαχείριση των στερεών απορριμμάτων, υλοποιήθηκε σε πολύ χαμηλό βαθμό, με μη ικανοποιητικά αποτελέσματα.

Ο απολογισμός του Β' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, καταδεικνύει ότι το κυριότερο πρόβλημα της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου, εντοπίζεται στην καθυστέρηση της υλοποίησης των προτεινόμενων παρεμβάσεων. Αυτό κυρίως αποδίδεται, στην ανεπάρκεια των μηχανισμών εφαρμογής, παρακολούθησης και ελέγχου. Επιπλέον, η μη ικανοποιητική εφαρμογή της εταιρικής σχέσης, τόσο μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και κεντρικής διοίκησης, όσο και μεταξύ της κεντρικής διοίκησης και των φορέων της περιφερειακής διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης, αποτέλεσε ένας από τους σημαντικότερους λόγους για τους χαμηλούς ρυθμούς υλοποίησης, που παρουσίασαν ορισμένα έργα.

4.3 ΤΟΜΕΑΚΑ - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

4.3.1 Στόχοι & Χρηματοδοτικά Στοιχεία Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων

Κατά την προγραμματική περίοδο 2000-2006, εγκρίθηκαν μέσω του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, 11 Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, συνολικής χρηματοδότησης 31 δις Ευρώ.

Η συμμετοχή της Ε.Ε., μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων, ανήλθε στα 13 δις Ευρώ (41,9% της συνολικής δαπάνης), ενώ η εθνική συμμετοχή εκτιμάται στα 8,12 δις Ευρώ (25% της συνολικής δαπάνης). Σημαντική ήταν η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα με 9,1 δις Ευρώ, ποσοστό 26,4% επί της συνολικής δαπάνης των τομεακών προγραμμάτων.

Η ενίσχυση των υποδομών και του ανθρώπινου δυναμικού των περιφερειών, αποτελούν μείζονος σημασίας προτεραιότητες στο Γ' ΚΠΣ, όπως προκύπτει και από τον πίνακα 5 του Παραρτήματος.

Ειδικότερα, στον τομέα των υποδομών, στα πλαίσια του Ε.Π. «Οδικόι Άξονες, Λιμένες, Αστική Ανάπτυξη», εντάσσονται έργα εθνικής και διεθνούς εμβέλειας, όπως η

ολοκλήρωση του αυτοκινητοδρόμου Αθηνών–Θεσσαλονίκης–Πάτρας–Ευζώνων (ΠΑΘΕ), η ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού καθώς και άλλων αστικών οδικών αξόνων, σε διάφορες περιοχές της χώρας. Στο συγκεκριμένο τομεακό πρόγραμμα, κατανέμεται το μεγαλύτερο ποσό της συνολικής δαπάνης -9,3 δις Ευρώ- το οποίο αντιστοιχεί στο 30% της συνολικής χρηματοδότησης των τομεακών προγραμμάτων. Επίσης, στα πλαίσια του Ε.Π. «Σιδηρόδρομοι, Αστικές Συγκοινωνίες, Αεροδρόμια», σημαντικές είναι οι παρεμβάσεις που υλοποιούνται για τον εκσυγχρονισμό των αστικών συγκοινωνιών, των αεροδρομίων, ενώ εξέχουσα θέση κατέχει το έργο για την κατασκευή του σιδηροδρομικού άξονα Πειραιά-Αθήνας-Θεσσαλονίκης-Ειδομένης. Ο συνολικός προϋπολογισμός του προγράμματος, αντιστοιχεί στο 9,5% της συνολικής δαπάνης των τομεακών επιχειρησιακών προγραμμάτων. Σημαντικές είναι και οι παρεμβάσεις διασυνοριακού κυρίως χαρακτήρα, οι οποίες υλοποιούνται μέσω της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Interreg. Οι δράσεις αυτές, λειτουργούν συμπληρωματικά σε αυτές των παραπάνω τομεακών προγραμμάτων, καθώς και στις δράσεις οι οποίες υλοποιούνται μέσω των ΠΕΠ.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, στην περίοδο προγραμματισμού 2000-2006, ιδιαίτερη βαρύτητα αποδίδεται στην επένδυση στο **ανθρώπινο κεφάλαιο**. Τα τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα για τους ανθρώπινους πόρους στην παρούσα προγραμματική περίοδο, είναι τα ακόλουθα: Το Ε.Π. «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση», το οποίο αναμένεται να λάβει συνολική χρηματοδότηση ύψους 1,9 δις Ευρώ και το Ε.Π. «Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση», μέσω του οποίου χρηματοδοτούνται δράσεις ύψους 2,4 δις δρχ..

Ιδιαίτερα σημαντικές, είναι οι παρεμβάσεις που περιλαμβάνονται στο Ε.Π. «Ανταγωνιστικότητα». Στόχος του προγράμματος, είναι η προώθηση της Έρευνας και της Τεχνολογικής Ανάπτυξης, η τόνωση της επιχειρηματικότητας και η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ. Επίσης, η αναδιάρθρωση και ενίσχυση της Ελληνικής βιομηχανίας, αποτελεί κύρια προτεραιότητα του τομεακού προγράμματος. Η χρηματοδότηση του τομέα αυτού, ανέρχεται στα 6,3 δις Ευρώ, ποσό το οποίο αντιστοιχεί στο 20,5% της συνολικής χρηματοδότησης των ΤΕΠ⁶⁶.

Η πολιτική που έχει οριοθετηθεί για την **ανάπτυξη της υπαίθρου**, στα πλαίσια της προγραμματικής περιόδου 2000-2006, δεν αφορά αποκλειστικά στην αύξηση της παραγωγής. Οι βασικές προτεραιότητες που έχουν τεθεί, επικεντρώνονται κυρίως στην

⁶⁶ Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα

αειφόρο ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα, έτσι ώστε να αποτελέσει βασικό μοχλό στην περιφερειακή ανάπτυξη. Η συνολική δαπάνη του Ε.Π. «Αγροτική Ανάπτυξη – Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου»- ανέρχεται περίπου στα 3 δις Ευρώ –11,3% της συνολικής χρηματοδότησης των ΤΕΠ-.

Οι επιμέρους τομείς που συμπεριλαμβάνονται στο άξονα προτεραιότητας για τη βελτίωση της Ποιότητας Ζωής, είναι ο πολιτισμός, ο τομέας υγείας – πρόνοιας και οι παρεμβάσεις που αφορούν στον τομέα του περιβάλλοντος.

Η συνολική δαπάνη για την υλοποίηση των παρεμβάσεων που εντάσσονται στο Ε.Π. «Πολιτισμός» ανέρχεται προσεγγιστικά στα 605 εκατ. Ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί στο 1,9% της συνολικής χρηματοδότησης των ΤΕΠ. Ιδιαίτερη προτεραιότητα, δίδεται στην ανάπτυξη του σύγχρονου πολιτισμού και στην προώθηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Ακόλουθα, η συνολική χρηματοδότηση των τομεακών επιχειρησιακών προγραμμάτων «Υγεία– Πρόνοια» και «Περιβάλλον», ανέρχεται στα 513 και 449 εκατ. Ευρώ αντίστοιχα, ποσά τα οποία δεν υπερβαίνουν το 2% της συνολικής χρηματοδότησης του τομεακού μέρους του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

Οι επιμέρους δράσεις που εντάσσονται στο τομεακό επιχειρησιακό πρόγραμμα για την υγεία–πρόνοια, έχουν ως πρωταρχικό στόχο την αναδιάρθρωση και βελτίωση του όλου συστήματος, μέσω της δημιουργίας νέων αλλά και της βελτίωσης των υφιστάμενων υποδομών, καθώς και την ενίσχυση των δράσεων που αφορούν στην ολοκλήρωση της διαδικασίας μεταρρύθμισης των συστημάτων ψυχικής υγείας και πρόνοιας.

Στον τομέα του περιβάλλοντος, σημαντικές είναι οι παρεμβάσεις οι οποίες αποβλέπουν στην προστασία του περιβάλλοντος, στην ενίσχυση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και στην ανάδειξη της φυσικής κληρονομιάς του τόπου.

Περαιτέρω, οι δράσεις για την Κοινωνία της Πληροφορίας, χρηματοδοτούνται μέσω του Ε.Π. «Κοινωνία της Πληροφορίας». Η συνολική δαπάνη των παρεμβάσεων που εντάσσονται στο συγκεκριμένο πρόγραμμα ανέρχεται στα 2,8 δις Ευρώ, ενώ οι τομείς στους οποίους δίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα μέσω των υποδομών στην ΚτΠ, είναι οι ακόλουθοι: πολιτισμός, εκπαίδευση, δημόσια διοίκηση, υγεία-πρόνοια, περιβάλλον, απασχόληση, ψηφιακή οικονομία, μεταφορές. Επιπλέον, η προώθηση της ψηφιακής τεχνολογίας, βάσει των κατευθύνσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των αποτελεσμάτων που προέκυψαν στη Λισσαβόνα, εντάσσονται στις άμεσες προτεραιότητες του προγράμματος.

Στο διάγραμμα 4.1, παρουσιάζεται η ποσοστιαία κατανομή της χρηματοδότησης των τομεακών επιχειρησιακών προγραμμάτων, για την προγραμματική περίοδο 2000-2006.

Διάγραμμα 4.1

4.3.2 Στόχοι & -Χρηματοδοτικά Στοιχεία Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων

Οι παρεμβάσεις οι οποίες έχουν ενταχθεί στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, παρά τις όποιες διαφοροποιήσεις παρουσιάζουν, στοχεύουν στην ενίσχυση συγκεκριμένων τομέων, ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη των περιφερειών. Ειδικότερα, η χρηματοδότηση των περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων, οι άξονες προτεραιότητας και τα επιμέρους μέτρα που περιλαμβάνονται σε κάθε άξονα, καθορίζονται βάσει των χαρακτηριστικών, των ιδιαιτεροτήτων και των αναγκών της εκάστοτε περιφέρειας.

Οι κύριοι στόχοι των αναπτυξιακών στρατηγικών των περιφερειών, στα πλαίσια του Γ' ΚΠΣ, επικεντρώνονται στους ακόλουθους τομείς:

- Στην *ανάδειξη και αξιοποίηση της θέσης που κατέχουν οι περιφέρειες* σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και στην *ενίσχυση της εξωστρέφειας της οικονομίας* των περιφερειών. Ιδιαίτερη βαρύτητα για την επίτευξη του στόχου αυτού, δίδεται στην *αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων* που παρουσιάζει η κάθε περιφέρεια και στην *ενίσχυση των περιφερειακών υποδομών*.
- Στην *άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων*. Τα κύρια μέσα για την επίτευξη ισόρροπης ανάπτυξης, αφορούν κυρίως στην *αξιοποίηση του φυσικού και*

ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, μέσω της συγκράτησης του τοπικού πληθυσμού και την ενίσχυση της απασχόλησης. Η βελτίωση των υποδομών σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο, είναι στοιχείο άμεσα συνυφασμένο με την εξάλειψη των φαινομένων υστέρησης, που παρατηρούνται σε ορισμένες περιφέρειες.

▪ Στις περιφέρειες της χώρας οι οποίες είναι σχετικά απομακρυσμένες, λόγω των ιδιαίτερων γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών που παρουσιάζουν, η αναπτυξιακή στρατηγική επικεντρώνεται κυρίως στην *άρση της απομόνωσης*, μέσω της εφαρμογής μέτρων, τα οποία θα ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητα της περιφερειακής οικονομίας και θα παρέχουν τα απαραίτητα κίνητρα για τη συγκράτηση του πληθυσμού, στις τοπικές κοινωνίες.

Όσον αφορά τα στοιχεία χρηματοδότησης, το ύψος της συνολικής δαπάνης του 7^{ου} άξονα του Γ' ΚΠΣ για την περιφερειακή ανάπτυξη, ανέρχεται στα 10,9 δις Ευρώ⁶⁷, η οποία αντιστοιχεί περίπου στο 1/3 της συνολικής χρηματοδότησης που διατίθεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η συνολική δημόσια δαπάνη καλύπτει το 85,7% του συνόλου της χρηματοδότησης (9,4 δις Ευρώ). Η κοινοτική συμμετοχή, μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων, ανέρχεται στα 7,04 δις Ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί στο 64,5% της συνολικής χρηματοδότησης, ενώ η εθνική συμμετοχή προβλέπεται να φτάσει στα 2,3 δις Ευρώ (21,3% της συνολικής δαπάνης). Σημαντική είναι και η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στο σύνολο των χρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων, με ποσοστό 14% (1,5 δις Ευρώ) επί της συνολικής δαπάνης.

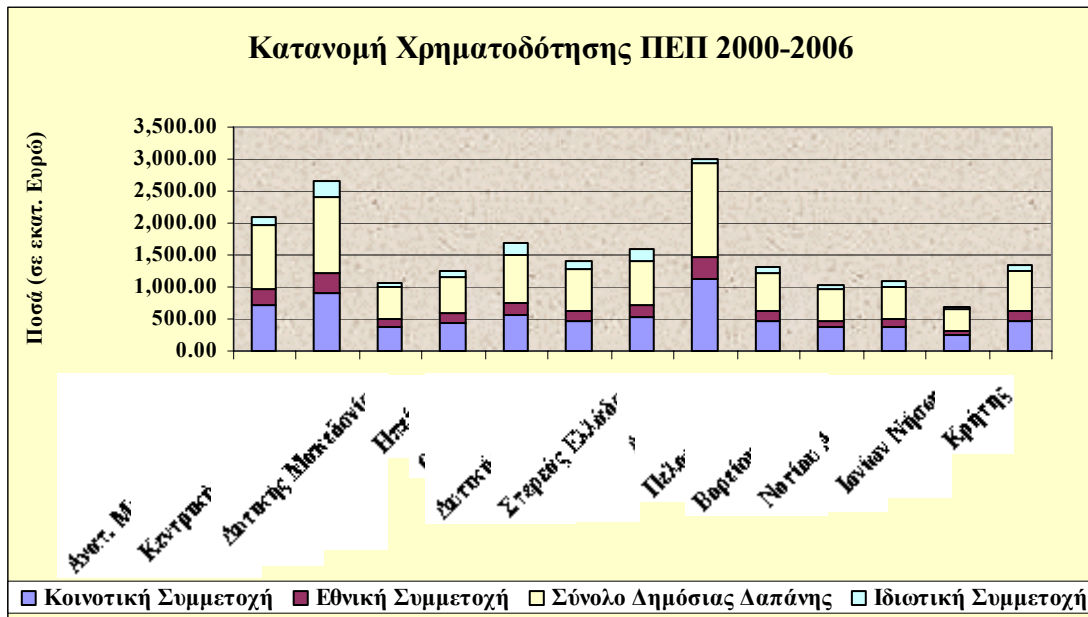
Το μεγαλύτερο τμήμα της κοινοτικής συμμετοχής, προέρχεται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το οποίο καλύπτει το 77,8% της κοινοτικής συμμετοχής για την περίοδο προγραμματισμού 2000-2006 (5,4 δις Ευρώ). Οι χρηματοδοτήσεις του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) και του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), αντιστοιχούν στο 7,54% (531 εκατ. Ευρώ) και 14,6% (1,02 δις Ευρώ) αντίστοιχα, της κοινοτικής συμμετοχής.

Όσον αφορά τις επιμέρους περιφέρειες, το ΠΕΠ Αττικής, λαμβάνει την υψηλότερη χρηματοδότηση –ύψους 1,5 δις Ευρώ- απορροφώντας το 14,06% της συνολικής δαπάνης για την περιφερειακή ανάπτυξη. Σημαντική είναι και η χρηματοδότηση του ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας, το οποίο αναμένεται να απορροφήσει το 13,3% των χρηματοδοτικών πόρων που θα διατεθούν για την ανάπτυξη των περιφερειών.

⁶⁷ Υπουργείο Οικονομικών: «ΟΠΣ ΕΡΓΟΡΑΜΑ, Χρηματοδοτικός Πίνακας ΚΠΣ 2000-2006». Ιστότοπος: <http://www.mnec.gr/ergorama>

Περαιτέρω, οι περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου, Δυτικής Μακεδονίας και Βορείου Αιγαίου, εμφανίζονται ως οι λιγότερο ευνοημένες, ενώ η περιφέρεια Ιονίων Νήσων λαμβάνει τη χαμηλότερη χρηματοδότηση συγκριτικά με τα υπόλοιπα ΠΕΠ, η οποία ανέρχεται στα 375 εκατ. Ευρώ (3,4% του συνόλου της χρηματοδότησης των ΠΕΠ).

Στον παρακάτω διάγραμμα, παρουσιάζεται αναλυτικά το ύψος της κοινοτικής, εθνικής και ιδιωτικής συμμετοχής, ανά περιφερειακό επιχειρησιακό πρόγραμμα.

Διάγραμμα 4.2

Αναλυτικά, οι βασικοί στόχοι της ανάπτυξης των περιφερειών, στα πλαίσια του Γ' ΚΠΣ και τα στοιχεία χρηματοδότησης των ΠΕΠ, παρατίθενται στον πίνακα 6 του Παραρτήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

5.1 ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΡΩΝ ΠΕΠ

Η στρατηγική για την ανάπτυξη των περιφερειών, θα πρέπει να συνάδει πλήρως με τις βασικές αρχές και κατευθύνσεις της περιφερειακής πολιτικής της χώρας και κατ' επέκταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στη συνέχεια, γίνεται διερεύνηση των κυριότερων στόχων και μέτρων των περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων.

- ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Η ανάπτυξη της υπαίθρου και η αξιοποίηση της γεωγραφικής θέσης της περιφέρειας, αποτελούν τους σημαντικότερους άξονες προτεραιότητας του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, με χρηματοδότηση η οποία ανέρχεται στα 350 και 266,53 εκατ. Ευρώ αντίστοιχα (πίνακας 7, Παραρτήματος).

Όσον αφορά τον πρώτο άξονα, τα κυριότερα μέτρα για την ανάπτυξη της υπαίθρου, επικεντρώνονται στις επενδύσεις στο τομέα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, στη διαχείριση των υδάτινων πόρων και στις υποδομές συνδυασμένης εγγειοβελτιωτικής προστασίας.

Στο δεύτερο άξονα προτεραιότητας, για την αξιοποίηση της γεωγραφικής θέσης της περιφέρειας, οι κυριότερες παρεμβάσεις επικεντρώνονται στην ανάδειξη της θέσης των μεγάλων αστικών κέντρων και ειδικότερα της Αλεξανδρούπολης και της Καβάλας, στη διασύνδεση της περιφέρειας με τις περιοχές γειτνίασης της και στη γενικότερη ενίσχυση των δεσμών της με τις Βαλκανικές και Παρευξείνιες χώρες⁶⁸. Οι δράσεις αυτές, αποσκοπούν στην ανάδειξη της περιφέρειας σε σημαντικό κόμβο των μεταφορικών και επικοινωνιακών δικτύων, που αναπτύσσονται σε διηπειρωτικό επίπεδο. Επιπλέον, στο συγκεκριμένο άξονα περιλαμβάνονται δράσεις, για τις υποδομές της Κοινωνίας της Πληροφορίας και την ανάπτυξη ήπιων μορφών ενέργειας στην περιοχή.

Η καινοτομία και η ανταγωνιστικότητα είναι τομείς στους οποίους δίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα, με συνολική δαπάνη η οποία ανέρχεται στα 207 εκατ. Ευρώ. Μέσα από τα

⁶⁸ Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 2000-2006. Ιστότοπος: <http://www.eydamth.gr/pep.htm>

επιμέρους μέτρα, αναμένεται η ίδρυση δομών για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας, η ενίσχυση τουριστικών δραστηριοτήτων, κ.λ.π..

Περαιτέρω, στους άξονες προτεραιότητας του ΠΕΠ, περιλαμβάνεται η άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, με δράσεις οι οποίες αποβλέπουν στην ανάπτυξη ενός ευέλικτου συστήματος συνδυασμένων μεταφορών, στην κατασκευή νέου και στη βελτίωση του υφιστάμενου επαρχιακού οδικού δικτύου, όπως επίσης στη βελτίωση των υποδομών στους τομείς υγείας-πρόνοιας και εκπαίδευσης. Τέλος, οι δράσεις για την αστική ανάπτυξη αφορούν κυρίως τη βελτίωση των υποδομών, την κατασκευή έργων ύδρευσης, αποχέτευσης, χώρων υγειονομικής ταφής απορριμμάτων (Χ.Υ.Τ.Α) κ.α.

▪ ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας

Η μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων αποτελεί πρωταρχικό στόχο του ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας, γεγονός που καταδεικνύεται από το ύψος της χρηματοδότησης του συγκεκριμένου άξονα (520 εκατ. Ευρώ). Η βελτίωση του υφιστάμενου μεταφορικού δικτύου και των υποδομών, η υλοποίηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων αστικής ανάπτυξης μικρής κλίμακας και ο εκσυγχρονισμός των υποδομών στους τομείς της υγείας-πρόνοιας και εκπαίδευσης, είναι μερικές από τις ενέργειες που εντάσσονται στο συγκεκριμένο άξονα⁶⁹.

Επίσης, η ανάδειξη του μητροπολιτικού ρόλου της πόλης της Θεσσαλονίκης, αποτελεί κύρια προτεραιότητα του ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας, με συνολική δαπάνη η οποία ανέρχεται στα 401 εκατ. Ευρώ. Τα κυριότερα μέτρα, αφορούν στην ανάδειξη της πόλης σε διεθνή μεταφορικό κόμβο και σε θαλάσσια πύλη εξόδου προς τα Βαλκάνια, ενώ παράλληλα δίδεται έμφαση στην ενίσχυση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας.

Η αγροτική ανάπτυξη αναμένεται να απορροφήσει περίπου 239,82 εκατ. Ευρώ, με δράσεις οι οποίες κυρίως προσανατολίζονται στις επενδύσεις στον τομέα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Περαιτέρω, η προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος, ενισχύεται μέσω παρεμβάσεων οι οποίες στοχεύουν, στην ανάδειξη του όρους Άθως, στην ολοκλήρωση των υφιστάμενων υποδομών για την ορθολογική διαχείριση των στερεών και των υγρών αποβλήτων, κ.α..

Επίσης, στον άξονα για την ανάπτυξη του ορεινού χώρου, των εσωτερικών ζωνών και των μειονεκτουσών περιοχών της περιφέρειας, περιλαμβάνονται μέτρα για τη βελτίωση

⁶⁹ Υπουργείο Οικονομικών, ΟΠΣ ΕΡΓΟΡΑΜΑ, ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας.

της δυνατότητας πρόσβασης στα ορεινά κέντρα και την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στις αγροτικές περιοχές.

Τέλος, η δημιουργία υποδομών κοινωνικής υποστήριξης και η ανάπτυξη τοπικών πρωτοβουλιών απασχόλησης, είναι μερικές από τις κυριότερες παρεμβάσεις που ενσωματώνονται στον άξονα για τη μείωση της ανεργίας και την παροχή ίσων ευκαιριών, στη γνώση και στην απόκτηση δεξιοτήτων.

▪ ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας

Η αξιοποίηση των διευρωπαϊκών δικτύων από τα αστικά και παραγωγικά κέντρα της περιφέρειας, είναι ο άξονας ο οποίος λαμβάνει την υψηλότερη χρηματοδότηση στο ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας –ύψους 163 εκατ. Ευρώ-. Τα κυριότερα μέτρα⁷⁰ τα οποία εντάσσονται στον άξονα, επικεντρώνονται στις οδικές υποδομές και ειδικότερα στην ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού και των κάθετων οδικών αξόνων⁷¹, οι οποίοι συνδέουν την Περιφέρεια με την Κεντρική, τη Νότια Ελλάδα και τις γειτονικές χώρες. Επιπλέον, ο εκσυγχρονισμός του σιδηροδρομικού δικτύου⁷², η αποτελεσματική διασύνδεση της περιφέρειας με τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών, η ενίσχυση των υποδομών στον επιχειρηματικό τομέα και η παράλληλη τόνωση των δράσεων στον τομέα του τουρισμού, αποτελούν παρεμβάσεις οι οποίες αναμένεται να συμβάλλουν ουσιαστικά στην άρση της απομόνωσης της περιφέρειας⁷³ και στην ενίσχυση της οικονομίας της.

Η ανασυγκρότηση της υπαίθρου, μέσω της ενίσχυσης των επενδύσεων στον τομέα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και την ορθολογική αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων, αποτελεί τον επόμενο σε δαπάνη άξονα προτεραιότητας (148 εκατ. Ευρώ).

Επίσης, η ενίσχυση των αστικών περιοχών και η ανάδειξη τους σε βασικούς μοχλούς ανάπτυξης της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής του τόπου, αποτελεί βασικό στόχο του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας. Η αναδιάρθρωση της τοπικής οικονομίας, η οποία κατά κύριο λόγο στηρίζεται στον τομέα της ενέργειας και στη γούνα και η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, η οποία κυμαίνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα, αποτελούν κύριες προτεραιότητες της περιφερειακής πολιτικής για την ανάπτυξη, η οποία χρηματοδοτείται με περίπου 61 εκατ. Ευρώ.

Ακόμη, στους βασικούς αναπτυξιακούς άξονες της περιφέρειας, εντάσσεται η ενίσχυση των ορεινών και παραλίμνιων περιοχών. Τα κυριότερα μέτρα, αφορούν στην

⁷⁰ Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Μακεδονίας 2000-2006. Ιστότοπος: <http://www.pepdym.gr>

⁷¹ «Σιάτιστα – Κρυσταλλοπηγή» και «Νίκη - Φλώρινα - Κοζάνη - Λάρισα»

⁷² Θεσσαλονίκης - Φλώρινας - FYROM - Αλβανίας και Φλώρινας - Κοζάνης

⁷³ Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΟΚΕ): «Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα 2000-2006 Γ' ΚΠΣ», Γνώμη της ΟΚΕ, Απρίλιος 2002, Αθήνα.

αξιοποίηση των τοπικών πόρων, στην αναβάθμιση των βασικών υποδομών και στην προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής.

Τέλος, η μείωση των υψηλών επιπέδων ανεργίας, μέσω της παροχής των απαιτούμενων κινήτρων στον τοπικό πληθυσμό, ενσωματώνεται στη στρατηγική για την ανάπτυξη της περιφέρειας.

▪ ΠΕΠ Ηπείρου

Η αειφόρος ανάπτυξη της υπαίθρου, αποτελεί την κύρια προτεραιότητα της αναπτυξιακής στρατηγικής της περιφέρειας, με συνολική δαπάνη που ανέρχεται προσεγγιστικά στα 238 εκατ. Ευρώ. Η αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, η στροφή του πρωτογενή τομέα στην παραγωγή προϊόντων ποιότητας, και η καθετοποίηση της κτηνοτροφίας -η οποία αποτελεί τον παραγωγικότερο κλάδο του πρωτογενούς τομέα- αποτελούν μερικές από τις σημαντικότερες δράσεις του άξονα⁷⁴.

Σημαντικό μέρος της συνολικής χρηματοδότησης (218 εκατ. Ευρώ), κατανέμεται στον άξονα για την ανάδειξη της θέσης της περιφέρειας, κυρίως μέσω των πλεονεκτημάτων που θα προκύψουν από την υλοποίηση έργων στον τομέα των μεταφορών. Ειδικότερα, η αξιοποίηση της γεωγραφικής θέσης της περιφέρειας και των έργων υποδομών που θα υλοποιηθούν, θα μπορέσουν να αναδείξουν την περιφέρεια σε ένα από τους κυριότερους μεταφορικούς κόμβους της Ελλάδας προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και προς τις χώρες των δυτικών Βαλκανίων. Παράλληλα, η περιοχή θα μπορέσει να αποτελέσει σημαντικό πόλο έλξης νέων επιχειρήσεων, στοιχείο που θα ενισχύσει το δευτερογενή τομέα, ο οποίος χρήζει σημαντικών παρεμβάσεων.

Άμεση προτεραιότητα του ΠΕΠ, αποτελεί η προώθηση του τουρισμού στην προσπάθεια ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής, τομέας ο οποίος δεν έχει αξιοποιηθεί επαρκώς έως σήμερα.

Επιπλέον, η ενίσχυση των αστικών κέντρων και η ανάληψη πρωτοβουλιών για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, μέσω της παροχής ίσων ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας και των τοπικών πρωτοβουλιών απασχόλησης, αποτελούν σημαντικούς άξονες της αναπτυξιακής στρατηγικής της περιφέρειας Ηπείρου.

▪ ΠΕΠ Θεσσαλίας

Η ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου, αποτελεί πρωταρχικό στόχο της περιφέρειας -συνολικής δαπάνης 300 εκατ. Ευρώ-. Ειδικότερα, η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας

⁷⁴ Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ηπείρου 2000-2006. Ιστότοπος: <http://www.peproe.gr>

του πρωτογενή τομέα και η διασφάλιση της βιωσιμότητας των αγροτικών περιοχών της περιφέρειας, μέσω της ανάδειξης του συγκριτικού πλεονεκτήματος του Θεσσαλικού κάμπου –της μεγαλύτερης πεδιάδας της χώρας- αποτελούν τις κύριες προτεραιότητες του συγκεκριμένου άξονα⁷⁵.

Επίσης, η αξιοποίηση της καίριας θέσης της περιφέρειας και η ανάδειξη της σε σημαντικό δικτυακό κόμβο, αποτελεί τη δεύτερη προτεραιότητα του ΠΕΠ Θεσσαλίας, με δαπάνη η οποία ανέρχεται στα 272 εκατ. Ευρώ. Η βελτίωση των μεταφορικών δικτύων σε διαπεριφερειακό επίπεδο, των οδικών συνδέσεων σε διανομαρχιακό επίπεδο και η διαμόρφωση συστήματος συνδυασμένων μεταφορών και εμπορίου, αποτελούν τα κυριότερα μέτρα του άξονα αυτού.

Η ενίσχυση και ο εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων τουριστικών καταλυμάτων, η τόνωση των ιδιωτικών επενδύσεων στην περιφέρεια και η ανάληψη καινοτόμων δράσεων για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και ΠΜΕ, αποτελούν τα σημαντικότερα μέτρα που εντάσσονται στον άξονα για την ενίσχυση του παραγωγικού περιβάλλοντος, στον οποίο κατανέμονται περίπου 157 εκατ. Ευρώ. Περαιτέρω, στον άξονα που αφορά την ποιότητα ζωής, ενσωματώνονται παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης, δημιουργίας υποδομών στους τομείς της εκπαίδευσης και της υγείας – πρόνοιας, κ.α.. Επιπλέον, έμφαση δίδεται στο ανθρώπινο δυναμικό, με δράσεις που επικεντρώνονται στην ενίσχυση της γυναικείας απασχόλησης και της ίσης πρόσβασης στην αγορά εργασίας, καθώς και στη σύναψη τοπικών πρωτοβουλιών απασχόλησης, δίδοντας προτεραιότητα τους ανέργους και στα άτομα που εντάσσονται σε ειδικές κοινωνικές ομάδες.

▪ ΠΕΠ Ιονίων Νήσων

Η ενίσχυση των τουριστικών υπηρεσιών και η μείωση της περιφερειακότητας, αποτελούν τους βασικούς άξονες προτεραιότητας του ΠΕΠ Ιονίων Νήσων. Στους άξονες αυτούς, κατανέμεται το 60% περίπου της συνολικής χρηματοδότησης του επιχειρησιακού προγράμματος (110 εκατ. Ευρώ)⁷⁶.

Τα κυριότερα μέτρα για την ενίσχυση του τουριστικού τομέα, αφορούν στην ανάπτυξη τουριστικών υποδομών, στην ενίσχυση της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα, στις υποδομές στην Κοινωνία της Πληροφορίας και στην καινοτομία. Η βελτίωση του τομέα των μεταφορών και επικοινωνιών, των υποδομών υγείας – πρόνοιας και εκπαίδευσης, είναι μέτρα που περιλαμβάνονται στον άξονα για τη μείωση της περιφερειακότητας.

⁷⁵ Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2000-2006. Ιστότοπος: <http://www.thessalia.gr/pep>

⁷⁶ Υπουργείο Οικονομικών, ΟΠΣ Εργόγραμμα, ΠΕΠ Ιονίων Νήσων.

Σημαντικό τμήμα της δαπάνης (67 εκατ. Ευρώ) του ΠΕΠ Ιονίων Νήσων, κατανέμεται στον άξονα για την αειφόρο ανάπτυξη της υπαίθρου. Τα μέτρα του άξονα με την υψηλότερη χρηματοδότηση, αφορούν στις επενδύσεις των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και στην ανάπτυξη και βελτίωση των υποδομών στον πρωτογενή τομέα και στην ενδοχώρα της περιφέρειας.

Επιπρόσθετα, η προστασία και αναβάθμιση του αστικού και ημιαστικού περιβάλλοντος, μέσω της υλοποίησης δράσεων μικρής κλίμακας για την αναβάθμιση των περιοχών -οι οποίες χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ- είναι τα κυριότερα μέτρα του άξονα για την αστική ανάπτυξη.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, παρουσιάζουν οι παρεμβάσεις του άξονα για την ανάπτυξη και προστασία των μικρών νησιών, ο οποίος χρηματοδοτείται με 4,4 εκατ. Ευρώ. Συγκεκριμένα, η βελτίωση και ολοκλήρωση των υφιστάμενων υποδομών και ειδικότερα των έργων οδοποιίας, των λιμενικών έργων και αυτών που συνδέονται με τις αερομεταφορές (ελικοδρόμια), αναμένεται να συμβάλλουν στην άρση της απομόνωσης, που παρουσιάζουν ορισμένες περιοχές της περιφέρειας.

▪ ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας

Οι κυριότεροι άξονες προτεραιότητας, με βάση τη χρηματοδότηση, αφορούν στην αειφόρο ανάπτυξη της υπαίθρου (214 εκατ. Ευρώ) και στην ανάδειξη της θέσης της περιφέρειας σε δυτική πύλη εξόδου της χώρας (186,5 εκατ. Ευρώ).

Ο πρώτος άξονας διακρίνεται σε δύο υποάξονες, οι οποίοι αφορούν την αγροτική ανάπτυξη και τις παρεμβάσεις στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές. Τα κυριότερα μέτρα, έχουν ως στόχο την ανάπτυξη του επαρχιακού οδικού δικτύου και τις επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις⁷⁷.

Περαιτέρω, η αξιοποίηση και ανάδειξη της πόλης της Πάτρας σε διεθνή μεταφορικό κόμβο, αποτελεί βασική προτεραιότητα του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας. Η ολοκλήρωση των έργων υποδομής -των οποίων η υλοποίηση ξεκίνησε στα πλαίσια του 2^{ου} ΚΠΣ-και συγκεκριμένα η Ζεύξη Ρίου – Αντιρρίου, ο νέος Λιμένας Πατρών, η ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ. Πλατυγιαλίου, θα συμβάλλουν ουσιαστικά στην αξιοποίηση της καίριας θέσης της περιφέρειας. Το ίδιο ισχύει και για τις παρεμβάσεις της νέας προγραμματικής περιόδου, στις οποίες περιλαμβάνεται η Ιονία Οδός, η αναβάθμιση του οδικού άξονα και της σιδηροδρομικής γραμμής Κορίνθου–Πατρών.

⁷⁷Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδας 2000-2006. Ιστότοπος: <http://www.dytiakiellada.gr/pep.htm>

Σημαντικό μέρος της χρηματοδότησης έχει κατανεμηθεί στους άξονες προτεραιότητας που αφορούν στην ενίσχυση των αστικών υποδομών και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής (155,9 εκατ. Ευρώ), στην ενίσχυση του τουρισμού και στην πολιτιστική ανάπτυξη της περιφέρειας, καθώς και στην αξιοποίηση των Ολυμπιακών Αγώνων (97 εκατ. Ευρώ).

▪ ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας

Οι βασικές προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής της περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, επικεντρώνονται στην αποτελεσματική χρήση των νέων υποδομών στον τομέα των μεταφορών και στην αξιοποίηση της γεινίασης της περιφέρειας με την Αθήνα. Επίσης, η εκμετάλλευση της υφιστάμενης βιομηχανικής βάσης, αποτελεί μείζονος σημασίας προτεραιότητα. Η επίτευξη των παραπάνω στόχων, θα συμβάλει στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας της περιφερειακής οικονομίας⁷⁸, οδηγώντας παράλληλα στην άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και στην ενίσχυση της απασχόλησης.

Πρωταρχικό στόχο του ΠΕΠ, αποτελεί η ανάπτυξη των βασικών και κοινωνικών υποδομών και η ενίσχυση του αναπτυξιακού ρόλου των αστικών κέντρων, άξονας ο οποίος λαμβάνει την υψηλότερη χρηματοδότηση (349 εκατ. Ευρώ). Ειδικότερα, η ενίσχυση των μεταφορών, η αναβάθμιση των υφιστάμενων υποδομών και του υπάρχοντος εξοπλισμού στην εκπαίδευση και η υλοποίηση παρεμβάσεων ολοκληρωμένου χαρακτήρα σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας με στόχο την αστική ανάπτυξη, αποτελούν τα σημαντικότερα μέτρα του άξονα.

Η άμβλυνση των ανισοτήτων που παρατηρούνται στην περιφέρεια, με ιδιαίτερη έμφαση στις ορεινές και αγροτικές περιοχές, αποτελεί μία από τις βασικές προτεραιότητες, με δράσεις οι οποίες αναμένεται να απορροφήσουν προσεγγιστικά τα 350 εκατ. Ευρώ. Η εξάλειψη των φαινομένων απομόνωσης των ορεινών περιοχών και οι επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, αποτελούν τα μέτρα στα οποία κατανέμεται το 50% της συνολικής χρηματοδότησης του άξονα.

Περαιτέρω, η αναδιάρθρωση της τοπικής οικονομίας και η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, εντάσσονται στους βασικούς στόχους του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας. Η παροχή κινήτρων για παραγωγικές επενδύσεις και η ενίσχυση των τουριστικών υποδομών, αποτελούν τα βασικότερα μέτρα του άξονα.

⁷⁸ Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας 2000-2006. Ιστότοπος: http://www.stereaellada.gr/per_perifereia.htm

Επίσης, η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής -με ενέργειες που ενισχύουν την προστασία του περιβάλλοντος και αναδεικνύουν την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής- και η ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού, αποτελούν σημαντικές προτεραιότητες στην πολιτική ανάπτυξης της περιφέρειας.

▪ ΠΕΠ Αττικής

Η αποκατάσταση των ζημιών από το σεισμό στις 7-7-1999, αποτελεί μία από τις βασικότερες προτεραιότητες του ΠΕΠ Αττικής⁷⁹. Η χρηματοδότηση του συγκεκριμένου άξονα ανέρχεται στα 472,6 εκατ. Ευρώ, ενώ τα κυριότερα μέτρα αφορούν την αποκατάσταση του δομημένου περιβάλλοντος και ειδικότερα των υποδομών στην εκπαίδευση και στην υγεία-πρόνοια. Βαρύτητα επίσης δίδεται, στην αποκατάσταση των υποδομών στους αρχαιολογικούς χώρους και στα μνημεία της περιφέρειας.

Η ενίσχυση του ρόλου της πρωτεύουσας σε διεθνές επίπεδο, αποτελεί επίσης ένα από τους κύριους στόχους της αναπτυξιακής στρατηγικής, με συνολική δαπάνη περίπου 444 εκατ. Ευρώ. Οι υποδομές -κυρίως στο οδικό δίκτυο- η αναβάθμιση του σιδηροδρομικού δικτύου, οι διασυνδέσεις των αστικών και περιαστικών περιοχών, είναι μερικές από τις παρεμβάσεις που αναμένεται να υλοποιηθούν στα πλαίσια του συγκεκριμένου άξονα.

Επιπλέον, μεγάλη βαρύτητα δίδεται στο περιβάλλον και στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής. Η χρηματοδότηση του άξονα αυτού προσεγγίζει τα 400 εκατ. Ευρώ, ενώ τα κυριότερα μέτρα επικεντρώνονται σε θέματα κυκλοφοριακών παρεμβάσεων, αναπλάσεων περιοχών, σε έργα αντιπλημμυρικής προστασίας και στην αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών στην περίθαλψη και στην πρόνοια.

▪ ΠΕΠ Πελοποννήσου

Η αξιοποίηση της θέσης της περιφέρειας και ειδικότερα της γειτνίασης της με την περιφέρεια Κρήτης, αποτελεί πρωταρχικό στόχο της αναπτυξιακής στρατηγικής του ΠΕΠ Πελοποννήσου, με χρηματοδότηση η οποία ανέρχεται στα 251,5 εκατ. Ευρώ. Σε επίπεδο μέτρων, ιδιαίτερη βαρύτητα δίδεται στη διαμόρφωση υποδομών στο οδικό δίκτυο, στη βελτίωση των σιδηροδρομικών μεταφορών και στην ολοκλήρωση των έργων της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου.

Η ανάπτυξη της υπαίθρου, αποτελεί ζωτικής σημασίας στόχο για την περιφέρεια Πελοποννήσου, γεγονός που καταδεικνύεται από το υψηλό ποσό της χρηματοδότησης που λαμβάνει ο συγκεκριμένος άξονας (237,8 εκατ. Ευρώ). Η διαχείριση των στερεών

⁷⁹ Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) Αττικής 2000-2006. Ιστότοπος: <http://www.papat.gr>

και υγρών αποβλήτων, η ανάπτυξη υποδομών ύδρευσης, η προστασία από τη διάβρωση των ακτών και η υλοποίηση παρεμβάσεων ανάπτυξης των ειδικών μειονεκτικών αγροτικών περιοχών, αποτελούν τα κυριότερα μέτρα που περιλαμβάνονται στον άξονα. Σύμφωνα με το βασικό αναπτυξιακό στόχο, ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της περιφέρειας, κατέχει η αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, μέσω του τουρισμού. Τα επιμέρους μέτρα του άξονα αυτού, αφορούν στην ενίσχυση των τουριστικών υποδομών, κατά κύριο λόγο των ιδιωτικών, στην ανάδειξη του ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής. Περαιτέρω, μέτρα για την ανάπτυξη των υποδομών στους τομείς υγείας-πρόνοιας, εκπαίδευσης και άλλες ολοκληρωμένες παρεμβάσεις, περιλαμβάνονται στον άξονα για την αναβάθμιση των αστικών και ημιαστικών κέντρων.

▪ ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου

Ο περιορισμός της πληθυσμιακής συρρίκνωσης και της περιθωριοποίησης που αντιμετωπίζει η περιφέρεια, μέσω της χρήσης της τεχνολογίας και της ανάδειξης των πλεονεκτημάτων της περιοχής, αποτελεί πρωταρχικό στόχο του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου, ο οποίος λαμβάνει το υψηλότερο ποσοστό χρηματοδότησης (212,6 εκατ. Ευρώ)⁸⁰. Η βελτίωση και ο εκσυγχρονισμός του τομέα μεταφορών – επικοινωνιών αποτελεί το κυριότερο μέτρο, ενώ σημαντικές είναι οι δράσεις που αφορούν στον πολιτισμό, στο περιβάλλον, στην αντιμετώπιση της ανεργίας, κ.α..

Ακολούθως, στον τρίτο άξονα, ο οποίος επικεντρώνεται στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, μέσω της αξιοποίησης της Κοινωνίας της Πληροφορίας και της καινοτομίας, εμπεριέχονται μέτρα για την παροχή των κατάλληλων κινήτρων, τη διαμόρφωση των απαιτούμενων υποδομών για την προσέλκυση επιχειρήσεων και την προώθηση καινοτομικών δράσεων.

Η αστική ανάπτυξη και η ανάπτυξη της υπαίθρου, αποτελούν τους επόμενους στην κατανομή χρηματοδότησης, άξονες. Τα μέτρα που συγκεντρώνουν τη μεγαλύτερη δαπάνη στον άξονα της αστικής ανάπτυξης, αφορούν την εκπαίδευση και τις αστικές υποδομές. Στον άξονα της αγροτικής ανάπτυξης, εντάσσονται κυρίως μέτρα για τις επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις και την ανάπτυξη και βελτίωση των υφιστάμενων αγροτικών υποδομών. Το 1,2% της συνολικής χρηματοδότησης του ΠΕΠ θα χρησιμοποιηθεί για την παροχή τεχνικής βοήθειας.

⁸⁰ Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Βορείου Αιγαίου 2000-2006. Ιστότοπος: <http://www.northaegean.gr>

▪ ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου

Μεταξύ των κύριων στόχων του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου, εντάσσεται η αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκύπτουν λόγω του διάσπαρτου νησιωτικού χώρου, με συνολική δαπάνη 172 εκατ. Ευρώ. Ο συγκεκριμένος άξονας, εμπεριέχει μέτρα για τις εναέριες, θαλάσσιες και χερσαίες μεταφορές, καθώς και για την ανάπτυξη ενός επαρκούς δικτύου υπηρεσιών, στους τομείς της εκπαίδευσης και υγείας – πρόνοιας⁸¹.

Σημαντικές είναι οι δράσεις που προωθούνται μέσω του τρίτου και τέταρτου άξονα.

Αναλυτικότερα, στον τρίτο άξονα, ο οποίος αφορά στον έλεγχο και τον αναπροσανατολισμό του τομέα του τουρισμού, εμπεριέχονται μέτρα που αφορούν: την ενίσχυση του θαλάσσιου τουρισμού με την σύμπραξη του ιδιωτικού τομέα, την ανάληψη δράσεων για την ενίσχυση των υποδομών στον τουρισμό και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και του πολιτιστικού τουρισμού.

Ακόλουθα, ο τέταρτος άξονας, επικεντρώνεται στην ενίσχυση του δυναμικού ρόλου των νησιωτικών κέντρων ανάπτυξης. Η ενίσχυση δραστηριοτήτων προωθητικού χαρακτήρα, με τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, η ανάληψη ολοκληρωμένων παρεμβάσεων αστικής ανάπτυξης, καθώς και παρεμβάσεων που έχουν ως στόχο την ενίσχυση της απασχόλησης και της κατάρτισης, είναι τα κυριότερα μέτρα του άξονα αυτού.

Η ανάπτυξη της υπαίθρου, αντιστοιχεί στο 18,4% της συνολικής χρηματοδότησης του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου. Η αναβάθμιση των βασικών υποδομών, η ενίσχυση δραστηριοτήτων αγροτικού χαρακτήρα -παράλληλα με τις επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις- και η ανάπτυξη υποδομών αγροτικής παραγωγής, αποτελούν τα σημαντικότερα μέτρα.

Επίσης, στον άξονα για το περιβάλλον, οι κυριότερες δράσεις αφορούν στην ανάπτυξη περιβαλλοντικών υποδομών.

▪ ΠΕΠ Κρήτης

Όπως παρατηρείται από την ποσοστιαία κατανομή της συνολικής δαπάνης του ΠΕΠ Κρήτης, ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην ανάπτυξη των περιοχών της περιφέρειας, οι οποίες βρίσκονται σε δυσμενέστερη θέση συγκριτικά με τις υπόλοιπες. Τα κυριότερα μέτρα, αφορούν στις παρεμβάσεις σε επίπεδο γεωργικής γης και στη βελτίωση των

⁸¹Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Νοτίου Αιγαίου 2000-2006. Ιστότοπος: http://www.notioaigaio.gr/analytiko_keimeno.asp

υφιστάμενων υποδομών, ενώ σημαντική είναι η δαπάνη για την εκπόνηση ολοκληρωμένων σχεδίων ανάπτυξης, για συγκεκριμένες αγροτικές περιοχές.

Περαιτέρω, η προστασία του περιβάλλοντος και η μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, αποτελούν μείζονος σημασίας προτεραιότητες. Ειδικότερα, οι υποδομές στον τομέα των μεταφορών, είναι το βασικότερο μέτρο του άξονα για τη προστασία του περιβάλλοντος και τη μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων⁸². Στο μέτρο αυτό, περιλαμβάνονται δράσεις οι οποίες με την υλοποίηση τους αναμένεται να ενισχύσουν σημαντικά την ανταγωνιστικότητα της περιφέρειας. Ακολούθως, ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής, στην ανάληψη δράσεων για την αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος, όπως επίσης στη δημιουργία ΒΙ.ΠΕ. και άλλων δικτύων, για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας.

Περαιτέρω, μέσω του πρώτου άξονα προτεραιότητας, επιχειρείται η ανάδειξη του ρόλου των ερευνητικών κέντρων της Περιφέρειας Κρήτης, στο χώρο της τεχνολογικής έρευνας και της καινοτομίας, σε διεθνές επίπεδο. Τα βασικότερα μέτρα του άξονα, επικεντρώνονται στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουρισμού, μέσω της ενίσχυσης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, στη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών στον τομέα της μεταποίησης και στην τεχνολογική αναβάθμιση.

Σημαντική αναπτυξιακή προτεραιότητα, αποτελεί η ανάδειξη της περιφέρειας σε βασικό κόμβο διαμετακόμισης σε επίπεδο διεθνών μεταφορικών δικτύων, κυρίως στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου. Τέλος, οι δράσεις για την ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού, είναι ανάλογες με αυτές που εντάσσονται στα υπόλοιπα ΠΕΠ.

5.2 ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΗ ΑΞΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Οι κυριότεροι άξονες προτεραιότητας, οι οποίοι έχουν ενσωματωθεί στην πλειοψηφία των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, είναι οι ακόλουθοι:

➤ **Ανάδειξη και αξιοποίηση της θέσης της Περιφέρειας.** Ο άξονας αυτός, κατέχει εξέχουσα θέση στη στρατηγική για την ανάπτυξη των περιφερειών, γεγονός που καταδεικνύεται από την ένταξη του, στην πλειοψηφία των ΠΕΠ. Βάσει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και των πλεονεκτημάτων που παρουσιάζει η κάθε περιφέρεια, τα επιμέρους μέτρα του άξονα, κυρίως επικεντρώνονται κυρίως στην αναβάθμιση και βελτίωση των βασικών υποδομών, καθώς και των υποδομών στους τομείς υγείας –

⁸² Περιφέρεια Κρήτης 2000-2006. Ιστότοπος: http://www.crete-region.gr/greek/PEPAdmin_new

πρόνοιας και εκπαίδευσης. Η ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, αποτελεί κύριο στοιχείο στην ανάδειξη της καίριας θέσης των περιφερειών.

➤ **Αγροτική Ανάπτυξη – Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου.** Η ανάπτυξη της υπαίθρου, αποτελεί συστατικό στοιχείο της συνολικής προσπάθειας που υλοποιείται για την ανάπτυξη των περιφερειών. Ιδιαίτερη έμφαση, όσον αφορά τα μέτρα, δίδεται στην ενίσχυση των επενδύσεων στον τομέα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Η διαχείριση των υδατικών πόρων, οι έγγειες βελτιώσεις και η ανάληψη ολοκληρωμένων μορφών παρέμβασης, για την τόνωση της επιχειρηματικότητας στην ύπαιθρο, αποτελούν εξίσου σημαντικά μέτρα τα οποία αναμένεται να συμβάλλουν ουσιαστικά, στην ανασυγκρότηση της υπαίθρου.

➤ **Αστική Ανάπτυξη:** Δράσεις που αφορούν την ενίσχυση των αστικών περιοχών των περιφερειών, εντάσσονται στο σύνολο των ΠΕΠ, στην προγραμματική περίοδο 2000-2006. Σημαντικός αριθμός μέτρων, επικεντρώνεται στην ανάληψη ολοκληρωμένων δράσεων μικρής κλίμακας, οι οποίες χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ ή από το ΕΚΤ. Επίσης, σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια της αστικής ανάπτυξης, κατέχει η βελτίωση των υποδομών στον τομέα των μεταφορών, του οδικού δικτύου, των υφιστάμενων αστικών υποδομών (ύδρευσης, άρδευσης, διαχείρισης αποβλήτων) και η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών κοινωνικού χαρακτήρα.

➤ **Ανθρώπινο Δυναμικό:** Η βαρύτητα που αποδίδεται στο ανθρώπινο δυναμικό και σε ζητήματα τα οποία σχετίζονται άμεσα με αυτό, όπως η καταπολέμηση της ανεργίας, η ενίσχυση των δεξιοτήτων και η δημιουργία ευκαιριών στην απασχόληση, καταφαίνεται από το γεγονός, ότι η πλειοψηφία των Π.Ε.Π. εμπεριέχει σχετικό άξονα, με μία σειρά μέτρων τα οποία προσαρμόζονται στις ιδιαιτερότητες και στις ανάγκες που παρουσιάζει η εκάστοτε περιφέρεια. Ειδικότερα, η ανάπτυξη πρωτοβουλιών απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο, η προώθηση της ισότητας των δύο φύλων, η ενίσχυση της γυναικείας απασχόλησης και επιχειρηματικότητας, όπως επίσης η ανάπτυξη υπηρεσιών κοινωνικού χαρακτήρα, οποίες θα συντείνουν σημαντικά στην γενικότερη ενίσχυση του ρόλου των γυναικών, αποτελούν τα κυριότερα μέτρα του συγκεκριμένου άξονα.

➤ **Άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων:** Η άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, έχει ενταχθεί στα Π.Ε.Π. Ανατολικής Μακεδονίας, Κεντρικής Μακεδονίας, Αττικής και Κρήτης. Αξίζει να σημειωθεί ότι το Π.Ε.Π. Αττικής επικεντρώνεται στη μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων στις δυτικές περιοχές, στις εσωτερικές ζώνες και στο νησιωτικό χώρο της περιφέρειας. Στα πλαίσια της προσπάθειας για την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, ιδιαίτερη

σημασία αποδίδεται στη βελτίωση των υποδομών και ειδικότερα αυτών που αφορούν στο οδικό δίκτυο, στον τομέα των μεταφορών, αλλά και στην αναβάθμιση των υποδομών υγείας-πρόνοιας και της εκπαίδευσης.

➤ **Ενίσχυση της Επιχειρηματικότητας – Αναδιάρθρωση της Τοπικής Οικονομίας.**

Η εφαρμογή μέτρων για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των περιφερειακών οικονομιών και την τόνωση της επιχειρηματικής δράσης, αποτελεί βασική αρχή της αναπτυξιακής στρατηγικής των περιφερειών. Οι κυριότερες παρεμβάσεις, επικεντρώνονται στην ενίσχυση των ΜΜΕ, οι οποίες δραστηριοποιούνται στον κλάδο της μεταποίησης και του τουρισμού, μέσω κυρίως του εκσυγχρονισμού και της αναβάθμισης των επιχειρηματικών δομών, αλλά και της ενίσχυσης των δυνατοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού.

➤ **Ενίσχυση της Καινοτομίας – Ανταγωνιστικότητα.** Οι δράσεις οι οποίες αφορούν στην ενίσχυση της καινοτομίας και στη χρήση της Έρευνας και της Τεχνολογίας, ενσωματώνονται στο σύνολο των ΠΕΠ, χωρίς απαραίτητα να συνιστούν συγκεκριμένο άξονα προτεραιότητας. Επίσης, η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, αν και δίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα στο αντίστοιχο τομεακό πρόγραμμα, είναι στοιχείο το οποίο διαπνέει την περιφερειακή πολιτική. Στον άξονα αυτό, εντάσσονται μέτρα που αφορούν στις υποδομές στην Κοινωνία της Πληροφορίας.

➤ **Ποιότητα Ζωής [Περιβάλλον – Πολιτισμός – Υγεία & Πρόνοια]:** Η προστασία και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και η ενίσχυση του τουρισμού, αποτελούν κύριες προτεραιότητες της στρατηγικής για την ανάπτυξη των περιφερειών.

Ειδικότερα, στον τομέα του περιβάλλοντος, ιδιαίτερη βαρύτητα δίδεται στην ανάληψη ήπιων μορφών δράσεων, για τη διαχείριση και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Η προστασία και ανάδειξη των περιοχών ιδιαίτερου ιστορικού ενδιαφέροντος, έτσι ώστε να αποτελέσουν σημαντικό πόλο έλξης, η ίδρυση και συντήρηση μουσείων καθώς και οι δράσεις σύγχρονου πολιτισμού, αποτελούν τους βασικότερους τύπους παρεμβάσεων που ενσωματώνονται στα ΠΕΠ.

Ιδιαίτερη έμφαση, δίδεται στον τομέα του τουρισμού, ο οποίος παίζει σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση των περιφερειακών οικονομιών και ειδικότερα των νησιωτικών, των οποίων η ανταγωνιστικότητα, συνδέεται άμεσα με την προώθηση τουριστικών δραστηριοτήτων. Η στροφή προς τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, η σωστή προώθηση και προβολή του τουριστικού προϊόντος, η αναβάθμιση των τουριστικών υποδομών, είναι μερικές από τις κύριες μορφές παρέμβασης, οι οποίες προτείνονται για την ενίσχυση του τουριστικού τομέα.

Οι κυριότερες κατηγορίες ταξινόμησης των αξόνων προτεραιότητας και οι βασικότεροι τύποι δράσεων, παρατίθενται στους πίνακες 8 και 9 του Παραρτήματος.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, εκτός των παραπάνω θεματικών ενοτήτων, στα περισσότερα ΠΕΠ, ενσωματώνεται ένας «ιδιαιτερός» άξονας, ο οποίος εμπεριέχει μέτρα και δράσεις, οι οποίες εξειδικεύονται βάσει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και των αναγκών που παρουσιάζουν οι περιφέρειες, κυρίως οι ορεινές και οι νησιωτικές. Οι συγκεκριμένοι άξονες προτεραιότητας και τα ΠΕΠ στα οποία έχουν ενταχθεί, παρατίθενται αναλυτικά παρακάτω.

ΆΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΝΤΑΣΣΟΝΤΑΙ ΣΕ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

- ΠΕΠ Αττικής: Αποκατάσταση των επιπτώσεων από τον σεισμό στην Αττική την 7-7-99
- ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας: Ανάπτυξη ορεινού χώρου εσωτερικών ζωνών και μειονεκτικών προβληματικών περιοχών
- ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας: Ολοκληρωμένη ανάπτυξη ορεινών και παραλίμνιων περιοχών
- ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας: Μείωση των έντονων φαινομένων δύσμου με έμφαση στις ορεινές – αγροτικές περιοχές
- ΠΕΠ Κρήτης: Ανάπτυξη ορεινών, μειονεκτικών και λοιπών αγροτικών περιοχών
- ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου: Αναστροφή της πληθυσμιακής συρρίκνωσης και περιθωριοποίησης της νησιωτικής οικονομίας, με την αξιοποίηση της τεχνολογίας και των τοπικών πλεονεκτημάτων
- ΠΕΠ Ιονίων Νήσων: Ειδικές δράσεις για την ανάπτυξη και προστασία των μικρών νησιών
- ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου: Αντιμετώπιση των προβλημάτων του νησιωτικού χαρακτήρα – Βασικές Υποδομές
- ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας: Αξιοποίηση διευρωπαϊκών δικτύων από τα αστικά και παραγωγικά κέντρα της Περιφέρειας
- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας: Πολιτιστική και Τουριστική Ανάπτυξη – Αξιοποίηση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004

5.3 ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΜΕ ΤΑ ΤΟΜΕΑΚΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Η προώθηση της συνέργειας και η διασφάλιση της συμπληρωματικότητας των παρεμβάσεων που υλοποιούνται από τα τομεακά και περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα, αποτελεί βασική προϋπόθεση του προγραμματισμού στο Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης.

Στη συνέχεια, εξετάζεται η συμπληρωματικότητα των περιφερειακών με τα τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα, σε σχέση με βασικούς τομείς προτεραιότητας, του Γ' ΚΠΣ.

□ **Μεταφορές**

Μέσω του Ε.Π. «Οδικοί Άξονες, Λιμένες, Αστική Ανάπτυξη», υλοποιούνται έργα τα οποία κυρίως επικεντρώνονται στην ολοκλήρωση του βασικού δικτύου μεταφορών και ειδικότερα στην κατασκευή των κύριων οδικών αξόνων, οι οποίοι έχουν ενταχθεί στους Πανευρωπαϊκούς Διαδρόμους. Οι άξονες προτεραιότητας του τομειακού προγράμματος, είναι οι ακόλουθοι⁸³:

- Κατασκευή του οδικού άξονα ΠΑΘΕ (Αυτοκινητόδρομος Πατρών-Αθηνών Θεσσαλονίκης-Ευζώνων)
- Ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού
- Διαμόρφωση των οδικών αξόνων της χώρας, σε περιοχές οι οποίες δεν εξυπηρετούνται από τους άξονες της Εγνατίας Οδού και του ΠΑΘΕ.
- Αναβάθμιση και διαμόρφωση των κύριων αστικών οδικών αξόνων

Ιδιαίτερα σημαντικές, είναι οι παρεμβάσεις που εντάσσονται στο άξονα του ΠΑΘΕ, όπως:

- Η ολοκλήρωση της γέφυρας Ρίου-Αντιρρίου και των προσβάσεων σε αυτή
- Ο περιφερειακός δακτύλιος Αττικής και της Δυτικής Περιφερειακής Λεωφόρου Υμηττού

Όσον αφορά την Εγνατία Οδό, αναμένεται η ολοκλήρωση των τμημάτων της οδού στην περιοχή της Μακεδονίας και της Θράκης και των κάθετων διασυνδέσεων με τις Βαλκανικές Χώρες. Ένας περιορισμένος αριθμός δράσεων, υλοποιείται μέσω συγκεκριμένων ΠΕΠ⁸⁴.

Περαιτέρω, η διαμόρφωση των οδικών αξόνων σε περιοχές που δεν εξυπηρετούνται από τους δύο μεγάλους οδικούς άξονες, αναμένεται να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα των περιφερειών. Τα έργα που περιλαμβάνονται στην κατηγορία των οδικών αξόνων, είναι τα ακόλουθα:

- Αυτοκινητόδρομος Κεντρικής Ελλάδας⁸⁵
- Βόρειος Οδικός Άξονας Κρήτης (Β.Ο.Α.Κ.)
- Ολοκλήρωση τμημάτων του Δυτικού Άξονα (Ιονία Οδός)

⁸³ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Οδικοί Άξονες, Λιμάνια, Αστική Ανάπτυξη, Ιστότοπος: <http://www.epoalaa.gr>

⁸⁴1. Ολοκλήρωση Κάθετου Άξονα Εγνατίας «Αρδάνιο – Ορμένιο» Τμήμα «Μάνδρα-Ψαθάδες» [ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης]

2. Λειτουργική ολοκλήρωση τμήματος του κάθετου άξονα της Εγνατίας Οδού Νίκη - Κοζάνη - Όρια Ν. Λάρισας. Κατασκευή Άνω διάβασης Καρδίτσας - Κρόκου και Κάτω διάβασης Μηλιάς - Άνω Κώμης [ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας].

3. Λειτουργική ολοκλήρωση τμημάτων κάθετου άξονα Εγνατίας Οδού Σιάτιστα-Κρυσταλλοπηγή. Τμήμα Κωσταράζι-Α/Κ. Άργους Ορεστικού και Συνδέσεις: Α/Κ Άργους Ορεστικού-Δισπήλιο & Α/Κ Άργους Ορεστικού-Αεροδρόμιο Καστοριάς [ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας].

⁸⁵ Στο μέτρο αυτό εντάσσεται η ολοκλήρωση του άξονα Τρίπολης – Καλαμάτας – Σπάρτης, του οποίου η υλοποίηση έχει ξεκινήσει από το Β' ΚΠΣ

- Ολοκλήρωση των κύριων οδικών αξόνων της Νησιωτικής Ελλάδας

Όσον αφορά τα ΠΕΠ, η πλειοψηφία των έργων τα οποία υλοποιούνται στον τομέα των υποδομών, είναι μικρού μεγέθους. Οι περισσότερες παρεμβάσεις αφορούν στο εθνικό οδικό δίκτυο, με την κατασκευή νέων και τη βελτίωση υφιστάμενων τμημάτων των εθνικών οδών. Επίσης, σημαντικό τμήμα των παρεμβάσεων, αφορά στη βελτίωση και επέκταση του επαρχιακού οδικού δικτύου, συμβάλλοντας έτσι στην αποτελεσματικότερη διασύνδεση των περιφερειών και στη διευκόλυνση της πρόσβασης στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Επίσης, στα πλαίσια του Ε.Π. «Σιδηρόδρομοι, Αστικές Συγκοινωνίες, Αεροδρόμια», υλοποιούνται μια σειρά παρεμβάσεων, όπως:

- Ο σιδηροδρομικός άξονας Πειραιά – Αθήνας – Θεσσαλονίκης - Ειδομένης.
- Ο εκσυγχρονισμός των αστικών συγκοινωνιών (ΗΣΑΠ, ΟΑΣΑ)
- Η βελτίωση και εκσυγχρονισμός των εγκαταστάσεων των αεροδρομίων⁸⁶
- Η κατασκευή του προαστιακού σιδηροδρόμου

Στον πρώτο άξονα, οι παρεμβάσεις που υλοποιούνται αφορούν στην ολοκλήρωση της σύνδεσης υψηλών ταχυτήτων, σε όλο το μήκος από την Κόρινθο έως τη Θεσσαλονίκη, μέσω των Αθηνών.

Σε περιφερειακό επίπεδο, οι παρεμβάσεις οι οποίες υλοποιούνται είναι μικρότερου μεγέθους και αφορούν κυρίως ανακαινίσεις κτηρίων σταθμών, διαμορφώσεις περιβάλλοντος χώρου σιδηροδρομικών σταθμών, περιφράξεις, κ.λ.π..

□ *Ανθρώπινοι Πόροι*

Η βαρύτητα που δίδεται στην κατάρτιση και εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού, καταφαίνεται από τις δράσεις που αναλαμβάνονται τόσο σε κεντρικό επίπεδο, μέσω των Ε.Π. «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση», «Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση», όσο και μέσω των ΠΕΠ.

Ειδικότερα, η κατάρτιση των ανέργων σε πιστοποιημένα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ), αποτελεί μείζονος σημασίας προτεραιότητα, τόσο του τομεακού όσο και των περιφερειακών προγραμμάτων. Σε περιφερειακό επίπεδο, δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στην κατάρτιση νέων ηλικιακά ατόμων και γυναικών, ενώ το τομεακό πρόγραμμα προσανατολίζεται περισσότερο στην κατάρτιση συγκεκριμένων ομάδων, όπως υπαλλήλων υπουργείων και εργαζομένων στο δημόσιο τομέα.

⁸⁶ Η δράση αυτή αφορά τα αεροδρόμια Θεσσαλονίκης και Ηρακλείου.

Όσον αφορά την απασχόληση, οι κυριότερες δράσεις του τομεακού προγράμματος, προσανατολίζονται στην υλοποίηση προγραμμάτων επιχορήγησης ανέργων, νέων ελεύθερων επαγγελματιών και ατόμων, τα οποία ανήκουν σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες.

Επιπλέον, στα πλαίσια ανάπτυξης δομών για την υποστήριξη του ανθρώπινου δυναμικού, προτεραιότητα δίδεται στη συνέχιση της λειτουργίας των προγραμμάτων κοινωνικής μέριμνας, των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης (Κ.Δ.Α.Π.) και των Κέντρων για Άτομα με Ειδικές Ανάγκες (Κ.Δ.Α.Π.-Μ.Ε.Α.), όπου αρμόδιος φορέας για την υλοποίησή τους, είναι η πρωτοβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση. Οι δράσεις αυτές προωθούνται μέσω των τομεακών και των περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων. Ειδικότερα, μέσω των περιφερειακών προγραμμάτων, επιχορηγούνται οι οργανισμοί των ΟΤΑ⁸⁷, οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για τα συγκεκριμένα έργα.

Ακόμη, ένα μέρος της δαπάνης για την απασχόληση, χρησιμοποιείται για τη συνέχιση της λειτουργίας των δημοτικών βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών της χώρας.

Στο τομεακό πρόγραμμα για την εκπαίδευση και την αρχική επαγγελματική κατάρτιση, προτεραιότητα δίδεται στην ενίσχυση του τομέα της εκπαίδευσης και στη διαμόρφωση έργων υποδομής, ενώ παράλληλα προωθούνται πολυάριθμα προγράμματα κατάρτισης. Ακόλουθα, η παροχή του απαιτούμενου εξοπλισμού σε ανώτερα και ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και οι κτιριακές υποδομές, αποτελούν τις κυριότερες δράσεις στον τομέα των υποδομών στην εκπαίδευση.

Άλλες δράσεις οι οποίες λειτουργούν συμπληρωματικά ως προς τα ΠΕΠ, αφορούν στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας από τους παλιννοστούντες και τους μετανάστες.

□ *Ανταγωνιστικότητα*

Ένας σημαντικός αριθμός δράσεων των ΠΕΠ, επικεντρώνονται στον τομέα της ανταγωνιστικότητας. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων, οι οποίες πέρα από το γενικό τους χαρακτήρα, προσανατολίζονται μέσω εξειδικευμένων δράσεων, στις παραγωγικές επενδύσεις, στη στήριξη των ΜΜΕ και στην ενίσχυση του τουρισμού. Η τελευταία κατηγορία δράσεων, επικεντρώνεται κυρίως στην ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού και στην παροχή κινήτρων για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των τουριστικών επιχειρήσεων.

⁸⁷ Κυρίως αναπτυξιακές εταιρείες

Συμπληρωματικά ως προς τις παραπάνω δράσεις, λειτουργούν οι παρεμβάσεις του Ε.Π. «Ανταγωνιστικότητα». Συγκεκριμένα, ένα μεγάλο τμήμα των παρεμβάσεων, αφορούν στην ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων στις περιφέρειες της χώρας.

Όσον αφορά τις ιδιωτικές επενδύσεις στις ΜΜΕ, οι σημαντικότερες ενέργειες αφορούν στην πιστοποίηση συστημάτων διαχείρισης ποιότητας των περιφερειών της χώρας, στην εκπόνηση επιχειρηματικών σχεδίων ΜΜΕ και στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας των νέων, των γυναικών και των ατόμων με αναπηρία.

Στον τομέα του τουρισμού, συμπληρωματικά ως προς τις δράσεις των ΠΕΠ, λειτουργούν οι ενέργειες που αφορούν στα επιχειρηματικά σχέδια ΜΜΕ όλων των τουριστικών κλάδων στις επιμέρους περιφέρειες, ο ποιοτικός εκσυγχρονισμός ξενοδοχείων και καταλυμάτων που δεν υπάγονται στον Ν.2601/98 και η ενίσχυση των τουριστικών επιχειρήσεων. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού, που απασχολείται στον τουρισμό.

Επίσης, η προώθηση της τεχνολογικής καινοτομίας και της έρευνας μέσω δράσεων όπως, οι διακρατικές (διμερείς και πολυμερείς) ΕΤΑ συνεργασίες, η υλοποίηση προγραμμάτων ανάπτυξης Βιομηχανικής Έρευνας και Τεχνολογίας σε νέες Επιχειρήσεις, αποτελούν βασικές προτεραιότητες του προγράμματος. Σημαντικές επίσης είναι και οι δράσεις, που αφορούν στον τομέα της ενέργειας –όπως η αξιοποίηση των φυσικών πόρων και η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας-.

Τέλος, σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, προωθείται η ίδρυση και λειτουργία κέντρων υποδοχής επενδυτών σε διάφορους νομούς της χώρας, στα πλαίσια της διαμόρφωσης δομών για τη στήριξη των επιχειρήσεων.

□ *Αγροτική ανάπτυξη – Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου*

Η πολιτική για την αειφόρο ανάπτυξη της υπαίθρου, επικεντρώνεται κυρίως στον τομέα των υποδομών και στην υλοποίηση έργων, τα οποία αναμένεται να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητα του πρωτογενή τομέα.

Λαμβάνοντας υπόψη την τομεακή πολιτική για την ύπαιθρο, όπως αυτή αποτυπώνεται μέσα από το Ε.Π. «Αγροτική Ανάπτυξη-Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου», και τους αντίστοιχους άξονες προτεραιότητας των ΠΕΠ, καταφαίνεται ότι, μεγάλο τμήμα των παρεμβάσεων, αφορά στην αναβάθμιση της αγροτικής οδοποιίας και των συστημάτων ύδρευσης. Επίσης, η υλοποίηση έργων για την ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων, όπως επίσης εγγειοβελτιωτικών και δασικών έργων, αποτελούν μείζονες

προτεραιότητες της πολιτικής για την ανασυγκρότηση της υπαίθρου, οι οποίες προωθούνται σε εθνικό αλλά και σε περιφερειακό επίπεδο.

Εκτός των παραπάνω, μία σειρά δράσεων οι οποίες αναμένεται να συμβάλλουν ουσιαστικά στην αειφόρο ανάπτυξη της υπαίθρου, υλοποιούνται μέσω του τομεακού προγράμματος. Αυτές είναι οι ακόλουθες:

- Καθεστώς ενίσχυσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων⁸⁸
- Ενίσχυση νέων γεωργών⁸⁹
- Δομές στήριξης αγροτικού πληθυσμού
- Μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων
- Ενέργειες πιστοποίησης γεωργικών προϊόντων και προώθησης προϊόντων ποιότητας.
- Εναλλακτικές επενδύσεις σε αγροτικές περιοχές

Ακόλουθα, οι δράσεις οι οποίες εντάσσονται στο Ε.Π. «Αλιεία» και οι οποίες λειτουργούν συμπληρωματικά, ως προς τις δράσεις των ΠΕΠ, αφορούν κυρίως στη μεταποίηση, εμπορία και προώθηση αλιευτικών προϊόντων, στην ενίσχυση των υδατοκαλλιεργειών και στον εκσυγχρονισμό των αλιευτικών λιμένων, σε διάφορες περιοχές της χώρας.

□ Πολιτισμός

Οι παρεμβάσεις του Ε.Π. «Πολιτισμός», ομαδοποιούνται στις ακόλουθες κατηγορίες:

- Μουσεία
- Υποδομές σύγχρονου πολιτισμού κα επικοινωνιακά γεγονότα και
- Ανάπλαση – ανάδειξη και αποκατάσταση των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της χώρας

Ιδιαίτερη βαρύτητα μέσω του τομεακού προγράμματος, δίδεται στην περιφέρεια Αττικής, ενώ ένας σημαντικός αριθμός δράσεων που αφορούν στον αρχαιολογικό χώρο της Ακρόπολης, υλοποιούνται μέσω του περιφερειακού προγράμματος.

Εν τούτοις, στις δράσεις για τη βελτίωση των μουσείων της χώρας και τη σύσταση νέων, εντάσσονται παρεμβάσεις σε περιοχές εκτός Αττικής, όπως ο εκσυγχρονισμός και η επισκευή του αρχαιολογικού μουσείου Θεσσαλονίκης, η επέκταση και ο εκσυγχρονισμός του μουσείου Ηρακλείου, η μελέτη και κατασκευή του νέου μουσείου Πατρών κ.λ.π.. Γενικότερα, οι παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πολιτιστικής

⁸⁸ Υπουργείο Οικονομικών, Στοιχεία ΟΠΣ-ΕΡΓΟΡΑΜΑ, Ενταγμένα Έργα ανά Κατηγορία Ενέργειας

⁸⁹ Η ενέργεια αυτή αφορά το καθεστώς ενισχύσεων πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών και τη βελτίωση της ηλικιακής σύνθεσης του αγροτικού πληθυσμού.

κληρονομιάς, οι οποίες υλοποιούνται μέσω των ΠΕΠ, είναι μικρότερης κλίμακας, σε σχέση με αυτές των ΤΕΠ.

Όσον αφορά τις υποδομές σύγχρονου πολιτισμού, ένας μεγάλος αριθμός τομειακών παρεμβάσεων, αφορούν στην περιφέρεια Αττικής, ενώ οι υπόλοιπες δράσεις περιλαμβάνουν την ανέγερση συνεδριακών και πολιτιστικών κέντρων και την αποκατάσταση χώρων ιστορικής αξίας, στις υπόλοιπες περιφέρειες.

Σε επίπεδο ΠΕΠ, η πλειοψηφία των δράσεων αφορούν στην ανάδειξη και αποκατάσταση των αρχαιολογικών μνημείων και σε μικρότερη κλίμακα τη διαμόρφωση χώρων και την παροχή εξοπλισμού.

□ *Υγεία – Πρόνοια*

Όσον αφορά τον τομέα της υγείας και πρόνοιας, το μεγαλύτερο μέρος των δράσεων υλοποιείται μέσω του τομειακού επιχειρησιακού προγράμματος.

Μέσω του Ε.Π. «Υγεία-Πρόνοια», ιδιαίτερη έμφαση δίδεται σε έργα υποδομής, στην ανάπτυξη δομών στήριξης του ανθρώπινου δυναμικού και στην παροχή συμβουλευτικής πληροφόρησης.

Τα έργα υποδομής, αφορούν κυρίως τα ακόλουθα:

- Προμήθεια – εγκατάσταση ιατροτεχνολογικού και ξενοδοχειακού εξοπλισμού στα διάφορα ΠΕΣΥ της χώρας.
- Βελτίωση – Επέκταση και Εκσυγχρονισμό κτιριακών υποδομών
- Διαμόρφωση και εξοπλισμό εγκαταστάσεων για άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα με ψυχική ασθένεια

Περαιτέρω, η ανάπτυξη δομών υποστήριξης του ανθρώπινου δυναμικού, αφορά κυρίως την ίδρυση-στελέχωση και λειτουργία οικοτροφείων και τη λειτουργία και στελέχωση κέντρων ψυχικής υγείας.

Εξίσου σημαντικές είναι οι δράσεις για την κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού σε θέματα κοινωνικής αποκατάστασης, την παροχή στήριξης σε ψυχικά ασθενείς, αποσυλοποίησης κ.α..

Οι κυριότερες δράσεις των ΠΕΠ, επικεντρώνονται στη λειτουργία των δομών οι οποίες διοικούνται και οργανώνονται σε περιφερειακό επίπεδο, όπως η Βοήθεια στο Σπίτι, τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης (ΚΔΑΠ) και τα Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (ΚΗΦΗ). Άλλες σημαντικές δράσεις αφορούν στην ίδρυση και λειτουργία παιδικών-βρεφονηπιακών σταθμών, στη δημιουργία ιατροκοινωνικών κέντρων και στην προμήθεια ιατροτεχνολογικού εξοπλισμού.

□ **Περιβάλλον**

Η προστασία και η αναβάθμιση του περιβάλλοντος αποτελεί κύρια προτεραιότητα του Ε.Π. «Περιβάλλον». Οι κυριότερες παρεμβάσεις που εντάσσονται στο τομεακό πρόγραμμα, αφορούν:

- Την εκπόνηση σχεδίων για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και καταπολέμησης του θορύβου
- Την προμήθεια εξοπλισμού για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας
- Την αποκατάσταση και η ανάδειξη των περιοχών με υψηλό οικολογικό ενδιαφέρον

Επίσης, στο τομεακό πρόγραμμα, εντάσσονται εξειδικευμένες δράσεις για την ανάπλαση και αξιοποίηση διαφόρων περιοχών, διαχείρισης απορριμμάτων, ενώ περιλαμβάνεται ένας σημαντικός αριθμός μελετών (πολεοδομικών, οριοθέτησης υδατορεμάτων κ.α.)

Σε παρόμοιες κατευθύνσεις κινούνται οι προτεραιότητες που τίθενται για το περιβάλλον, σε περιφερειακό επίπεδο. Η πλειοψηφία των ΠΕΠ, περιλαμβάνει παρεμβάσεις που αφορούν τη διαχείριση των απορριμμάτων, την επεξεργασία λυμάτων, καθώς και έργα αντιπλημμυρικής προστασίας, αποχέτευσης κ.λ.π.

□ **Κοινωνία της Πληροφορίας**

Η πλειοψηφία των δράσεων οι οποίες εντάσσονται στο Ε.Π. «Κοινωνία της Πληροφορίας», αφορούν στον τομέα της ανταγωνιστικότητας. Η υλοποίηση προγραμμάτων εθνικής εμβέλειας, όπως το «Επιχειρείτε Ηλεκτρονικά» και το «Δικτυωθείτε», αναμένεται να δώσουν σημαντική ώθηση στην επιχειρηματικότητα, ενώ σημαντικές είναι οι δράσεις που αφορούν στην προώθηση του ηλεκτρονικού εμπορίου.

Επιπλέον, τα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών, η ανάπτυξη και εφαρμογή συστημάτων πληροφορικής στους δημόσιους φορείς είναι εξίσου καινοτόμες παρεμβάσεις, οι οποίες αφορούν στις υποδομές της ΚτΠ στη Δημόσια Διοίκηση.

Επίσης, σημαντικές είναι οι παρεμβάσεις της ΚτΠ στον τομέα της εκπαίδευσης, οι οποίες κυρίως αφορούν την προμήθεια εξοπλισμού εργαστηρίων πληροφορικής στις διάφορες περιοχές της χώρας, την εφαρμογή προηγμένων τηλεματικών υπηρεσιών, την προμήθεια δικτυακού εξοπλισμού και υποδομών για την ασύρματη σύνδεση σχολικών μονάδων, κ.α.. Ακόλουθα, υποδομές της ΚτΠ εντάσσονται στον τομέα της κατάρτισης, απασχόλησης, στην υγεία και πρόνοια.

Σε επίπεδο ΠΕΠ, ο αριθμός των δράσεων για την ΚτΠ είναι περιορισμένος, κυρίως στον τομέα του περιβάλλοντος και της εκπαίδευσης.

Από τα παραπάνω προκύπτει, ότι η διασφάλιση της συμπληρωματικότητας των δράσεων που αναλαμβάνονται σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο, κρίνεται επιτακτική, ιδιαίτερα σε θέματα ενίσχυσης του ανθρώπινου δυναμικού, όπου είναι απαραίτητη η συνεργασία μεταξύ των φορέων της κεντρικής και της περιφερειακής διοίκησης. Επίσης, σε άλλες περιπτώσεις όπως στον τομέα των υποδομών, παρά τη μικρή κλίμακα των παρεμβάσεων που υλοποιούνται μέσω των ΠΕΠ, είναι απαραίτητη η συνέργια για την αποτελεσματική εφαρμογή της αναπτυξιακής στρατηγικής.

5.4 ΟΜΟΙΟΓΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Λαμβάνοντας υπόψη, τους βασικούς στόχους στους οποίους επικεντρώνεται η αναπτυξιακή στρατηγική των περιφερειών της χώρας, τους άξονες προτεραιότητας και τα μέτρα που χρησιμοποιούνται για την υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής, προκύπτει ότι τα περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα παρουσιάζουν σχετικά υψηλό βαθμό ομοιογένειας.

Η συγκριτική διερεύνηση των αξόνων και μέτρων προτεραιότητας, κατέδειξε ότι, οι αναπτυξιακές προτεραιότητες των ΠΕΠ, επικεντρώνονται στα ακόλουθα σημεία:

- ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των περιφερειών σε διεθνές επίπεδο και της οικονομικής τους βάσης
- ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού
- ανάπτυξη της υπαίθρου
- προστασία της φυσικής & πολιτιστικής κληρονομιάς
- βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των τοπικών κοινωνιών
- ενίσχυση του ρόλου των αστικών κέντρων
- ενίσχυση του παραγωγικού περιβάλλοντος των περιφερειών

Συνεπώς, τα περιφερειακά προγράμματα, εναρμονίζονται με τις βασικές κατευθύνσεις του περιφερειακού προγραμματισμού, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη τις αναπτυξιακές προτεραιότητες των περιφερειών.

Η ομαδοποίηση των αξόνων προτεραιότητας και των κυριότερων τύπων δράσεων που εντάσσονται σε αυτούς, κατέδειξε ότι δεν υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις στις στρατηγικές ανάπτυξης των περιφερειών, οι οποίες κατά κανόνα εμπεριέχουν κοινά μέτρα για την επίτευξη των στόχων. Επίσης, τα περιφερειακά επιχειρησιακά

προγράμματα, παρουσιάζονται αρκετά ολοκληρωμένα, με πλήθος μέτρων και δράσεων, να ενσωματώνονται στους επιμέρους άξονες προτεραιότητας.

Βέβαια, παρά την ομοιογένεια που παρουσιάζουν τα ΠΕΠ, όπως έχει ήδη προκύψει από την ανάλυση που έγινε σε προηγούμενες ενότητες, στα περισσότερα περιφερειακά προγράμματα, εντάσσονται συγκεκριμένοι άξονες προτεραιότητας περισσότερο εξειδικευμένοι, οι οποίοι δεν ενσωματώνονται απόλυτα σε μία από τις παραπάνω κατηγορίες ταξινόμησης. Η διαφοροποίηση αυτή, αποδίδεται κυρίως στις ιδιαιτερότητες και στον ιδιόμορφο χαρακτήρα των προβλημάτων που παρουσιάζουν ορισμένες περιοχές της χώρας. Συνεπώς, η εφαρμογή ειδικής στρατηγικής, για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των συγκεκριμένων αναγκών, επιταχύνοντας με τον τρόπο αυτό την αναπτυξιακή διαδικασία στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές της χώρας, κρίνεται αναγκαία.

Από τα παραπάνω, προκύπτει ότι για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του περιφερειακού προβλήματος, οι πολιτικές που σχεδιάζονται σε επίπεδο περιφερειών, θα πρέπει να συνάδουν με τις γενικές κατευθύνσεις της περιφερειακής πολιτικής -όπως αυτές καθορίζονται σε κεντρικό επίπεδο- ενώ παράλληλα, θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες και στα χαρακτηριστικά που παρουσιάζουν οι περιφέρειες.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Παρά τη συστηματική προσπάθεια που καταβάλλεται τα τελευταία χρόνια, η πρόοδος που έχει σημειωθεί στην άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων, είναι αρκετά περιορισμένη. Ως αποτέλεσμα, η χαμηλή ανταγωνιστικότητα που παρουσιάζουν οι Ελληνικές περιφέρειες, επηρεάζει αρνητικά τους ρυθμούς ανάπτυξης της οικονομίας της χώρας.

Οι περιφερειακές ανισότητες στην Ελλάδα, συνδέονται άμεσα με την ύπαρξη εδαφικών ανισοτήτων και τη δυσχερή γεωμορφολογία συγκεκριμένων περιφερειών. Επίσης, τα διαρθρωτικά προβλήματα, τα οποία κυρίως αφορούν στις αδυναμίες των υφιστάμενων υποδομών και του ανθρώπινου κεφαλαίου, αποτελούν βασικά αίτια της περιορισμένης οικονομικής ανάπτυξης που αντιμετωπίζουν ορισμένες περιοχές.

Ειδικότερα, η ανεπάρκεια των υποδομών, κυρίως στις ορεινές, νησιωτικές και παραμεθόριες περιοχές, δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στη διασύνδεση των περιφερειακών οικονομιών με τα κοντινά αστικά κέντρα, με αποτέλεσμα τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας τους, σε σχετικά χαμηλά επίπεδα. Η αποδυνάμωση του κοινωνικού ιστού, τα έντονα φαινόμενα πληθυσμιακής συρρίκνωσης -στοιχείο που ταλανίζει μεγάλο αριθμό περιοχών- οδηγεί στην έλλειψη επαρκών κινήτρων, για τη διαμόρφωση των κατάλληλων υποδομών και για την παροχή ικανοποιητικού επιπέδου υπηρεσιών, στις υποβαθμισμένες περιοχές της χώρας.

Η μονομερής εξάρτηση της οικονομίας πολλών περιφερειών, από τον πρωτογενή τομέα και το έλλειμμα διαφοροποίησης των οικονομιών τους σε άλλους τομείς δραστηριοτήτων, συμβάλλει στη διατήρηση της πόλωσης μεταξύ των περισσότερο ανεπτυγμένων περιοχών της χώρας και αυτών που βρίσκονται σε λιγότερο ευνοϊκή θέση.

Επίσης, η σχεδόν απόλυτη κυριαρχία των δύο μεγάλων μητροπολιτικών κέντρων -της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης- και κατά δεύτερο λόγο των μεγάλων αστικών κέντρων της περιφέρειας, επιτείνει τις ανισότητες στα επίπεδα ευημερίας και στην κατανομή του εισοδήματος, μεταξύ των Ελληνικών περιφερειών.

Η επάρκεια στις βασικές υποδομές, σε συνδυασμό με την ύπαρξη ενός κατάλληλα καταρτισμένου και με δεξιότητες, ανθρώπινου δυναμικού και η ενίσχυση σε επόμενο στάδιο της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας, αποτελούν τις δύο βασικές συνθήκες που θα πρέπει να ικανοποιούνται, στην προσπάθεια άμβλυνσης των περιφερειακών ανισοτήτων.

Συγκεκριμένα, για τις περιφέρειες της χώρας οι οποίες παρουσιάζουν τα χαμηλότερα επίπεδα ανάπτυξης, έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην αναβάθμιση των υποδομών και στην ενίσχυση των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού. Σε επόμενο στάδιο, θα πρέπει να αναληφθούν οικονομικές δραστηριότητες καινοτόμου χαρακτήρα, οι οποίες θα βασίζονται στη γνώση, στη δυνατότητα πρόσβασης στις τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας (ΤΠΕ) και στην αποτελεσματική χρήση αυτών.

Η ύπαρξη ενός ευέλικτου θεσμικού και διοικητικού πλαισίου, καθίσταται αναγκαία προϋπόθεση για την υλοποίηση των παραπάνω ενεργειών, διευκολύνοντας παράλληλα την ανάληψη πρωτοβουλιών σε τοπικό επίπεδο.

Η βελτίωση των επιπέδων παραγωγικότητας στην εργασία και η αύξηση των ποσοστών απασχόλησης, συνδέονται άμεσα με την ανταγωνιστικότητα. Συνεπώς, απαιτείται η αναβάθμιση του εκπαιδευτικού επιπέδου των απασχολούμενων και η μετάβαση από χαμηλής, σε υψηλής παραγωγικότητας τομείς, όπως ο τομέας των υπηρεσιών και των προηγμένων συλλογικών υπηρεσιών.

Περαιτέρω, στην ανάπτυξη των περιφερειών, δεσπόζουσα θέση κατέχει η ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και της μοναδικότητας της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Με την αξιοποίηση των τοπικών τους πλεονεκτημάτων, οι περιφέρειες θα μπορέσουν να καταστούν σημαντικοί πόλοι έλξης, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, ενώ παράλληλα θα είναι δυνατή η συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού και η προσέλκυση επενδύσεων. Η δυνατότητα εύκολης πρόσβασης και η παροχή ενός ικανοποιητικού επιπέδου υπηρεσιών, συνδέονται άμεσα με την ανάδειξη των τοπικών πλεονεκτημάτων των περιοχών. Επίσης, η προστασία του περιβάλλοντος και η ανάληψη ήπιας μορφής δραστηριοτήτων, αποτελούν βασικές προϋποθέσεις στην αειφόρο ανάπτυξη των περιφερειών.

Συνεπώς, τα ιδιαίτερα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά, δεν θα πρέπει να αποτελέσουν τροχοπέδη στην ανάπτυξη των Ελληνικών περιφερειών, αλλά θα πρέπει να ενσωματωθούν στα συγκριτικά πλεονεκτήματα, της εκάστοτε περιοχής.

Γενικότερα, η διεθνής εμπειρία καταδεικνύει ότι, το μοντέλο της περιφερειακής ανάπτυξης τα τελευταία χρόνια έχει διαφοροποιηθεί σημαντικά, περνώντας από τη φιλοσοφία της «ανάπτυξης για την ανάπτυξη⁹⁰», στην ανάγκη αύξησης της αποδοτικότητας των περιφερειών και κάλυψης των βασικών τους αναγκών. Στην προσπάθεια αυτή, το πρότυπο της ενδογενούς ανάπτυξης θεωρείται το πλέον

⁹⁰ Τοπική Ανάπτυξη, Μία Στρατηγική για τη Δημιουργία Απασχόλησης, Barquero A. V., Βιβλιοθήκη Ινστιτούτου Περιφερειακής Ανάπτυξης, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1991.

κατάλληλο για την ενδυνάμωση του ρόλου των περιφερειών, συμβάλλοντας ιδιαίτερα στην ορθολογική χρήση των διαθέσιμων πόρων και στη στήριξη της τοπικής επιχειρηματικότητας.

Θα πρέπει να σημειωθεί, ότι η περιφερειακή πολιτική της προγραμματικής περιόδου 2000-2006, παρουσιάζεται αρκετά ολοκληρωμένη, ενώ επικεντρώνεται κυρίως στην ανάδειξη της θέσης των περιφερειών και στη μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων. Επίσης, η ανάπτυξη των μητροπολιτικών, νησιωτικών και ορεινών περιοχών και η άρση της απομόνωσης των παραμεθόριων περιοχών, εντάσσονται στις κύριες προτεραιότητες του περιφερειακού προγραμματισμού.

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, στους άξονες προτεραιότητας των περιφερειακών προγραμμάτων, αλλά και στα τομεακά προγράμματα, εντάσσεται ένας σημαντικός αριθμός μέτρων και δράσεων, κάποιιοι από τους οποίους εξειδικεύονται, προκειμένου η περιφερειακή πολιτική να ανταποκριθεί ικανοποιητικά στις ανάγκες και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που παρουσιάζουν οι περιφέρειες της χώρας. Γενικά, τα περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα, παρουσιάζονται αρκετά ομοιογενή.

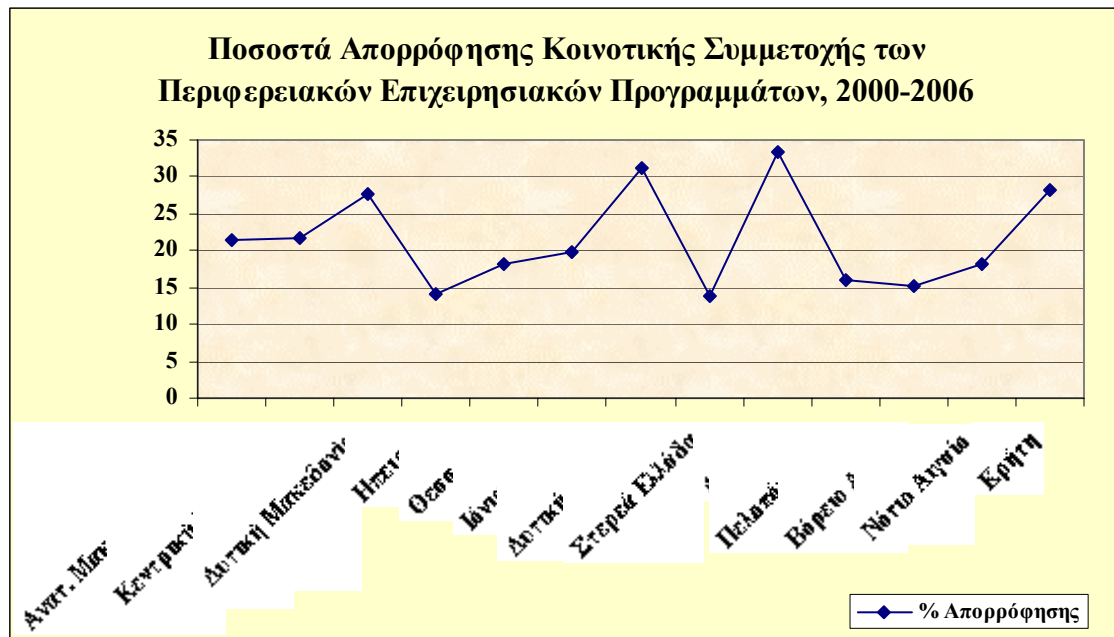
Επίσης, μέσα από το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης και ειδικότερα μέσω των κονδυλίων που διοχετεύονται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία, παρέχονται σημαντικές δυνατότητες για την ενίσχυση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας.

Για το λόγο αυτό, απαιτείται ο συνδυασμός της σημαντικής κοινοτικής χρηματοδότησης, με τη χάραξη αποτελεσματικής πολιτικής αναπτυξιακού χαρακτήρα σε εθνικό επίπεδο, έτσι ώστε να η χώρα να μπει σε τροχιά οικονομικής ανόδου και ευημερίας. Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα, αποτελεί η περίπτωση της Ιρλανδίας, η οποία τα τελευταία χρόνια βιώνει έντονους ρυθμούς οικονομικής ανάκαμψης.

Επομένως, ιδιαίτερη βαρύτητα θα πρέπει να δοθεί, στην ικανότητα απορρόφησης των κονδυλίων, τα οποία διοχετεύονται μέσω των επιχειρησιακών προγραμμάτων, στις περιφέρειες. Η προηγούμενη αλλά και η τωρινή εμπειρία, καταδεικνύει την αδυναμία ορισμένων περιφερειών, να ανταποκριθούν στο σχεδιασμό και στους στόχους που τέθηκαν σε αρχικό στάδιο, στα πλαίσια την αναπτυξιακής τους στρατηγικής.

Στοιχεία κοινοτικών εισροών έως το 2004, παρουσιάζονται στο διάγραμμα που ακολουθεί⁹¹. Όπως προκύπτει, οι περιφέρειες Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδας, εμφανίζουν τα χαμηλότερα ποσοστά απορρόφησης κοινοτικών κονδυλίων, τα οποία δεν υπερβαίνουν το 15% της συνολικής κοινοτικής συμμετοχής στα ΠΕΠ.

⁹¹ Στοιχεία Υπουργείου Οικονομικών, ΟΠΣ Εργόγραμμα.

Διάγραμμα 6.1

Λαμβάνοντας υπόψη, ότι η έως τώρα ικανοποιητική πορεία του Γ' ΚΠΣ, οφείλεται κατά κύριο λόγο στην ολοκλήρωση των μεγάλων έργων των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων⁹², κρίνεται σκόπιμο να επιταχυνθούν οι ρυθμοί υλοποίησης των παρεμβάσεων.

Επίσης, οι ενέργειες που υλοποιούνται δεν θα πρέπει να είναι αποσπασματικές, αλλά να εναρμονίζονται πλήρως με τις στρατηγικές περιφερειακής ανάπτυξης. Λόγω κυρίως των μεγάλων αναγκών που παρουσιάζει η χώρα, θα πρέπει να διασφαλίζεται ο αναπτυξιακός χαρακτήρας των παρεμβάσεων και η μη κατασπατάληση των πόρων, σε έργα μικρότερης εμβέλειας και αμφίβολης αναπτυξιακής απόδοσης. Επομένως, η ικανοποίηση στο μέγιστο δυνατό βαθμό, της σχέσης κόστους-οφέλους, αποτελεί βασική προϋπόθεση στην αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων από την Ένωση.

Από τα παραπάνω, καταφαίνεται ότι για την η αειφόρο ανάπτυξη των περιοχών, στοιχείο το οποίο θα πρέπει να διατρέχει το σύνολο του περιφερειακού προγραμματισμού, απαιτείται η ύπαρξη μεγαλύτερης συνεκτικότητας, μεταξύ των τομεακών πολιτικών και της πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης. Με τον τρόπο αυτό, εξασφαλίζεται η συνέργια και η συμπληρωματικότητα των δράσεων, οι οποίες αναλαμβάνονται στα διάφορα επίπεδα λήψης αποφάσεων.

⁹² Εθνική Συνομοσπονδία Ελληνικού Εμπορίου, Αγώνας Δρόμου για το Γ' ΚΠΣ, 29 Ιουλίου 2004, Αθήνα, Πηγή: Εφημερίδα Κέρδος

Εξίσου απαραίτητη, κρίνεται η σύμπραξη των αρμόδιων φορέων, σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, στις φάσεις σχεδιασμού και υλοποίησης της περιφερειακής πολιτικής.

Ειδικότερα, η εταιρικότητα και η προώθηση της συνεργασίας, αποτελούν μείζονος σημασίας προτεραιότητες της κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής, οι οποίες θα πρέπει να ενσωματώνονται στο σύνολο των ενεργειών, που αναλαμβάνονται σε περιφερειακό επίπεδο. Η εμπειρία των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων, καταδεικνύει ότι είναι απαραίτητη η σύναψη εταιρικών σχέσεων και συνεργασιών, για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του περιφερειακού προβλήματος.

Στη διαδικασία αυτή, ιδιαίτερα σημαντικός αποδεικνύεται ο ρόλος των μηχανισμών υλοποίησης, εφαρμογής, αξιολόγησης και ελέγχου, των δράσεων που υλοποιούνται περιφερειακά. Ουσιαστικά, η προσπάθεια άμβλυνσης των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων, δεν θα πρέπει να περιορίζεται στο σχεδιασμό ολοκληρωμένων προγραμμάτων, αλλά θα πρέπει να συνοδεύεται από τους κατάλληλους μηχανισμούς, οι οποίοι θα λειτουργούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να διασφαλίζεται η επιτυχή υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής.

Οι ανακατατάξεις που θα προκύψουν με την επερχόμενη διεύρυνση της Ε.Ε., θα πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη στη χάραξη της περιφερειακής πολιτικής, στη νέα προγραμματική περίοδο. Ειδικότερα, το μέσο κ.κ. ΑΕΠ της Ε.Ε.-25, θα είναι πολύ χαμηλότερο του αντίστοιχου κοινοτικού μέσου όρου της Ε.Ε.-15. Ως αποτέλεσμα, ορισμένες περιφέρειες της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων και Ελληνικών, θα απενταχθούν από τις περιοχές του Στόχου 1⁹³, παρά το γεγονός ότι θα εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν διαρθρωτικά προβλήματα του ίδιου βάρους.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι σε ευρωπαϊκό επίπεδο και με τα νέα δεδομένα που δημιουργούνται λόγω της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το πλέον ικανοποιητικό σενάριο που αναμένεται να εφαρμοσθεί για την οικονομική και κοινωνική σύγκλιση, είναι αυτό του πολυκεντρισμού⁹⁴. Βασική φιλοσοφία του σεναρίου αποτελεί η προώθηση της Συνοχής, όπως προσεγγίζεται μέσω του Στόχου 1, με την παράλληλη προώθηση των πολιτικών της Ένωσης, που αφορούν στην αύξηση της απασχόλησης και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, σε εθνικό και διακρατικό επίπεδο.

⁹³ Εφόσον δεν επέλθει καμία αλλαγή στα κριτήρια επιλεξιμότητας του Στόχου 1.

⁹⁴ Διεύρυνση και Περιφερειακή Ανάπτυξη, Χυτοπούλου Ελένη, Τόπος, Επιθεώρηση Χωρικής Ανάπτυξης, Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος, 17/2001.

Ανακεφαλαιώνοντας, στην αποτελεσματική αντιμετώπιση του περιφερειακού προβλήματος, ιδιαίτερη σημασία έχει ο τρόπος κατανομής των οικονομικών δραστηριοτήτων στις χωρικές ενότητες της χώρας και οι μηχανισμοί που ενεργοποιούνται, για την μεγιστοποίηση της αποδοτικότητας στις επιμέρους περιφέρειες. Επίσης, η προσέλκυση ξένων επενδύσεων παράλληλα με την εφαρμογή στρατηγικών ανάπτυξης, οι οποίες στηρίζονται στην αξιοποίηση των ιδίων πόρων και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιοχών, στη βάση της ενδογενούς ανάπτυξης, θα αποτελέσουν τον κινητήριο μοχλό στην αναπτυξιακή διαδικασία των περιφερειών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- BARQUERO, A. V. [1991], *Τοπική Ανάπτυξη, Μία Στρατηγική για τη Δημιουργία Απασχόλησης*, Βιβλιοθήκη Ινστιτούτου Περιφερειακής Ανάπτυξης, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- BEUTEL, J.[2002], «The economic impact of objective 1 interventions in the period 2000-2006», *Final Report to the Directorate General for Regional Policies*, May, Germany.
- EUROPEAN COMMISSION [2004], *Bulletin of the European Union*, Τεύχος 1/2.
- EUROPEAN COMMISSION, [2003], *Regions: Statistical Yearbook 2003*.
- EUROPEAN COMMISSION, *The European Structural Funds(2000-2006), Ελλάδα (Greece)*.
- INFOREGIO PANORAMA [2001], «Διευκρίνιση των ρόλων στην αποκεντρωμένη διαχείριση των Διαρθρωτικών Ταμείων», *Τριμηνιαίο Περιοδικό των Φορέων Περιφερειακής Ανάπτυξης της Ε.Ε.*, Απρίλιος.
- INFOREGIO PANORAMA [2001], «Η ανταγωνιστικότητα στην Ελλάδα», *Τριμηνιαίο Περιοδικό των Φορέων Περιφερειακής Ανάπτυξης της Ε.Ε.*, Απρίλιος.
- IOANNIDES, Y., PETRAKOS, G., [2000], «Regional disparities in Greece: The performance of Crete, Peloponnese and Thessaly», *Elb Papers*, Vol. 5, No 1.
- KONSOLAS, N., PAPADASKALOPOULOS A., PLASKOVITIS I. [2002], «Regional Development in Greece», Springer.
- MASSEY, D. [1979], «Με ποια έννοια περιφερειακό πρόβλημα», *Περιφερειακή Ανάπτυξη και Πολιτική, Κείμενα από τη Διεθνή Εμπειρία*, Εξάντας, 1992.
- REGIONAL POLICY - INFOREGIO, «Objective 1: Supporting Development in the Less Prosperous Regions».
- ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ, Ε. [1995], *Οι Περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Η Εξέλιξη της Περιφερειακής Πολιτικής από τη Συνθήκη της Ρώμης έως το Maastricht*, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα.
- ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ, Γ., ΜΠΙΛΑ, Α. [1995], *Περιφερειακές Ανισότητες και Πολιτικές Περιφερειακής Ανάπτυξης στην Ελλάδα 1971-1991*, Κέντρο Έρευνας Περιφερειακής Ανάπτυξης «Ιερώνυμος Πίντος», Αθήνα.
- ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ, [2004], «Αγώνας Δρόμου για το Γ' ΚΠΣ, 29 Ιουλίου 2004», *Εφημερίδα Κέρδος*, Αθήνα.

- ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ, Περιφερειακοί Λογαριασμοί 1995-2002.
- ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ, Στοιχεία Απογραφής ετών 1981,1991 2001.
- ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ, Στοιχεία ΑΕΠ και κ.κ. ΑΕΠ 1981,1991 2001.
- ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ, *Η Ελλάδα σε Αριθμούς*, 2003.
- ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ, ΓΔ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, *Αναθεωρημένοι Προσανατολισμοί για τα προγράμματα της περιόδου 2000-2006*. Ιστότοπος: <http://europa.eu.int/scadplus>
- ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ, ΓΔ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, *Η μεταρρύθμιση της διαρθρωτικής πολιτικής*, Ιστότοπος: <http://europa.eu.int/scadplus/leg/lvb/160013.htm>
- ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ, ΓΔ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, *Κοινή Ονοματολογία των Εδαφικών Στατιστικών Μονάδων*.
- ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ [2004], *Τρίτη Έκθεση για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή, Νέα Εταιρική Σχέση για τη Συνοχή, Σύγκλιση -Ανταγωνιστικότητα- Συνεργασία*, Φεβρουάριος.
- ΖΩΠΟΥΝΙΔΗΣ, Κ., ΓΑΓΑΝΗΣ, Χ., ΠΑΣΙΟΥΡΑΣ, Φ. [2004], «Μακροοικονομικά Μεγέθη και Περιφερειακή Ανάπτυξη, *Εργαστήρια Συστημάτων Χρηματοοικονομικής Διοίκησης*, ICAP, 15/03.
- ΚΑΣΤΑΝΗ, Κ., ΣΚΑΡΑΜΑΓΚΑ, Β. [1997], *Η Περιφερειακή Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την Ε.Ο.Κ. στην Ο.Ν.Ε.*, Κέντρο Έρευνας Περιφερειακής Ανάπτυξης «Ιερώνυμος Πίντος», Αθήνα.
- ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ (ΚΕΠΕ) [2004], *Οικονομικές Εξελίξεις*, Τεύχος 5, Απρίλιος.
- ΚΟΝΣΟΛΑΣ, Ι.Ν., [1997], *Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- ΚΟΥΤΡΗΣ, Α. [1985], *Περιφερειακά Προβλήματα και Παρεμβάσεις στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Η Περίπτωση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- ΝΟΜΟΙ [2004], *Η Οικονομική και Κοινωνική Φυσιογνωμία των 52 Νομών και 13 Περιφερειών*, Σύνθεση διαχρονικών σειρών βασικών δεδομένων, All Media Publications, Αθήνα.
- ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ (ΟΚΕ) [1998], *Συνοπτικό Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000-2006*, Γνώμη της ΟΚΕ, Δεκέμβριος.

- ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ (ΟΚΕ) [2002], *Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα 2000-2006 Γ' ΚΠΣ*, Γνώμη της ΟΚΕ, Απρίλιος, Αθήνα.
- ΠΑΠΑΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ, Δ.Α. [2000], *Μέθοδοι Περιφερειακής Ανάλυσης*, Αθήνα.
- ΠΑΠΑΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ, Δ.Α., *Πρότυπα και Πολιτικές Περιφερειακής Ανάπτυξης*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- ΠΑΠΑΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ, Δ.Α., ΧΡΙΣΤΟΦΑΚΗΣ Μ. [2002], *Περιφερειακός Προγραμματισμός*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- ΠΑΠΑΔΑΣΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ, Α., [1990], *Βασικές Μέθοδοι Περιφερειακής Ανάλυσης*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- ΣΤΑΪΚΟΥΡΑΣ, Χ. [2003], «*Οι αβεβαιότητες της οικονομίας και η μαγική εικόνα της ανάπτυξης*», *Δημοσιεύσεις Ινστιτούτου Κωνσταντίνος Καραμανλής*.
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, *Συνοπτικό Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000-2006* [1998], Διυπουργική Ομάδα Σχεδιασμού Αναπτυξιακού Προγράμματος 2000-2006, Δεκέμβριος.
- ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗΣ, Κ., [1992], «*Βασικές Προσεγγίσεις στις Θεωρίες και Πολιτικές*», *Περιφερειακή Ανάπτυξη και Πολιτική, Κείμενα από τη Διεθνή Εμπειρία*, Εκδόσεις Εξάντας.
- ΧΡΙΣΤΟΦΑΚΗΣ, Μ. [2001], *Τοπική Ανάπτυξη και Περιφερειακή Πολιτική*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- ΧΥΤΟΠΟΥΛΟΥ, Ε., [2001], «*Διεύρυνση και Περιφερειακή Ανάπτυξη*», *Τόπος, Επιθεώρηση Χωρικής Ανάπτυξης, Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος*, Τεύχος 17.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ:

- ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ 2000-2006, Ιστότοπος: <http://www.hellaskps.gr>
- ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ, Ιστότοπος: <http://www.statistics.gr>
- ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΔΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ, ΛΙΜΑΝΙΑ, ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, Ιστότοπος: <http://www.epoalaa.gr>
- ΕΡΓΟΡΑΜΑ, Χρηματοδοτικά Στοιχεία ΚΠΣ 2000-2006, Ιστότοπος: <http://www.mnec.gr/ergorama>
- ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ, ΓΔ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, Ιστότοπος: http://europa.eu.int/comm/regional_policy

- ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ 2000-2006. Ιστότοπος: <http://www.eydamth.gr/pep.htm>
- ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 2000-2006. Ιστότοπος: <http://www.pepdym.gr>
- ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ 2000-2006. Ιστότοπος: <http://www.thessalia.gr/pep>
- ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΗΠΕΙΡΟΥ 2000-2006, Ιστότοπος: <http://www.peproe.gr>
- ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2000-2006. Ιστότοπος: <http://www.dytikiellada.gr/pep.htm>
- ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2000-2006. Ιστότοπος: http://www.stereaellada.gr/per_perifereia.htm
- ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ 2000-2006. Ιστότοπος: <http://www.northaegean.gr>
- ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ 2000-2006. Ιστότοπος: http://www.notioaigaio.gr/analytiko_keimeno.asp
- ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΤΤΙΚΗΣ 2000-2006, Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Αττικής, Απρίλιος 2001, Αθήνα. Ιστότοπος: <http://www.pepatt.gr>
- ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ, Ιστότοπος: http://www.crete_region.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. ΕΚΤΑΣΗ, ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 1981,1991 & 2001										
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ /ΝΟΜΟΙ	ΕΚΤΑΣΗ (Τ.ΧΑΜ.)	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			% ΜΕΤΑΒΟΛΗ			ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ		
		1981	1991	2001	81-91	91-01	81-01	1981	1991	2001
Ανατ. Μακεδονίας & Θράκης	14.154	575.210	570.496	611.067	-0,82	7,11	6,23	40,60	40,32	43,20
N. Ροδόπης	2.543	107.957	103.190	110.828	-4,42	7,40	2,66	42,45	40,66	43,6
N. Δράμας	3.468	94.772	96.554	103.975	1,88	7,69	9,71	27,33	27,91	30
N. Έβρου	4.239	148.486	143.752	149.354	-3,19	3,90	0,58	35,03	33,92	35,2
N. Καβάλας	2.110	135.218	135.937	145.054	0,53	6,71	7,27	64,08	64,37	68,7
N. Ξάνθης	1.794	88.777	91.063	101.856	2,57	11,85	14,73	49,49	50,71	56,8
Κεντρική Μακεδονία	19.132	1.602.893	1.710.513	1.874.214	6,71	9,57	16,93	83,78	89,3	97,9
N. Θεσσαλονίκης	3.687	871.581	946.864	1.057.825	8,64	11,72	21,37	236,39	257	287,2
N. Ημαθίας	1.699	133.750	139.934	143.618	4,62	2,63	7,38	78,72	82	84,4
N. Κιλκίς	2.520	81.562	81.710	89.056	0,18	8,99	9,19	32,37	32	35,4
N. Πέλλας	2.509	132.386	138.761	145.797	4,82	5,07	10,13	52,76	55,2	58,2
N. Πιερίας	1.515	106.859	116.763	129.846	9,27	11,20	21,51	70,53	77,1	85,7
N. Σερρών	3.951	196.247	192.828	200.916	-1,74	4,19	2,38	49,5	49	50,6
N. Χαλκιδικής	3.251	80.508	93.653	107.156	16,33	14,42	33,10	27,1	32	32,9
Δυτική Μακεδονία	9.441	289.071	293.015	301.522	1,36	2,90	4,31	30,62	31,03	31,9
N. Κοζάνης	3.514	147.051	150.386	155.324	2,27	3,28	5,63	41,85	42,7	44,2
N. Γρεβενών	2.289	36.421	36.797	37.947	1,03	3,13	4,19	15,91	16,2	16,6
N. Καστοριάς	1.713	53.169	52.685	53.483	-0,91	1,51	0,59	30,9	30,7	31,1
N. Φλώρινας	1.925	52.430	53.147	54.768	1,37	3,05	4,46	27,3	27,5	28,5
Ηπείρος	9.207	324.541	339.728	353.920	4,68	4,18	9,05	35,3	36,9	38,4
N. Ιωαννίνων	4.997	147.304	158.193	170.239	7,39	7,61	15,57	29,48	32	34,1
N. Άρτης	1.660	80.044	78.719	78.134	-1,66	-0,74	-2,39	48,22	47,52	47
N. Θεσπρωτίας	1.512	41.278	44.188	46.091	7,05	4,31	11,66	27,2	29,2	30,4
N. Πρεβέζης	1.038	55.915	58.628	59.456	4,85	1,41	6,33	53,87	56,9	57,3
Θεσσαλία	14.030	695.654	734.846	753.888	5,63	2,59	8,37	49,58	52,4	53,7
N. Λαρίσης	5.381	254.295	270.612	279.305	6,42	3,21	9,84	47,26	50	51,9
N. Καρδίτσας	2.637	124.930	126.854	129.541	1,54	2,12	3,69	47,38	48,02	49,1
N. Μαγνησίας	2.630	182.222	198.434	206.995	8,90	4,31	13,59	69,1	75	78,5
N. Τρικάλων	3.382	134.207	138.946	138.047	3,53	-0,65	2,86	39,68	41,03	40,08
Ιόνια Νησιά	2.309	182.651	193.734	212.984	6,07	9,94	16,61	79,2	84	92,3
N. Κερκύρας	641	99.477	107.592	111.975	8,16	4,07	12,56	155,19	168	174,7
N. Ζακύνθου	409	30.014	32.557	39.015	8,47	19,84	29,99	73,9	80	96,1
N. Κεφαλληνίας	905	31.297	32.474	39.488	3,76	21,60	26,17	34,58	35,7	43,7
N. Λευκάδας	354	21.863	21.111	22.506	-3,44	6,61	2,94	61,4	59	63,2
Δυτική Ελλάδα	11.343	655.262	707.687	740.506	8,00	4,64	13,01	57,7	62,4	65,2
N. Αχαΐας	3.274	275.193	300.078	322.789	9,04	7,57	17,30	84,05	92	98,7
N. Αιτωλ/ρνανίας	5.448	219.764	228.180	224.429	3,83	-1,64	2,12	40	42	41,1
N. Ηλείας	2.621	160.305	179.429	193.288	11,93	7,72	20,58	61,16	69	73,8

..συνέχεια

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. ΕΚΤΑΣΗ, ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 1981,1991 & 2001										
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ/ ΝΟΜΟΙ	ΕΚΤΑΣΗ (Τ.ΧΑΜ.)	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			% ΜΕΤΑΒΟΛΗ			ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ		
		1981	1991	2001	81-91	91-01	81-01	1981	1991	2001
Στερεά Ελλάδα	15.549	537.984	582.280	605.329	8,23	3,96	12,52	34,6	37,39	38,9
Ν. Φθιώτιδας	4.439	161.995	171.274	178.771	5,73	4,38	10,36	36,49	38,52	40,3
Ν. Βοιωτίας	2.947	117.175	134.108	131.085	14,45	-2,25	11,87	39,76	45,4	44,4
Ν. Ευβοίας	4.170	188.410	208.408	215.136	10,61	3,23	14,19	45,18	50,2	51,6
Ν. Ευρυτανίας	1.871	26.182	24.307	32.053	-7,16	31,87	22,42	13,99	12,99	17,1
Ν. Φωκίδας	2.122	44.222	44.183	48.284	-0,09	9,28	9,19	20,84	20,7	22,8
Αττική	3.807	3.369.424	3.523.407	3.761.810	4,57	6,77	11,65	884,8	925,3	987,9
Περιφ. Πρωτεύουσας	427	3.038.245	3.072.922	3.206.280	1,14	4,34	5,53	6648	6724	7015,9
Υπόλ. Αττικής	3.380	331.179	450.485	555.530	36,02	23,32	67,74	99	134	165,8
Πελοπόννησος	15.483	577.030	607.428	638.942	5,27	5,19	10,73	37,27	39,24	41,2
Ν. Αρκαδίας	4.419	107.932	105.309	102.035	-2,43	-3,11	-5,46	24,42	24	23,1
Ν. Αργολίδας	2.153	93.020	97.636	105.770	4,96	8,33	13,71	43,2	45,2	49,1
Ν. Κορινθίας	2.289	123.042	141.823	154.624	15,26	9,03	25,67	53,75	62	67,5
Ν. Λακωνίας	3.633	93.218	95.696	99.637	2,66	4,12	6,89	25,6	26	27,4
Ν. Μεσσηνίας	2.989	159.818	166.964	176.876	4,47	5,94	10,67	53,47	55,9	59,1
Βόρειο Αιγαίο	3.840	195.004	199.231	206.121	2,17	3,46	5,70	50,78	51,91	53,7
Ν. Λέσβου	2.154	104.620	105.082	109.118	0,44	3,84	4,30	48,57	48,66	50,7
Ν. Σάμου	780	40.519	41.965	43.595	3,57	3,88	7,59	52,1	53,8	56
Ν. Χίου	906	49.865	52.184	53.408	4,65	2,35	7,11	55,2	58	59,1
Νότιο Αιγαίο	5.278	233.529	257.481	302.686	10,26	17,56	29,61	44,2	48,7	57,3
Ν. Κυκλάδων	2.573	88.458	94.005	112.615	6,27	19,80	27,31	34,38	37	43,8
Ν. Δωδεκανήσου	2.705	145.071	163.476	190.071	12,69	16,27	31,02	53,5	60	70
Κρήτη	8.337	502.165	540.054	601.131	7,55	11,31	19,71	60,23	64,8	72,1
Ν. Ηρακλείου	2.637	243.622	264.906	292.489	8,74	10,41	20,06	92,39	100	110,7
Ν. Λασιθίου	1.821	70.053	71.279	76.319	1,75	7,07	8,94	38,47	39	41,9
Ν. Ρεθύμνου	1.499	62.634	70.095	81.936	11,91	16,89	30,82	41,78	47	54,8
Ν. Χανίων	2.380	125.856	133.774	150.387	6,29	12,42	19,49	52,88	56	63,3
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	131.910	9.740.418	10.259.900	10.964.120	5,33	6,86	12,56	73,8	77,8	83,1

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟ (εκατ. δρχ.)						
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ /ΝΟΜΟΙ	1981	%	1991	%	2001	%
Ανατ. Μακεδονίας & Θράκης	94.322	5,23	537.374	4,99	1.932.218	4,33
N. Ροδόπης	13.973	0,77	69.175	0,64	280.831	0,63
N. Δράμας	14.140	0,78	98.768	0,92	291.302	0,65
N. Έβρου	21.845	1,21	129.683	1,20	533.119	1,19
N. Καβάλας	31.166	1,73	164.948	1,53	490.580	1,10
N. Ξάνθης	13.198	0,73	74.800	0,69	336.386	0,75
Κεντρική Μακεδονία	288.763	16,01	1.788.790	16,59	7.699.220	17,26
N. Θεσσαλονίκης	156.795	8,69	1.028.964	9,55	5.201.718	11,66
N. Ημαθίας	28.082	1,56	153.673	1,43	479.065	1,07
N. Κιλκίς	13.983	0,78	86.881	0,81	278.627	0,62
N. Πέλλας	28.313	1,57	146.581	1,36	434.412	0,97
N. Περίας	16.825	0,93	107.495	1,00	370.858	0,83
N. Σερρών	28.568	1,58	165.582	1,54	529.023	1,19
N. Χαλκιδικής	16.197	0,90	99.614	0,92	405.517	0,91
Δυτική Μακεδονία	50.415	2,79	321.097	2,98	1.252.149	2,81
N. Κοζάνης	30.249	1,68	207.893	1,93	748.208	1,68
N. Γρεβενών	4.401	0,24	26.888	0,25	112.077	0,25
N. Καστοριάς	7.275	0,40	38.354	0,36	193.550	0,43
N. Φλώρινας	8.490	0,47	47.962	0,44	198.314	0,44
Ήπειρος	47.315	2,62	244.436	2,27	1.097.453	2,46
N. Ιωαννίνων	22.283	1,24	115.045	1,07	595.719	1,34
N. Άρτης	10.475	0,58	51.973	0,48	194.841	0,44
N. Θεσπρωτίας	5.825	0,32	30.096	0,28	126.760	0,28
N. Πρεβέζης	8.732	0,48	47.322	0,44	180.133	0,40
Θεσσαλία	125.101	6,93	744.705	6,91	2.730.336	6,12
N. Λαρίσης	47.482	2,63	267.782	2,48	423.278	0,95
N. Καρδίτσας	21.574	1,20	134.045	1,24	1.043.648	2,34
N. Μαγνησίας	36.157	2,00	233.099	2,16	801.815	1,80
N. Τρικάλων	19.888	1,10	109.779	1,02	461.595	1,03
Ιόνια Νησιά	29.988	1,66	183.123	1,70	762.648	1,71
N. Κερκύρας	16.283	0,90	107.916	1,00	430.994	0,97
N. Ζακύνθου	5.071	0,28	32.276	0,30	113.717	0,25
N. Κεφαλληνίας	5.703	0,32	27.470	0,25	129.721	0,29
N. Λευκάδας	2.931	0,16	15.461	0,14	88.216	0,20
Δυτική Ελλάδα	110.774	6,14	639.168	5,93	2.321.446	5,20
N. Αχαΐας	47.367	2,63	284.249	2,64	1.125.829	2,52
N. Αιτωλ/ρνανίας	36.400	2,02	205.878	1,91	711.989	1,60
N. Ηλείας	27.007	1,50	149.041	1,38	483.628	1,08
Στερεά Ελλάδα	132.301	7,33	718.558	6,67	3.232.649	7,25
N. Φθιώτιδας	32.918	1,82	180.024	1,67	774.514	1,74
N. Βοιωτίας	43.820	2,43	238.933	2,22	1.314.082	2,95
N. Ευβοίας	42.886	2,38	237.454	2,20	876.113	1,96
N. Ευρυτανίας	3.596	0,20	18.689	0,17	86.384	0,19
N. Φωκίδας	9.081	0,50	43.458	0,40	181.556	0,41

...συνέχεια

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΞΕΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟ						
<i>(εκατ. δρχ.)</i>						
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ /ΝΟΜΟΙ	1981	%	1991	%	2001	%
Αττική	661.015	36,64	3.936.739	36,52	16.816.842	37,69
Πελοπόννησος	116.166	6,44	612.432	5,68	2.305.715	5,17
N. Αρκαδίας	19.645	1,09	98.836	0,92	413.154	0,93
N. Αργολίδας	20.843	1,16	102.953	0,96	372.306	0,83
N. Κορινθίας	30.471	1,69	191.331	1,78	771.198	1,73
N. Λακωνίας	15.677	0,87	74.382	0,69	268.995	0,60
N. Μεσσηνίας	29.530	1,64	144.930	1,34	480.062	1,08
Βόρειο Αιγαίο	25.767	1,43	147.236	1,37	755.930	1,69
N. Λέσβου	14.400	0,80	80.738	0,75	430.875	0,97
N. Σάμου	5.439	0,30	33.540	0,31	151.421	0,34
N. Χίου	5.928	0,33	32.958	0,31	173.634	0,39
Νότιο Αιγαίο	41.458	2,30	302.243	2,80	1.360.293	3,05
N. Κυκλάδων	17.414	0,97	104.423	0,97	458.284	1,03
N. Δωδεκανήσου	24.044	1,33	197.820	1,84	902.009	2,02
Κρήτη	80.796	4,48	603.266	5,60	2.346.551	5,26
N. Ηρακλείου	38.777	2,15	308.528	2,86	1.095.227	2,45
N. Λασιθίου	13.694	0,76	82.129	0,76	341.277	0,76
N. Ρεθύμνου	9.472	0,53	71.371	0,66	313.995	0,70
N. Χανίων	18.853	1,04	141.238	1,31	596.052	1,34
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	1.804.181	100,00	10.779.167	100,00	44.613.450	100,00

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟ (εκατ. δρχ., τρέχουσες τιμές)			
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ /ΝΟΜΟΙ	1981	1991	2001
Ανατ. Μακεδονίας & Θράκης	164.167	949.580	3.223.211
N. Ροδόπης	129.578	679.173	2.523.688
N. Δράμας	149.370	1.022.956	2.843.996
N. Έβρου	147.292	359.633	3.789.263
N. Καβάλας	230.749	1.210.968	3.458.832
N. Ξάνθης	148.334	832.133	3.258.323
Κεντρική Μακεδονία	180.356	1.044.169	4.093.605
N. Θεσσαλονίκης	180.102	1.085.595	4.778.803
N. Ημαθίας	210.198	1.095.559	3.356.372
N. Κιλκίς	171.635	1.079.578	3.287.285
N. Πέλλας	214.110	1.053.777	3.005.687
N. Περίας	157.630	911.759	2.932.194
N. Σερρών	145.737	856.234	2.718.487
N. Χαλκιδικής	201.414	1.049.328	4.171.428
Δυτική Μακεδονία	174.602	1.093.387	4.254.452
N. Κοζάνης	205.938	1.380.709	4.850.462
N. Γρεβενών	120.974	721.174	3.440.478
N. Καστοριάς	136.938	728.906	3.613.569
N. Φλώρινας	162.114	901.547	3.677.794
Ηπειρος	145.956	716.412	3.269.905
N. Ιωαννίνων	151.444	724.714	3.715.302
N. Άρτης	131.014	658.627	2.651.656
N. Θεσπρωτίας	141.277	674.335	2.907.740
N. Πρεβέζης	156.343	803.327	3.094.697
Θεσσαλία	180.037	1.013.246	3.684.182
N. Λαρίσης	186.933	989.947	3.691.285
N. Καρδίτσας	172.885	1.055.386	3.516.708
N. Μαγνησίας	198.649	1.137.780	3.912.228
N. Τρικάλων	148.358	790.520	3.469.309
Ιόνια Νησιά	164.369	959.778	3.627.460
N. Κερκύρας	163.672	1.031.278	3.872.328
N. Ζακύνθου	169.147	990.876	2.906.653
N. Κεφαλληνίας	182.429	846.328	3.422.086
N. Λευκάδας	134.215	731.945	4.025.922
Δυτική Ελλάδα	169.245	901.014	3.212.883
N. Αχαΐας	172.319	943.947	3.520.196
N. Αιτωλ/ρνανίας	165.821	900.917	3.246.215
N. Ηλείας	168.664	829.871	2.637.098

...συνέχεια

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ			
ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟ (εκατ. δρχ., τρέχουσες τιμές)			
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ /ΝΟΜΟΙ	1981	1991	2001
Στερεά Ελλάδα	246.200	1.223.232	5.792.281
N. Φθιώτιδας	203.435	1.045.664	4.574.775
N. Βοιωτίας	374.396	1.761.395	10.600.599
N. Ευβοίας	227.880	1.132.740	4.224.369
N. Ευρυτανίας	137.502	752.356	4.419.071
N. Φοκίδας	205.584	962.497	4.791.787
Αττική	196.404	1.118.458	4.308.112
Πελοπόννησος	201.546	1.001.633	3.854.982
N. Αρκαδίας	182.013	932.484	4.532.036
N. Αργολίδας	224.070	1.051.986	3.633.530
N. Κορινθίας	247.929	1.330.850	5.322.094
N. Λακωνίας	168.367	772.295	2.891.083
N. Μεσσηνίας	184.983	865.269	2.882.697
Βόρειο Αιγαίο	132.286	771.852	3.738.119
N. Λέσβου	137.798	803.872	4.021.119
N. Σάμου	134.386	839.956	3.484.708
N. Χίου	119.016	654.068	3.363.957
Νότιο Αιγαίο	177.730	1.187.852	4.590.513
N. Κυκλάδων	197.086	1.107.622	4.155.753
N. Δωδεκανήσου	165.928	1.235.077	4.848.207
Κρήτη	161.078	1.115.729	3.941.796
N. Ηρακλείου	159.350	1.162.800	3.753.696
N. Λασιθίου	195.703	1.151.235	4.499.604
N. Ρεθύμνου	151.400	1.015.098	3.961.632
N. Χανίων	149.969	1.056.292	4.015.928
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	191.171	1.080.432	4.078.881

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 4. ΕΛΛΑΔΑ: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΤΙΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΑΠΑΝΩΝ, 2000-2006 (σε εκατ. Ευρώ)	
ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	4.587
▪ Γεωργία	985
▪ Δασοκομία	127
▪ Αγροτική Ανάπτυξη	1.099
▪ Αλιεία	293
▪ Ενίσχυση Μεγάλων Επιχειρήσεων	133
▪ Ενίσχυση ΜΜΕ και Χειροτεχνίας	953
▪ Τουρισμός	585
▪ ΕΤΑ	410
ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ	3.975
▪ Πολιτική Αγοράς Εργασίας	766
▪ Κοινωνική Ένταξη	729
▪ Θετικές Δράσεις Αγοράς Εργασίας για τις Γυναίκες	345
▪ Εκπαίδευση και Επαγγελματική Κατάρτιση	1.411
▪ Επιχειρηματικότητα	724
ΥΠΟΔΟΜΗ	11.841
▪ Μεταφορές	6.497
▪ Τηλεπικοινωνίες και Κοινωνία της Πληροφορίας	1.496
▪ Περιβάλλον	2.190
▪ Ενέργεια	411
▪ Κοινωνικές & Υγεία	1.247
ΆΛΛΕΣ	559
ΣΥΝΟΛΟ	20.961
ΜΕΡΙΔΙΟ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΣΤΟΧΟΥ, 1(%)	15.4

Πηγή: ΓΑ REGIO

ΠΙΝΑΚΑΣ 5. ΧΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΜΕΑΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Γ' ΚΠΣ (ΣΕ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ)						
Α/Α	ΤΟΜΕΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ			ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΣΥΝΟΛΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
		Κοινοτική Συμμετοχή	Εθνική Συμμετοχή	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΑΠΑΝΗΣ		
1	Αγροτική ανάπτυξη - Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου	1.233,42	542,79	1.776,21	1.233,94	3.010,15
	% στο σύνολο χρηματοδότησης	40,98	18,03	59,01	40,99	100,00
2	Αλιεία	236,6	83,47	320,07	179,22	499,29
	% στο σύνολο χρηματοδότησης	47,39	16,72	64,11	35,89	100,00
3	Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση	1.416,67	472,22	1.888,89	110	1.998,89
	% στο σύνολο χρηματοδότησης	70,87	23,62	94,50	5,50	100,00
4	Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση	1.863,45	621,15	2.484,59	0,00	2.484,59
	% στο σύνολο χρηματοδότησης	75,00	25,00	100,00	0,00	100,00
5	Πολιτισμός	414,30	176,1	590,4	14,5	604,9
	% στο σύνολο χρηματοδότησης	68,49	29,11	97,60	2,40	100,00
6	Υγεία - Πρόνοια	164,69	220,28	384,98	128,33	513,31
	% στο σύνολο χρηματοδότησης	32,09	42,91	75,00	25,00	100,00
7	Οδικοί Άξονες, Λιμένες, Αστική Ανάπτυξη	3.033,011	2.850,97	5.883,98	3.433,38	9.317,36
	% στο σύνολο χρηματοδότησης	32,55	30,60	63,15	36,85	100,00
8	Σιδηρόδρομοι, Αστικές Συγκοινωνίες, Αεροδρόμια	1.468,75	1.218,85	2.687,6	250	2.937,6
	% στο σύνολο χρηματοδότησης	50,00	41,49	91,49	8,51	100,00
9	Ανταγωνιστικότητα	1.976,7	1.240,72	3.217,42	3.174,91	6.392,33
	% στο σύνολο χρηματοδότησης	30,92	19,41	50,33	49,67	100,00
10	Περιβάλλον	321,00	128,2	449,2	0	449,2
	% στο σύνολο χρηματοδότησης	71,46	28,54	100,00	0,00	100,00
11	Κοινωνία της Πληροφορίας	1.702,18	567,40	2.269,58	569,5	2.839,08
	% στο σύνολο χρηματοδότησης	59,96	19,99	79,94	20,06	100,00
	ΣΥΝΟΛΟ	13.830,78	8.122,16	21.952,94	9.093,78	31.046,72

Πηγή: ΟΠΣ Εργόγραμμα

ΠΙΝΑΚΑΣ 6. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ - ΧΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ 2000-2006			
ΠΕΠ	ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΧΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	<i>Επίτευξη θετικών ρυθμών στην πληθυσμιακή εξέλιξη του πληθυσμού παράλληλα με την ομαλή ένταξη στον κοινωνικό ιστό των παλιννοστούντων και των μεταναστών (εσωτερικών ή εξωτερικών) που διαμένουν εντός των γεωγραφικών ορίων της περιφέρειας.</i>	ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ	1.115,64
		Σύνολο Δημόσιας Δαπάνης	977,79
		Κοινοτική Συμμετοχή	733,34
		Εθνική Συμμετοχή	244,45
		Ιδιωτική Συμμετοχή	137,85
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	<i>Η αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας, παράλληλα με την αντιμετώπιση των κυριότερων προβλημάτων που εντοπίζονται στην περιοχή.</i>	ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ	1.458,92
		Σύνολο Δημόσιας Δαπάνης	1.209,94
		Κοινοτική Συμμετοχή	903,38
		Εθνική Συμμετοχή	306,56
		Ιδιωτική Συμμετοχή	248,98
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	<i>Δημιουργία ενός περιβάλλοντος υψηλά ανταγωνιστικού και παράλληλα παραγωγικού. Αύξηση της απασχόλησης με την παροχή των κατάλληλων κινήτρων.</i>	ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ	580,5
		Σύνολο Δημόσιας Δαπάνης	496,22
		Κοινοτική Συμμετοχή	372,17
		Εθνική Συμμετοχή	124,05
		Ιδιωτική Συμμετοχή	84,28
ΗΠΕΙΡΟΥ	<i>Αξιοποίηση της θέσης και των δυνατοτήτων που παρουσιάζει η περιφέρεια, παράλληλα με την ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, αποβλέποντας έτσι στην άρση των φαινομένων απομόνωσης και κοινωνικού αποκλεισμού.</i>	ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ	680,01
		Σύνολο Δημόσιας Δαπάνης	581,31
		Κοινοτική Συμμετοχή	435,98
		Εθνική Συμμετοχή	145,33
		Ιδιωτική Συμμετοχή	98,7
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	<i>Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της περιφέρειας, μέσω της ανάληψης δράσεων που θα στοχεύουν στην επίτευξη ενδοπεριφερειακής συνοχής, στην αειφόρο ανάπτυξη και στην ποιότητα.</i>	ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ	928,84
		Σύνολο Δημόσιας Δαπάνης	751,18
		Κοινοτική Συμμετοχή	563,38
		Εθνική Συμμετοχή	187,8
		Ιδιωτική Συμμετοχή	177,66
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	<i>Αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιφέρειας, θέτοντας ως βασικές προτεραιότητες την προστασία του περιβάλλοντος και την ενίσχυση της συνοχής του νησιωτικού χώρου.</i>	ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ	375,14
		Σύνολο Δημόσιας Δαπάνης	326,24
		Κοινοτική Συμμετοχή	244,68
		Εθνική Συμμετοχή	81,56
		Ιδιωτική Συμμετοχή	48,9
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	<i>Αξιοποίηση της κομβικής θέσης της Περιφέρειας και των συγκριτικών της πλεονεκτημάτων, για την υπέρβαση των προβλημάτων της ανεργίας και της ενδοπεριφερειακής ανισότητας.</i>	ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ	781,43
		Σύνολο Δημόσιας Δαπάνης	637,93
		Κοινοτική Συμμετοχή	478,45
		Εθνική Συμμετοχή	159,48
		Ιδιωτική Συμμετοχή	143,5
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	<i>Ορθολογική και αποτελεσματική χρήση των νέων υποδομών στον τομέα των μεταφορών. Αξιοποίηση της γειννίας της περιφέρειας με την Αθήνα και της υφιστάμενης βιομηχανικής βάσης με σκοπό την άμβλυση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και την ενίσχυση της απασχόλησης κυρίως με την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της περιφερειακής οικονομίας.</i>	ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ	873,11
		Σύνολο Δημόσιας Δαπάνης	708,82
		Κοινοτική Συμμετοχή	531,62
		Εθνική Συμμετοχή	177,2
		Ιδιωτική Συμμετοχή	164,29

...συνέχεια

ΠΙΝΑΚΑΣ 6. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ - ΧΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ 2000-2006			
ΠΕΠ	ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΧΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	
ΑΤΤΙΚΗΣ	<i>Ανάδειξη του ρόλου της πρωτεύουσας σε διεθνές επίπεδο, στοχεύοντας παράλληλα στην αντιμετώπιση των έντονων ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων που παρατηρούνται στην περιοχή και στην υλοποίηση παρεμβάσεων, οι οποίες ως απώτερο στόχο θα έχουν τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στην περιφέρεια. Αυτό θα επιτευχθεί, μέσω της αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, με την παράλληλη εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που παρέχονται μέσω της χρήσης νέων τεχνολογιών, καινοτομικών δράσεων και της Κοινωνίας της Πληροφορίας.</i>	ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ	1.534,34
		Σύνολο Δημόσιας Δαπάνης	1.462,64
		Κοινοτική Συμμετοχή	1.119,96
		Εθνική Συμμετοχή	342,48
		Ιδιωτική Συμμετοχή	71,9
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	<i>Επιτάχυνση των ρυθμών ανάπτυξης της ενδοχώρας και των απομακρυσμένων περιοχών της περιφέρειας για την άμβλυνση των ανισοτήτων που παρατηρούνται στην ανάπτυξη των περιοχών αυτών, συγκριτικά με τα αστικά και ημιαστικά κέντρα της περιφέρειας και της πρωτεύουσας της Ελλάδας. Προσπάθεια ενδυνάμωσης της εξωστρέφειας της περιφέρειας προς την υπόλοιπη χώρα, κυρίως προς τα μητροπολιτικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης αλλά και προς τις χώρες του νότου, χρησιμοποιώντας ως γέφυρα την Κρήτη.</i>	ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ	698,69
		Σύνολο Δημόσιας Δαπάνης	609,6
		Κοινοτική Συμμετοχή	457,2
		Εθνική Συμμετοχή	152,4
		Ιδιωτική Συμμετοχή	89,09
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	<i>Επίλυση ζωτικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει η περιφέρεια, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, όπως η απομόνωση από την υπόλοιπη χώρα, οι χαμηλοί ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης και η συνεχής μείωση της φυσικής αύξησης του πληθυσμού.</i>	ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ	547,9
		Σύνολο Δημόσιας Δαπάνης	482,12
		Κοινοτική Συμμετοχή	361,59
		Εθνική Συμμετοχή	120,53
		Ιδιωτική Συμμετοχή	65,78
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	<i>Αξιοποίηση του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος της περιφέρειας με σκοπό την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και τη βιώσιμη ανάπτυξη.</i>	ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ	609,51
		Σύνολο Δημόσιας Δαπάνης	496,29
		Κοινοτική Συμμετοχή	372,22
		Εθνική Συμμετοχή	124,07
		Ιδιωτική Συμμετοχή	113,22
ΚΡΗΤΗΣ	<i>Αξιοποίηση της καίριας θέσης της Περιφέρειας στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο. Ανάληψη πρωτοβουλιών που θα καταδεικνύουν το σεβασμό στο περιβάλλον αλλά και σε ζητήματα που συνδέονται άρρηκτα με την ποιότητα ζωής.</i>	ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ	730,31
		Σύνολο Δημόσιας Δαπάνης	623,66
		Κοινοτική Συμμετοχή	467,75
		Εθνική Συμμετοχή	155,91
		Ιδιωτική Συμμετοχή	106,65

Πηγή: ΟΠΣ Εργόγραμμα-Ιστοσελίδες ΠΕΠ

ΠΙΝΑΚΑΣ 7. ΆΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ – ΧΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΕΠ		
ΠΕΠ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	% ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΆΞΟΝΑ
1 ^{ος} Άξ.: Ανάπτυξη υπαίθρου	350,14	31,38
2 ^{ος} Άξ.: Καινοτομία – Ανταγωνιστικότητα	207,38	18,59
3 ^{ος} Άξ.: Αξιοποίηση της γεωγραφικής Θέσης της Περιφέρειας	266,53	23,89
4 ^{ος} Άξ.: Αστική ανάπτυξη	85,23	7,64
5 ^{ος} Άξ.: Άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών – κοινωνικών ανισοτήτων		
Ανάπτυξη ανθρώπινου Δυναμικού	196,58	17,62
6 ^{ος} Άξ.: Τεχνική Βοήθεια	9,78	0,88
ΣΥΝΟΛΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	1.115,64	100,00
ΠΕΠ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	% ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΆΞΟΝΑ
1 ^{ος} Άξ.: Ανάδειξη του μητροπολιτικού ρόλου της Θεσσαλονίκης και ενθάρρυνση της καινοτομίας και επιχειρηματικότητας	401,17	27,5
2 ^{ος} Άξ.: Προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος στην Κεντρική Μακεδονία	127,95	8,77
3 ^{ος} Άξ. Μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων στην Κεντρική Μακεδονία	520,7	35,69
4 ^{ος} Άξ.: Αγροτική ανάπτυξη	239,83	16,44
5 ^{ος} Άξ.: Μείωση της ανεργίας και παροχή ίσων ευκαιριών στη γνώση και τις δεξιότητες	75,72	5,19
6 ^{ος} Άξ.: Ανάπτυξη ορεινού χώρου εσωτερικών ζωνών και μειονεκτικών προβληματικών περιοχών	82,06	5,62
7 ^{ος} Άξ.: Τεχνική Βοήθεια	11,5	0,79
ΣΥΝΟΛΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	1,458.93	100,00
ΠΕΠ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	% ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΆΞΟΝΑ
1 ^{ος} Άξ.: Διεύρυνση των ευκαιριών απασχόλησης – Μείωση της Ανεργίας	24,71	4,26
2 ^{ος} Άξ.: Αξιοποίηση διευρωπαϊκών δικτύων από τα αστικά και παραγωγικά κέντρα της Περιφέρειας	163,9	28,23
3 ^{ος} Άξ.: Ενίσχυση αστικών περιοχών	118,82	20,47
4 ^{ος} Άξ.: Αναδιάρθρωση της τοπικής οικονομίας – Ενίσχυση εξωστρέφειας επιχειρήσεων	61,92	10,67
5 ^{ος} Άξ.: Ανάπτυξη Αγροτικού Χώρου	148,1	25,51
6 ^{ος} Άξ.: Ολοκληρωμένη ανάπτυξη ορεινών και παραλίμνιων περιοχών	52,82	9,10
7, Τεχνική Βοήθεια	10,27	1,77
ΣΥΝΟΛΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	580,54	100,00
ΠΕΠ ΗΠΕΙΡΟΥ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	% ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΆΞΟΝΑ
1 ^{ος} Άξ.: Ανάδειξη της περιφέρειας ως Δυτικής Πύλης της Ευρώπης για τη Βόρειο Ελλάδα- Αναπτυξιακή αξιοποίηση του πλεονεκτήματος των μεγάλων έργων μεταφορών	218,69	32,16
2 ^{ος} Άξ.: Ενίσχυση των αστικών υποδομών και Υπηρεσιών	88,99	13,09
3 ^{ος} Άξ.: Ενίσχυση της τουριστικής δραστηριότητας-Προστασία και ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων	91,38	13,44
4 ^{ος} Άξ.: Αειφόρος ανάπτυξη της υπαίθρου	238,04	35,00
5 ^{ος} Άξ.: Υποστήριξη και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού	37,12	5,46
6 ^{ος} Άξ.: Τεχνική βοήθεια	5,81	0,85
ΣΥΝΟΛΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	680,03	100,00

...συνέχεια

ΠΙΝΑΚΑΣ 7. ΑΞΙΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ – ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΕΠ		
ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	% ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΞΙΟΝΑ
1 ^{ος} Αξ.: Ενίσχυση παραγωγικού Περιβάλλοντος	157,1	16,91
2 ^{ος} Αξ.: Ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου	299,87	32,28
3 ^{ος} Αξ.: Ποιότητα ζωής	154,31	16,61
4 ^{ος} Αξ.: Αξιοποίηση της κεντροβαρούς θέσης της Περιφέρειας και ανάδειξη της σε κόμβο Δικτύων	272,22	29,31
5 ^{ος} Αξ.: Ανθρώπινοι πόροι	36,42	3,92
6 ^{ος} Αξ.: Εφαρμογή	8,93	0,96
ΣΥΝΟΛΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	928,84	100,00
ΠΕΠ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	% ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΞΙΟΝΑ
1 ^{ος} Αξ.: Ποιοτική αναβάθμιση και αξιοποίηση των τουριστικών υπηρεσιών και των λοιπών παραγωγικών δραστηριοτήτων	110,12	29,35
2 ^{ος} Αξ.: Μείωση της περιφερειακότητας και του ελλείμματος υποδομής	110,06	29,34
3 ^{ος} Αξ.: Αναβάθμιση και προστασία του αστικού και ημιαστικού περιβάλλοντος	39,62	10,56
4 ^{ος} Αξ.: Αειφόρος Ανάπτυξη της Υπαίθρου	67,16	17,90
5 ^{ος} Αξ.: Ενίσχυση του Ανθρώπινου Δυναμικού	28,95	7,72
6 ^{ος} Αξ.: Ειδικές δράσεις για την ανάπτυξη και προστασία των μικρών νησιών	16,43	4,38
7 ^{ος} Αξ.: Τεχνική Βοήθεια	2,8	0,75
ΣΥΝΟΛΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	375,14	100,00
ΠΕΠ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	% ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΞΙΟΝΑ
1 ^{ος} Αξ.: Ενίσχυση και αξιοποίηση της θέσης της Περιφέρειας ως Δυτικής Πύλης της Χώρας	186,51	23,87
2 ^{ος} Αξ.: Πολιτιστική και Τουριστική Ανάπτυξη – Αξιοποίηση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004	97,18	12,44
3 ^{ος} Αξ.: Αναδιάρθρωση και επέκταση της βιομηχανικής βάσης της Περιφέρειας και προώθηση της καινοτομίας	93,01	11,90
4 ^{ος} Αξ.: Ενίσχυση αστικών υποδομών – Βελτίωση ποιότητας ζωής	155,92	19,95
5 ^{ος} Αξ.: Προώθηση της απασχόλησης και εξειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού	28,84	3,69
6 ^{ος} Αξ.: Αειφόρος ανάπτυξη της υπαίθρου	214,48	27,45
7 ^{ος} Αξ.: Τεχνική Βοήθεια	5,52	0,71
ΣΥΝΟΛΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	781,46	100,00
ΠΕΠ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΑΞΙΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	% ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΞΙΟΝΑ
1 ^{ος} Αξ.: Μείωση των έντονων φαινομένων δυϊσμού με έμφαση στις ορεινές – αγροτικές περιοχές	256,29	29,35
2 ^{ος} Αξ.: Προστασία περιβάλλοντος – Αξιοποίηση των πολιτιστικών – ιστορικών πλεονεκτημάτων και του τουριστικού προϊόντος	104,53	11,97
3 ^{ος} Αξ.: Βασικές και κοινωνικές υποδομές, Ενίσχυση του αναπτυξιακού ρόλου των αστικών κέντρων	349,67	40,05
4 ^{ος} Αξ.: Ενίσχυση – Εκσυγχρονισμός των επιχειρήσεων και διασύνδεση με την τοπική οικονομία	118,29	13,55
5 ^{ος} Αξ.: Ανθρώπινο Δυναμικό	36,97	4,23
7 ^{ος} Αξ.: Τεχνική Βοήθεια	7,35	0,84
ΣΥΝΟΛΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	873,1	100,00
ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ – ΑΞΙΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	% ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΞΙΟΝΑ
1 ^{ος} Αξ.: Διεύρυνση του διεθνούς ρόλου της πρωτεύουσας	444,54	28,9
2 ^{ος} Αξ.: Αποκατάσταση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος	399,61	26,09
3 ^{ος} Αξ.: Μείωση της ανεργίας και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού	94,19	6,14

...συνέχεια

4 ^{ος} Αξ.: Μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων με έμφαση στις δυτικές περιοχές, στις εσωτερικές ζώνες και στο νησιωτικό χώρο της Περιφέρειας	114,86	7,49
--	--------	------

Αττικής		
5 ^{ος} Άξ.: Αποκατάσταση των επιπτώσεων από το σεισμό στην Αττική την 7-9-1999	472,62	30,80
6 ^{ος} Άξ.: Τεχνική Βοήθεια	8,53	0,56
ΣΥΝΟΛΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	1.534,35	100,00
ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ – ΑΞΙΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	% ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΞΙΟΝΑ
1 ^{ος} Άξ.: Αξιοποίηση της άμεσης γειννίασης της Περιφέρειας με τη Μητροπολιτική Περιφέρεια Κρήτης	251,58	36,01
2 ^{ος} Άξ.: Αειφόρος ανάπτυξη της Υπαίθρου	237,82	34,04
3 ^{ος} Άξ.: Ενίσχυση και αναβάθμιση της τουριστικής δραστηριότητας	96,65	13,83
4 ^{ος} Άξ.: Αναβάθμιση αστικών και ημιαστικών κέντρων	86,7	12,41
5 ^{ος} Άξ.: Υποστήριξη και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού	17,3	2,48
6 ^{ος} Άξ.: Τεχνική Βοήθεια για την εφαρμογή του Ε.Π.	8,65	1,24
ΣΥΝΟΛΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	698,7	100,00
ΠΕΠ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	% ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΞΙΟΝΑ
1 ^{ος} Άξ.: Αναστροφή της πληθυσμιακής συρρίκνωσης και περιθωριοποίησης της νησιωτικής οικονομίας, με την αξιοποίηση της τεχνολογίας και των τοπικών πλεονεκτημάτων	212,59	38,80
2 ^{ος} Άξ.: Αστική Ανάπτυξη	101,37	18,50
3 ^{ος} Άξ.: Διαφοροποίηση της νησιωτικής οικονομίας και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας με την αξιοποίηση της ΚτΠ και την ανάπτυξη της καινοτομίας	128,05	23,37
4 ^{ος} Άξ.: Στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης – Ανάπτυξη της Υπαίθρου	99,31	18,13
5 ^{ος} Άξ.: Τεχνική Βοήθεια	6,58	1,20
ΣΥΝΟΛΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	547,9	100,00
ΠΕΠ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	% ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΞΙΟΝΑ
1 ^{ος} Άξ.: Αντιμετώπιση των προβλημάτων του νησιωτικού χαρακτήρα – Βασικές Υποδομές	172	28,22
2 ^{ος} Άξ.: Προστασία περιβάλλοντος και βιώσιμη διαχείριση φυσικών πόρων	66,93	10,98
3 ^{ος} Άξ.: Έλεγχος της τουριστικής ανάπτυξης και αναπροσανατολισμός της	126,95	20,83
4 ^{ος} Άξ.: Ενίσχυση και αξιοποίηση των δυναμικών νησιωτικών κέντρων ανάπτυξης	124,24	20,38
5 ^{ος} Άξ.: Ανάπτυξη της υπαίθρου και ενίσχυση νησιών και περιοχών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης	112,3	18,42
6 ^{ος} Άξ.: 6, Τεχνική Βοήθεια	7,09	1,16
ΣΥΝΟΛΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	609,51	100,00
ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	% ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΞΙΟΝΑ
1 ^{ος} Άξ.: Ενίσχυση της Περιφέρειας ως ερευνητικού και τεχνολογικού πόλου στη Ν.Α. Μεσόγειο, προώθηση της καινοτομίας και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας	97,66	13,37
2 ^{ος} Άξ.: Προστασία του περιβάλλοντος και μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων	208,6	28,56
3 ^{ος} Άξ.: Συμμετοχή της Περιφέρειας στα διεθνή μεταφορικά δίκτυα ως κόμβου διαμετακόμισης	42,5	5,82
4 ^{ος} Άξ.: Βελτίωση των οικονομικών λειτουργιών και της ποιότητας ζωής στα μεγάλα αστικά κέντρα	109,67	15,02
5 ^{ος} Άξ.: Ανάπτυξη ορεινών, μειονεκτικών και λοιπών αγροτικών περιοχών	221,55	30,34
6 ^{ος} Άξ.: Προώθηση της απασχόλησης-Παροχή ίσως ευκαιριών στη γνώση	41,67	5,71
7 ^{ος} Άξ.: Τεχνική Βοήθεια	8,66	1,19
ΣΥΝΟΛΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	730,31	100,00

Πηγή: ΟΠΣ Εργόγραμμα-Ιστοσελίδες ΠΕΠ

ΠΙΝΑΚΑΣ 8. ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΑΞΟΝΕΣ	ΑΝΑΔΕΙΧΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΤΑΓ/ΤΗΤΑΣ – ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ Ε&ΤΑ	ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ – ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡ/ΤΗΤΑΣ	ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	ΑΜΒΛΥΝΣΗ ΤΩΝ ΕΝΔΟΧΕΡ/ΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ	ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ	ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ [ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΥΓΕΙΑ & ΠΡΟΝΟΙΑ]
ΠΕΠ								
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	☒	☒		☒	☒	☒	☒	
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	☒			☒	☒		☒	☒
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ			☒	☒		☒	☒	
ΗΠΕΙΡΟΥ	☒			☒		☒	☒	☒
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	☒		☒	☒			☒	☒
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	☒	☒	☒	☒		☒	☒	☒
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ			☒	☒		☒		☒
ΑΤΤΙΚΗΣ	☒			☒	☒			☒
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	☒			☒		☒	☒	
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ		☒				☒	☒	
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ						☒	☒	☒
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ				☒		☒	☒	
ΚΡΗΤΗΣ	☒	☒		☒	☒	☒		☒

Πηγή: ΟΠΣ Εργόγραμμα

ΠΙΝΑΚΑΣ 9. ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ													
Π.Ε.Π.	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΙΑΣ	ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΗΠΕΙΡΟΥ	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	ΚΡΗΤΗΣ
ΔΡΑΣΕΙΣ													
ΟΔΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ													
Οδοποιία	☒	☒		☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ – ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΑ – ΑΣΤΙΚΕΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ													
Αεροδρόμιο - Ελικοδρόμιο									☒				
Σιδηροδρομικά έργα	☒	☒			☒		☒		☒	☒			
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ													
Οδοποιία	☒	☒		☒	☒	☒	☒	☒		☒	☒	☒	☒
Έργα Υδρεύσεων	☒	☒		☒	☒	☒	☒	☒		☒	☒	☒	☒
Διαχείριση Υδάτινων Πόρων – Εγγειοβελτιωτικά έργα – Αναδασμοί	☒	☒		☒	☒	☒	☒	☒		☒	☒	☒	☒
Ανάπλαση – Αξιοποίηση Περιοχής	☒	☒		☒	☒	☒	☒	☒		☒	☒	☒	☒
Κτηνοτροφία	☒	☒		☒	☒	☒	☒	☒		☒	☒	☒	☒
Δασικά Έργα	☒	☒		☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Αγροτικός Εξηλεκτρισμός	☒	☒		☒	☒	☒	☒	☒		☒	☒	☒	☒
Επενδύσεις στις Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις	☒	☒		☒	☒	☒	☒	☒		☒	☒	☒	☒
Μεταποίηση και Εμπορία Δασικών Προϊόντων		☒											
Δομές Στήριξης Αγροτικού Πληθυσμού		☒			☒					☒			
Εναλλακτικές Επενδύσεις σε Αγροτικές Περιοχές		☒		☒	☒	☒	☒	☒		☒		☒	☒
Ενέργειες Πιστοποίησης Γεωργικών Προϊόντων και Προώθησης Προϊόντων Ποιότητας		☒			☒	☒	☒			☒		☒	☒
Μεταποίηση και Εμπορία Γεωργικών Προϊόντων		☒			☒	☒				☒		☒	☒
ΑΙΛΕΙΑ													
Υδατοκαλλιέργεια	☒			☒			☒						
Ιχθυόσκαλες – Αλιευτικοί Λιμένες – Βοηθητικές Εγκαταστάσεις Αλιείας		☒											
Προστασία και Ανάδειξη Αλιευτικών Πόρων /Υποδομές – Διαχείριση – Παρακολούθηση							☒						
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ													
Μουσεία	☒			☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Υποδομές Σύγχρονου Πολιτισμού – Επικοινωνιακά Γεγονότα		☒		☒		☒	☒		☒			☒	
Ανάπλαση – Ανάδειξη αποκατάσταση αρχαιολογικών χώρων και μνημείων	☒	☒		☒	☒	☒	☒	☒		☒	☒	☒	☒
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ													
Έργα Διαχείρισης Απορριμμάτων	☒			☒	☒	☒			☒	☒	☒		☒
Έργα Αποχέτευσης – Επεξεργασίας Λυμάτων - Αντιπλημμυρικά	☒	☒		☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Ανάπλαση – Αξιοποίηση Περιοχής	☒	☒		☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Διαχείριση Υδάτινων Πόρων – Εγγειοβελτιωτικά έργα - Αναδασμοί	☒			☒	☒	☒	☒	☒	☒		☒	☒	☒
Έργα Υδρεύσεων	☒	☒							☒				
Έργα Υποδομής / Προμήθεια – Εγκατάσταση Εξοπλισμού / Παροχή Υπηρεσιών για την Προστασία Αναβάθμιση του Περιβάλλοντος	☒					☒				☒	☒	☒	
Διαχείριση Βιοτόπων και Οικολογικά Ευαίσθητων Περιοχών		☒		☒							☒	☒	☒
ΥποδομέςΚτΠ στον Τομέα του Περιβάλλοντος							☒						

...συνέχεια

ΠΙΝΑΚΑΣ 9. ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ													
Π.Ε.Π.	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΗΠΕΙΡΟΥ	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΑΙΤΤΙΚΗΣ	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	ΚΡΗΤΗΣ
ΔΡΑΣΕΙΣ													
ΥΓΕΙΑ – ΠΡΟΝΟΙΑ													
Έργα υποδομής Υγείας και Πρόνοιας	☒	☒		☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Υποδομές ΚτΠ στην Υγεία – Πρόνοια							☒						
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ													
Έργα Ανάπτυξης Έρευνας - Τεχνολογίας		☒					☒		☒				☒
Ιδιωτικές Επενδύσεις (Γενικά)				☒	☒				☒				
Ιδιωτικές Επενδύσεις – Ενίσχυση ΜΜΕ	☒	☒		☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Ιδιωτικές Επενδύσεις Τουρισμός	☒	☒		☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Δομές Υποστήριξης Ανθρώπινου Δυναμικού	☒	☒		☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Υποδομές Κοινωνίας της Πληροφορίας στην Ανταγωνιστικότητα								☒					
Υποδομές Ενεργειακού Τομέα - Δίκτυα		☒											
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ													
Κατάρτιση Ανέργων		☒		☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Σεμινάρια εκμάθησης ελληνικής γλώσσας σε οικονομικούς μετανάστες και παλλινοστούντες	☒	☒					☒						
Προκατάρτιση – Κατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού σε πιστοποιημένα ΚΕΚ	☒												
Σεμινάρια – Προγράμματα Απόκτησης Δεξιοτήτων σε θέματα αγροτικού τομέα, κυκλοφοριακής αγωγής	☒												
Κατάρτιση ευπαθών κοινωνικών ομάδων	☒												
Κατάρτιση στελεχών παιδικής φροντίδας		☒											
Κατάρτιση γυναικών		☒											
Κατάρτιση στα πλαίσια των Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων Αγροτικής Ανάπτυξης (ΟΠΑΑΧ)													
ΕΠΕΑΕΚ-ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ													
Έργα Υποδομής Εκπαίδευσης	☒			☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Ανάπτυξη και Εκμετάλλευση Συστημάτων Πληροφορικής	☒					☒	☒	☒	☒			☒	
Εκπαίδευση					☒								
Υποδομές ΚτΠ στην Εκπαίδευση					☒		☒						☒
ΔΙΑΦΟΡΑ													
Έργα εγκαταστάσεις Λιμένων / Τουριστικών Λιμένων / Αλιευτικών Καταφυγίων	☒	☒		☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Υποδομές Αναψυχής – Τουρισμού	☒	☒											
Έργα Υποδομής – Τηλεπικοινωνιών		☒											
Υποδομές ΚτΠ στις Μεταφορές		☒										☒	
Μονοπάτια / Ορειβατικά Καταφύγια					☒							☒	☒
Υποδομές Ασφάλειας και Ποιότητας Προϊόντων και Υγιεινής		☒			☒		☒						
Υπηρεσίες και Υποδομές για την Ασφάλεια των Μεταφορών													☒
ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΝΤΑΣΣΟΝΤΑΙ ΣΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΑΠΟ ΜΙΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ													
Μελέτες – Εργαλεία – Έρευνες	☒	☒		☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Ενέργειες Ενημέρωσης - Ευαισθητοποίησης	☒	☒		☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Συμβουλευτικές Διαχειριστικές Υπηρεσίες	☒	☒		☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Δικτύωση	☒					☒						☒	
Οργάνωση Λειτουργία Τελικών Δικαιούχων (Σύσταση/Βελτίωση/Λειτουργία)		☒		☒	☒		☒				☒		
Ενέργειες παροχής Κοινών Υπηρεσιών στους Τομείς Έρευνα Ανάπτυξη – Καινοτομία Ποιότητα				☒		☒	☒	☒		☒			
Συμβουλευτική – Πληροφόρηση – Υποστήριξη						☒	☒						
Υπηρεσίες και Υποδομές για την Ασφάλεια των Μεταφορών						☒							

Πηγή: ΟΠΣ Εργόγραμμα